

www.politikin-zabavnik.co.yu

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

NAGRADA ZA
SRBIJA
Superbrands
2007

БН
Македонија
Slovenija
Sverige
USA
Hrvatska
Црна Гора

2.40 KM
75.00 DEN
500.00 SIT (2.09 EUR)
28.00 SEK
3.50 USD
12.00 KN
1.20 EUR

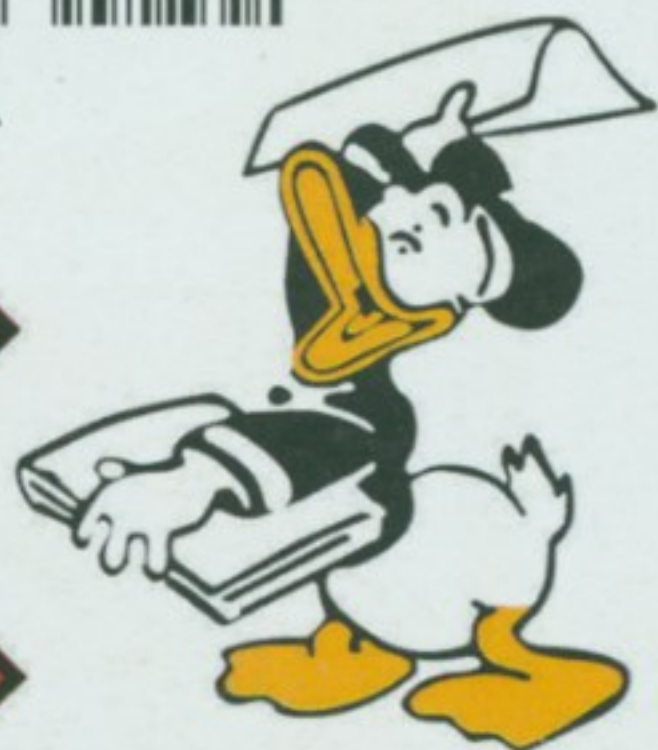
ISSN 0032-339-X

02890

9 770032 339010
PRINTED IN SERBIA

29. 6. 2007. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXIX • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2890

ЛАКОВЕРНИ,
ЧУВАЈТЕ СЕ
ИНТЕРНЕТА!

НАПОЛЕОН
НА
КОЛЕНИМА

СТРИП
Плакши и очњаци
ЛОВЦИ НА
ХИМЕРЕ

За све од 7 до 107!

Фиплер

Веровали или не!

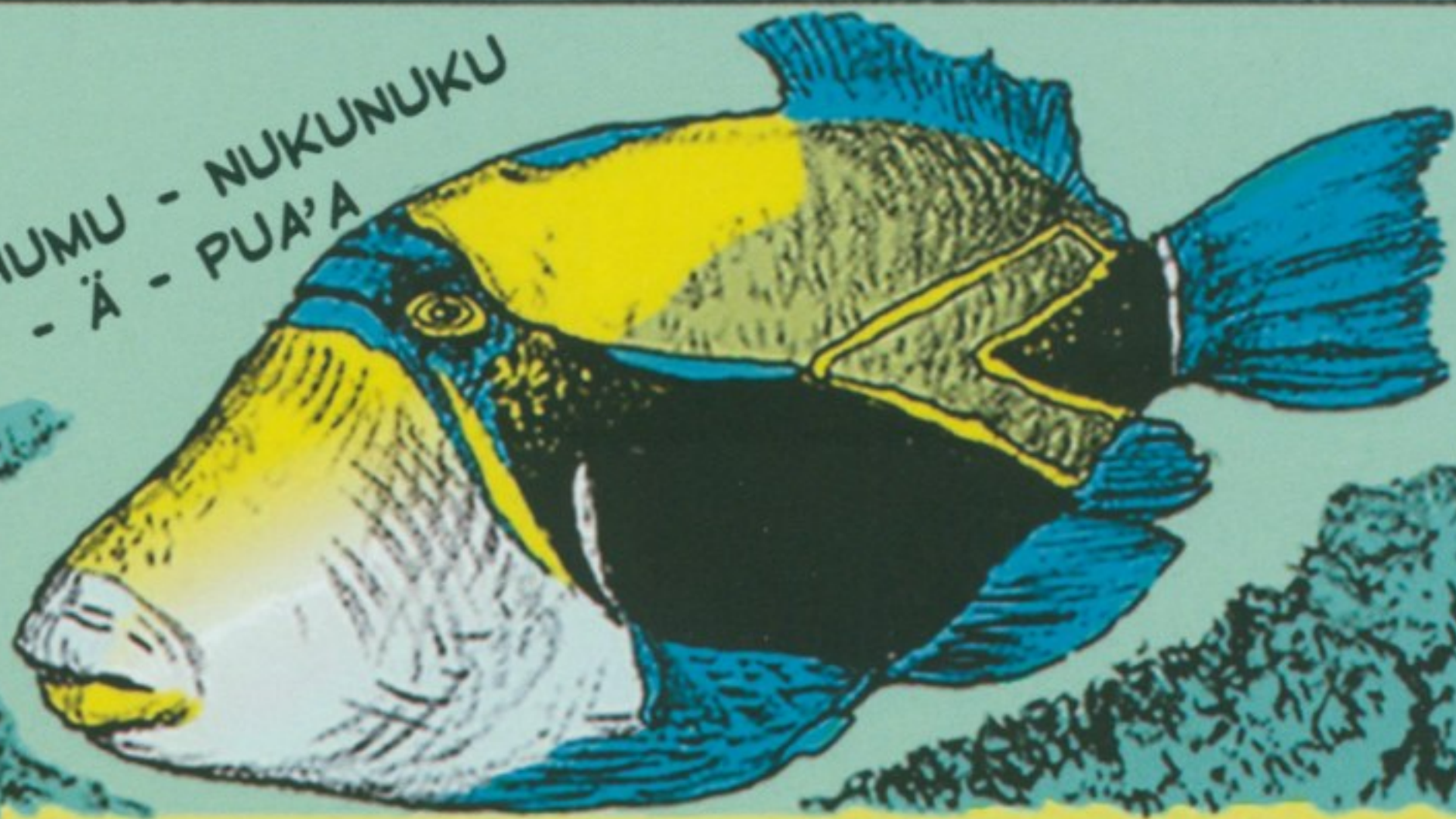

© 2006 Ripley Entertainment Inc.

7-9

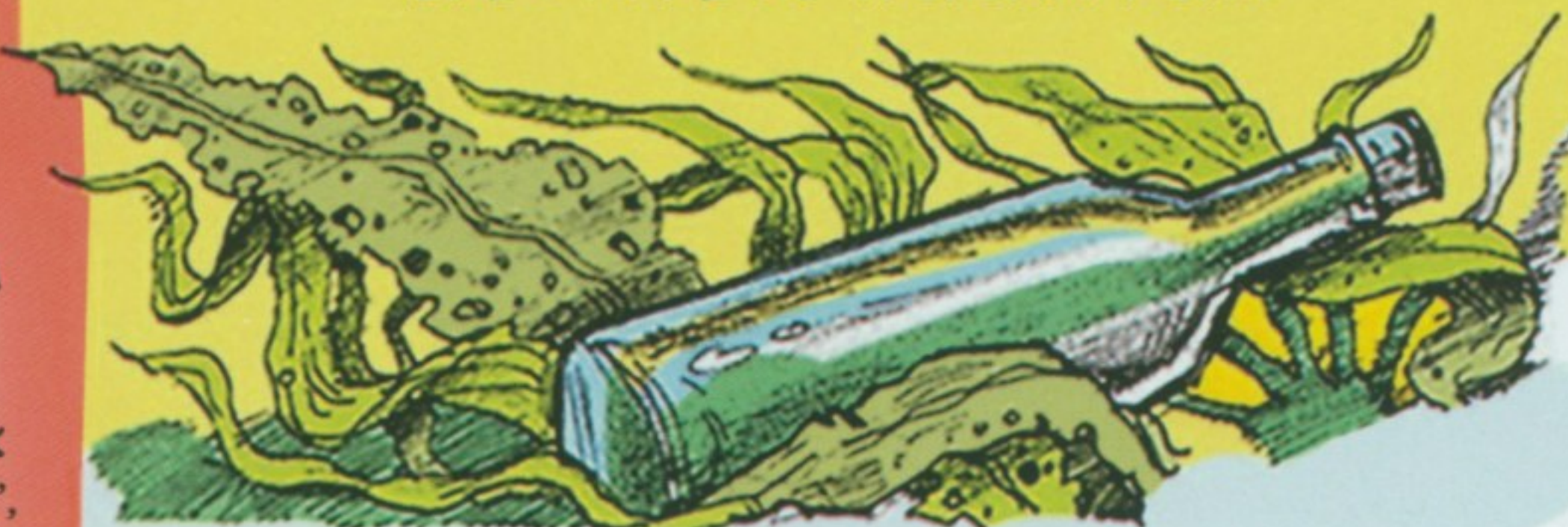
75 САОБРАЌАЈНИХ ПРЕКРШАЈА
ЗА 4 ГОДИНЕ НАПРАВИО ЈЕ
ФИЛИП ЧАРЛС МАНФЕЛД ИЗ
АУСТРАЛИЈЕ И СТЕКАО НАДИМАК
„НАЈГОРИ КВИНСЛЕНДСКИ ВОЗАЧ“,
АЛИ МУ ВОЗАЧКА ДОЗВОЛА НИКАД
НИЈЕ ОДУЗЕТА.

НУМУНУМУ - НУКУНУКУ
- А - РУА'А

www.comics.com

НА ХАВАЈСКОМ ЈЕЗИКУ ИМЕ ЈЕ ОВЕ РИБЕ ИЗ ПОРОДИЦЕ
BALISTIDAE ИЗ ТРОПСКИХ МОРА.

Dist. by United Feature Syndicate Inc.

ВИНО ОД МОРСКИХ ТРАВА
КОЈЕ ПРАВЕ ПОМОРСКИ БИОЛОЗИ У НЕМАЧКОЈ ПРОДАЈЕ
СЕ ПО ЦЕНИ ОД 28 ДОЛАРА ЗА БОЦУ.

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

••• **Виминацијум** (код данашњег Костолца),
некадашњи главни град римске провинције Горње
Мезије, био је под земљом све до краја 19. века
кад су обављена прва археолошка ископавања ■

••• **четворомесечне** бебе у стању су да непо-
грешиво закључе да одрасли људи говоре раз-
личитим језицима јер будно посматрају изразе
лица, тврде научници са универзитета Британ-
ска Колумбија у Ванкуверу (Канада) ■

••• **прва** беланчевина која
је произведена генетским
инжењерингом био је инсу-
лин, хормон неопходан љу-
дима који болују од шећерне
болести ■

••• **кад** нађе партнера, ау-
стралијска шева почиње „у
дуету“ да пева необичну пе-
сму којом плаши друге шеве
да јој не би преотеле пара ■

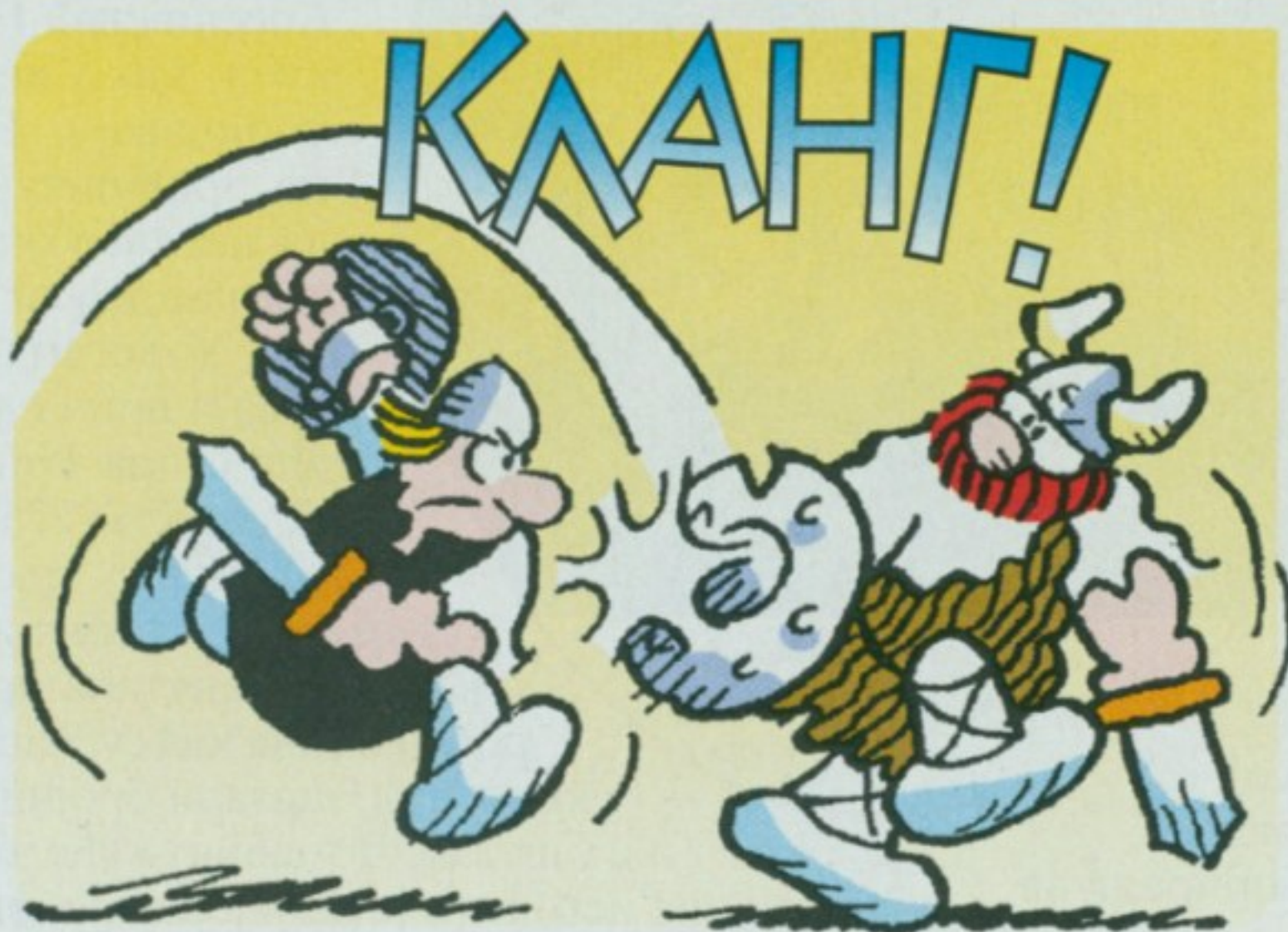
••• **право**
име славног
америчког
глумца Џона
Вејна
(1907-1979)
било је
Мерион
Роберт
Морисон ■

••• **ружа** је заштитница богиње
љубави Афродите, као и јабука, која
се давала као награда за лепоту у
стариј Грчкој. За Афродиту је везана и
мирта, јер је нежна и крхка биљка,
непостојана као што је и сама љубав ■

DIK BROWNE **ХОГАР СТРАШНИ**

СЛАВНЕ ВОЈСКОВОЂЕ С НАШИХ ПРОСТОРА НАПОЛЕОН НА КОЛЕНИМА

Како је руски генерал Ђорђе Арсенијевић Емануел из свој Вршца изјахао као аустријски каплар и годинама бесомучно јонио полумилионску војску француског цара све до Тиљерија у Паризу где му се предао Национална гарда. И како је, напокон, Кавказ постао део Руског царства...

Било је то, свакако, најужбудљивије искуство у дуговеком ратничком животу генерала, иначе очараног биљним и животињским светом Кавказа због чијег је (пре)познавања и почастован титулом почасног члана Академије у Петрограду. Најужбудљивије јер му је било – прво. Збило се то у Вршцу, у време кад су 1788. виногради вапили за берачима. Турци су Банат претворили у буктињу чијој је ватри недостајао само пламен испод Вршачке куле. Аустријанци су обећали помоћ, али њихови пукови били су много дана хода од вароши сред мочваре, од Српског Вршца и Немачког Вршца. Неубичајено али лепо и корисно, представници оба народа договорили су се да заједнички бране град.

Кад су породице послали на сигурно, остало их је тачно 75, и словима: седамдесет пет. Међу њима и двојица синова вршачког обор-кнеза Арсенија – старији Семјон и млађи Ђорђе, дванаест пролећа. Једини начин да одоле нападачима чији су чадори као какав мамутски чаршав прекрили добар део јужног Баната било је да се, поред „срца у јунака“, послуже лукавством, такође завидном војничком вештином. Смислили су да брзом изменом места групица војника на зидинама утврде, честим мењањем униформи, паљењем и до педесетак ватри ноћу, даноноћном лупом у добоше и непрестаним кликтајима трубе увере непријатеља да је град крцат војском која једва чека нападача.

И тако пуних шест недеља, без сна и уз повремену храну, онако с ногу. Све док, 18. октобра, трупе царске војске нису умарширале у град. Пре тога је дванаестогодишњи Ђорђе неуморно трчао с места на место, доводио и одводио коње, звонио са свих цркава, пунио и чистио карабине али и пуцао из њих, разносио храну стражарима, стижао да брине и о својим голубовима, али и да од старијег брата учи како се користи сабља, како сече с коња у трку, како боде у скоку са зида. Непоновљиви шестонедељни течај на тему која би могла да се назове и „Како постати војничина“.

О једном од најславнијих војсковођа у Европи с почетка 19. века, генералу рође-

ном у Вршцу, код нас се мало зна мада записи о њему и његовом несвакидашњем делу нису оскудни. Најшкртији су они из његове аутобиографије која је, под насловом „Житије Ђорђија Арсенијевића Емануела“, из штампе изашла 1827. године у Будиму. Толико шкрти да му и Вук Караџић, кога је генерал замолио да те његове успомене приреди за штампу, отписује:

„...У њој (књизи) нема красноречја, нужног за описаније такога јунака, него је само скупљена грађа за срећнијег биографа вашег посла после смрти наше...“

Срећнији биограф постао је кнез Н. Б. Голицин, Емануелов ађутант из времена ратовања против Наполеона. Код нас је о генералу писао историчар Стојан Новаковић, а вршачки књижевник Милан Токин објавио подужи фељтон. На крају се ликом и делом голобрадог Вршчанина, који је сабљом исписао бурне странице историје европског војевања, бавио и Душан Белча, такође књижевник али и предани истраживач прошлости јужног Баната, Вршца пре свега. Управо захваљујући његовим написима и настаје овај скромни новински прилог о Ђорђу Арсенијевићу Емануелу.

Циганкино пророчанство

Прича дотекла до наших дана каже да су преци славног потомка потицали однекуд из Црне Горе, од неког Дабје, чији се син Манојло – почетком 18. века – преселио на само ушће Мораве у Дунав. Ту му је жена родила једанаесторицу синова и четири кћери с којима се, пред најездом Турака, преселио у Вршац. Ту је бранио и себе и своје и, у знак захвалности, од аустријског генерала Енглесхофена добио повељу којом је ослобођен свих дажбина Царевини, и он и његови. Док год буду верни новој отаџбини. На том царском документу којим је добио и племство, име Манојло преведено је у Емануел, те су се сви његови потомци тако и презивали.

Георгиј Арсенијевић
ЭМАНУЭЛЪ

Ово кратко путовање у далеку прошлост јунака наше приче важно је да би се објаснило порекло његовог презимена. Јер, потоњи генерал је у историју уписан као Ђорђе Арсенијевић Емануел, како иначе уобичавају Руси не пропуштајући да нагласе очово име као део личности. У легенду је ушла и прича да је једна стара Циганка, 2. априла 1775. године, ушла у двориште кнеза Арсенија неколико тренутака после рођења сина кад су, као никад дотад, зарзали бројни коњи у штале. Домаћину куће је по-

верила, пре него што је добијени сребрњак чврсто стегла, да ће новорођенче бити велики јунак који ће на коњу далеко да стигне. И то, како је забележила прича, нагласила питањем – тврђом: „Чујеш ли како се коњи радују његовој мамузи?!“

Не зна се поуздано колико су се коњи уистину радовали његовој мамузи, с обзиром на то да је на десетине њих под њим страдало у бојевима. Зна се да се већ као четрнаестогодишњак прикључио добровољачким јединицама фрајкора пуковника Михаила Михаљевића у којима је било наталожено искуство српских ратника који су своје оружје изнајмљивали другима верујући да ће им то помоћи да коначно отаџбини поврате слободу. О њима је, уосталом, најпотресније сведочио Милош Црњански у својим „Сеобама“.

С почетка, под личном заштитом пуковника Михаљевића, Ђорђе Емануел пратио је битке Аустријанаца против Турака махом из других или трећих линија фронта. Тако је било и у бојевима за Параћин, Јагодину, Карановац (данашње Краљево), Алексинац и Крушевац. Слушао, гледао и учио. А кад је после ослобођења Београда фелдмаршал Лаудон, жива легенда аустријске војске, сазвао ратни савет, Михаљевић је са собом повео и Емануела.

Први прави бојеви

Био је то, може се рећи, сусрет са судбином. Тада петнаестогодишњи каплар стајао је у ставу мирно пред остарелим војсковођом чија се слава изједначавала са славом Еугена Савојског, и сањао да у догледно време он буде на месту Лаудона, а преко пу-

та њега неки други устрептали голобради официрчић. А до остварења таквог сна – сад је фелдмаршал био на реду – пут води кроз крв и мирис барута, блато и зној, ледене кишце и снегове, смрад и страх, поразе али и слатке победе.

После кратког одмора, Ђорђе Емануел прикључује се у Осијеку Српском пуку који, под заповедништвом пуковника Михаљевића, креће у рат, тамо далеко, против француских револуционара. Следе усиљени маршеви преко Славоније, па долином Саве у Штајерску. И Тирол, са снежним планинским купама, остаје за њима, Базел им је зборно место. Још нема крви и мириса барута, али зато крупњају блато и зној, смрад се увлачи у ноздрве. Јесен се примиче крају, па се ратовање одлаже за пролеће.

Већ у мају прелазе Рајну и код Ландауа воде прву велику битку против Француза. Дуготрајну и крваву, с мноштвом рањених и погинулих. И наш јунак, у својој првој правој бици, исказује несвакидашњу храброст и вештину, али и бива рањен у тренутку кад га је један француски војник бајонетом закахио по стомаку. У својим успоменама, које исписује у трећем лицу, каже:

„...Срећа велика што је био гладан, те су црева остала читава, а иначе би се ту свршило: више од 15 дана нити је могао говорити, ни јести, него су му чорбу и лекарије сипали у уста и, колико је могао чути и разабрати, сви су лекари изгубили надежду о његовом животу...”

Ђаво на правој страни

Рана је зарасла и Емануел хита натраг у бојеве и, после, пише да је зарадио још две. Не пише, међутим, о својим подвизима (то је увек остављао другима) и о њима са знајемо захваљујући извештају тада јединог српског листа „Славено-сербскија вједомости”. Новинар сведочи да је у једној бици, иако нападнут од четворице војника, успео да преотме заробљени топ. А у окршају код Белгенхајма, излажући се смртној опасности, из француских руку ослобађа свог официра.

Последња рана умало да оконча војничку каријеру у успону:

„Друга рана у руку није била тако страшна, али је зато трећа била готово гора од прве: после дугог лечења, остане сакат у ногу...”, исповеда се Ђорђе Емануел, тада већ окићен златном медаљом за храброст и чином потпоручника.

Ко је где чуо и видео да неко хром ратује?! Сад ће, тек осамнаестогодишњак, моћи да војује само у сећањима и, можда, сањаријама, ако му и даље буде до снова. Враћа се кући у Вршац, ћутљив и несрећан. И онда, с почетка невољно, на наговор рођака одлази у оближњу Мехадију, у Херкулову бању, од давнина познату по топлој и лековитој сумпорној води. Можда још има наде за голобрадог хромог ратника?! Остале су забележене речи старог лекара који га је детаљно прегледао и враголасто му саветовао:

„Купање, млади јуначе, купање у врелој води и шетња, масажа и поново ку-

пање. И да добро једете и смејете се с девојкама. Овде их има колико год хоћете, окупљају се кад цветају јорговани. Траже ђавола и обично га и нађу. Не би шкодило да га и ви некој покажете...”

Не зна се колико су ђаволи у томе имали удела, али се после три месеца проведена у Херкуловој бањи наш јунак сасвим опоравио и поново био спреман да сабљом освоји свет, бар онај свој. Пре тога је, како је и доликовало не само том времену, ваљало да од аустријског цара Леополда II затражи – спахилук. Не само што га је он заслужио у дотадашњим војевањима, него је то уобичајено ишло и уз доделу племства које је зарадио још његов отац Арсеније.

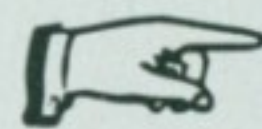
Ђорђе Емануел је видео цара, али, и поред обећања, не и сањани спахилук. После подужега чекања, увређен и не много стрпљив, затражио је да га као поданика бечког двора пусте да иде у Русију. У великој земљи исписује и најблиставије странице не само војне историје Русије.

С кнезом Багратионом

Повест која се дошуњала до наших дана дошаптава нам да је аустријски потпоручник, чим је приспео у Петроград, 1797. године, запао за око цару Павлу II и постао његов миљеник и одмах унапређен у чин ка-

петана Царске гарде. За три лета, муњевито и прекоредно, догурао је до пуковника. Чак је, у част крунисања новог цара Александра I, сина Павла II, на пригодној паради командовао једним од два елитна ескадрона. Другом је на челу такође био Србин, пуковник Павле Дука.

Две године доцније, 1802, именован је за команданта Кијевског пука с којим ће – кроз барут, зној и крв – угалофирати у историју. Пре првог судара с Наполеоновим јединицама, четири године после, водио је готово мирнодопски живот. Оженио се Софијом Кнобел, кћерком генерал-мајора артиљерије Вилхелма Кнобела, с којом ће имати десеторо деце – тројицу синова и седам кћери.

СТРЕЉАЊЕ ПОСЛЕ СМРТИ

У предговору најновијем издању биографије генерала Емануела, коју је својевремено написао кнез Н. Б. Голицин, на површину је испливао, најблаже речено, запањујући податак. Генерал је умро 14. (26) јануара 1937. године. Стаза према гробу никад није зарасла јер су његови потомци чували успомену на свог претка. У капели над гробом молили су се не само његова деца и унуци него су на поклоњење долазили и потомци и наследници генералових сабораца. Забележено је да су 1912. године венце положили делегације бившег Кијевског хусарског (раније драгонског) пука и

Јелисаветгородског кавалеријског училишта.

Десет лета доцније, 1922, гроб генерала Емануела поново је привукао пажњу. Тачно 110 година после Отаџбинског рата против Наполеона, одред комсомолаца, „напредних омладинаца“, извадио је генералово тело из гроба и, уз оптужбу да је „царски сатрап“, извршио посмртну пресуду – стрељање!!!??? А кад је 1998. године, приликом градње једног стамбеног насеља у близини града Кирова (некада, и однедавно поново, Јелисаветгорода), сада у Украјини, откривена гробница с посмртним остацима Георгија Емануела и његове жене, у лобањи ратника откривене су рупе од метака испалене пре 85 година... ■

Емануел придодат је армији кнеза Багратиона, једног од главних јунака и Толстојевог „Рата и мира“. Кнез је пуковнику одмах поверио команду над целокупном коњицом са задатком да на све начине омета напредовање Француза пошто су руске трупе морале да се припреме за одсудну битку која ће се и збити код гласовитог села Бородина. Вештим покретима, напади-ма и повлачењима, Емануел је шти-тио јединице армије кнеза Багратиона, а у бици код града Мира раз-био је девет пољских коњићких пу-кова, поново остао без коња под собом и био рањен. И прикачио још један орден.

Париз под копитама

Деветог септембра 1812. године код Бородина, села на реци Ка-лочи, на путу Смоленск-Мо-сква, одиграла се једна од нај-крвавијих битака 19. века. Наполеон с војском од 133.000 војника против Кутузова са 117.000 солдата. Пуковник Ђорђе Емануел још једном је показао зади-

Први, руски, орден за храброст добио је после жестоке битке код Полтуског, 1806. године. На челу својих ко-зака тако је ујахао у бој да га је један метак ранио у ногу, други му разнео каније сабље, а топовско ђуле однело сапи коња под њим. Следећег лета, у бици код Гуштата, кад је његов пук потпуно уништио француску претходницу, зарадио је Орден светог Вла-

димира, а после наредног боја, због заробљавања француског команданта, на груди-ма му је освануо и Орден свете Ане.

Међутим, тек су предстојале одсудне битке против Наполеонове полумилион-ске армаде која је, прешавши 1812. године реку Њемен, грунула у Русију. Са својим Кијевским драгонским пу-ком, пуковник Ђорђе

вљујућу храброст и вештину борећи се док су коњи под њим падали. Повукао се тек кад је и сам био тешко рањен метком у груди. Из московског лечилишта, кад је град намерно препуштен Французима, морао је по здрављење у Владимир. А убрзо и у нове бојеве.

Сад је додељен старом искусном лисцу, фелдмаршалу Кутузову, који га је одмах унапредио у чин генерал-мајора. Генерал Емануел савршено је извршавао замисли свог претпостављеног, наизглед уснулог старца. Његова хитра коњица није улазила у велике окршаје с француским јединицама које су, исцрпљене и не-свикле на страшну руску зиму, кренуле у повлачење. Она је само гонила, исцрпљивала и нападала раздвајајући и заробљавајући целе јединице. Била је то тако страшна војска да је и сам глас да стиже „Летећи корпус“ нагонио непријатеља на безглав бег.

И бежали су, а коњаници генерала Емануела сустопице су их пратили. Све тамо до чувене битке народа код Лајпцига, 16-18. октобра 1813. године. И ту се до-годио врху-нац ње-

гове војничке каријере кад је заробио, главом и брадицом, маршала Жака Лористона, некадашњег гувернера Венеције и освајача Дубровника. Спретан не само на сабљи, Емануел је, заобишавши свог главнокомандујућег генерала Блихера, заробљенике лично представио цару Александру I. Као шлаг на ратничку тарту долази и улазак у сам центар Париза где се некадашњем момчићу испод Вршачке куле код дворца Тиљери предала Национална гарда. Град светлости је под надзором његових козака све до доласка краља Луја XVIII.

Зелени врхови Кавказа

На повратку у Русију не пропушта прилику да још једном, испоставиће се последњи пут, обиђе и свој Вршац из кога је, двадесет две године раније, изјахао као голобради каплар. За тих неколико недеља боравка путује кочијом, шајком низ Дунав, јаше призивајући дане кад је сањао велике битке, мирише јорговане у Херкуловој бањи и радује се смеху неких нових девојака. Сад, разрогачених очију и отворених устију, њега слушају нови сањари.

Следи доба мирног живота и, као један од твораца велике победе над Наполеоном, путовања и приједи по европским дворевима.

А онда га нови цар Николај I именује за гу-бернатора Кавказа и главнокомандујућег велике војске која је имала задатак да умири тада побуњена племена и кавкаску област коначно припоји Руском царству. То му, 1828. године, најзад и успева. Али, следе нови ратови против никад мирних племена и ново војевање прекаљеног војсковође.

Све до 1831. године кад, због видања давнашњих али никад потпуно излечених рана, тражи отпуст из војске и одлази у бању код Пјатигорска, доцније омиљено место Пушкина и Љермонтова, коју је сам изградио. Одатле одлази у Нову Србију, у Јелисаветгород, град који су основали развојачени српски војници с Поморишке и Потиске границе, они који су напустили огњишта у Угарској да би живот завршили у Русији. Генерал је ту и умро 1937. године. Руси су му подигли велики споменик на прилазу Кавказу. Његови потомци данас живе у Русији и Америци ■

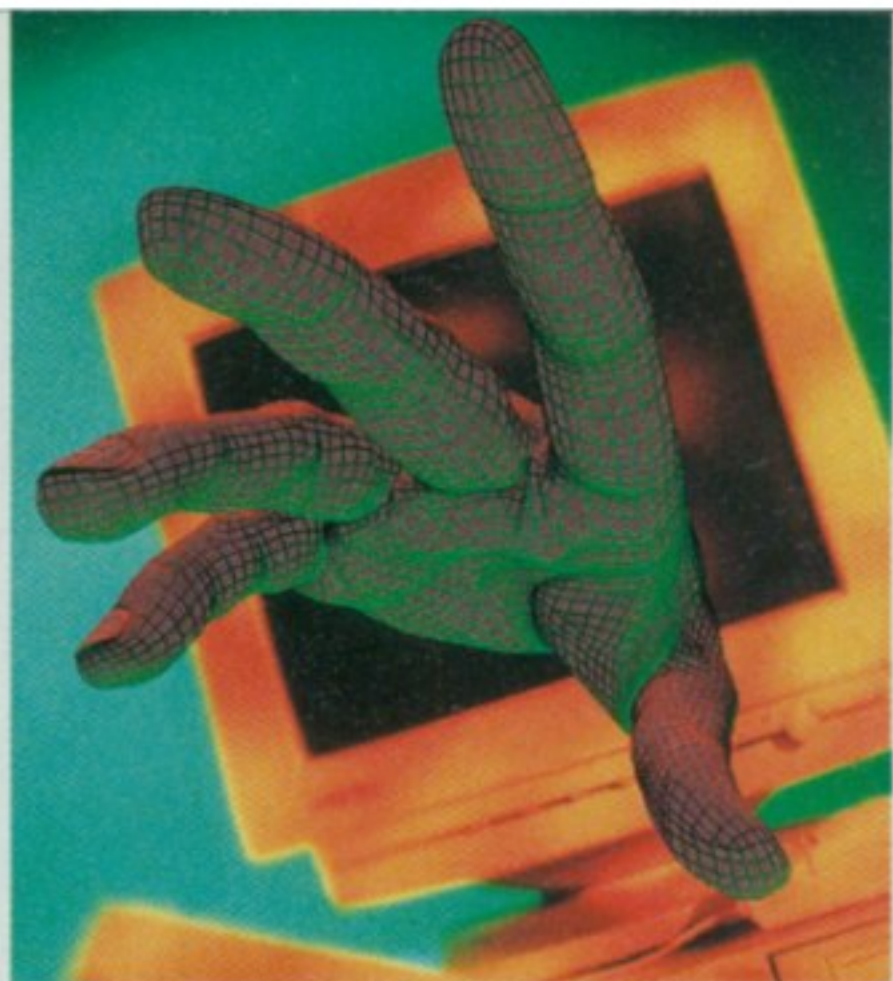
Петар Милашовић

Илустровао Горан Горски

седам

◀ **ЛАКОВЕРНИ, ЧУВАЈТЕ СЕ
СВЕТСКЕ МРЕЖЕ!**

ЛАЖА И ПАРАЛАЖА

Недавна ископавања на северу Индије довела су до открића костију правог џина. Истраживачи „Националне географије“ и индијске војске наишли су на добро очуван скелет човека невероватне величине, преноси индијски лист „Hindu Voice“. Његова ве-

Bhima's son Gadotkach-like skeleton found

G. Subramaniam, Chennai *Hindu Voice*

Recent exploration activity in the northern region of India uncovered a skeletal remains of a human of phenomenal size. This region of the Indian desert is called the Empty Quarter. created to bring order among us since we were always fighting with each other. One of the sons of Bhima of the Pandava brothers is also thought of to have been carrying these genes. Later these people, who were given all the power, turned against all our Gods, and transgressed beyond all boundaries set. As a result they were destroyed by God Shiva. The Geo Exploration team believes these to be the remains of those people.

The discovery was made by National Geographic Team (India Division) with support from the Indian Army since the area comes under the jurisdiction of the Army.

The exploration team also found tablets with inscriptions that stated that our Gods of Indian mythologicalyore, "Brahma", had created people of phenomenal size the like of which He has not created since. They were very tall, big, and very powerful, such that they could put their arms around a tree trunk and uproot it. They were

Govt. of India has secured the whole area and no one is allowed to enter except the Nat Geo personnel.

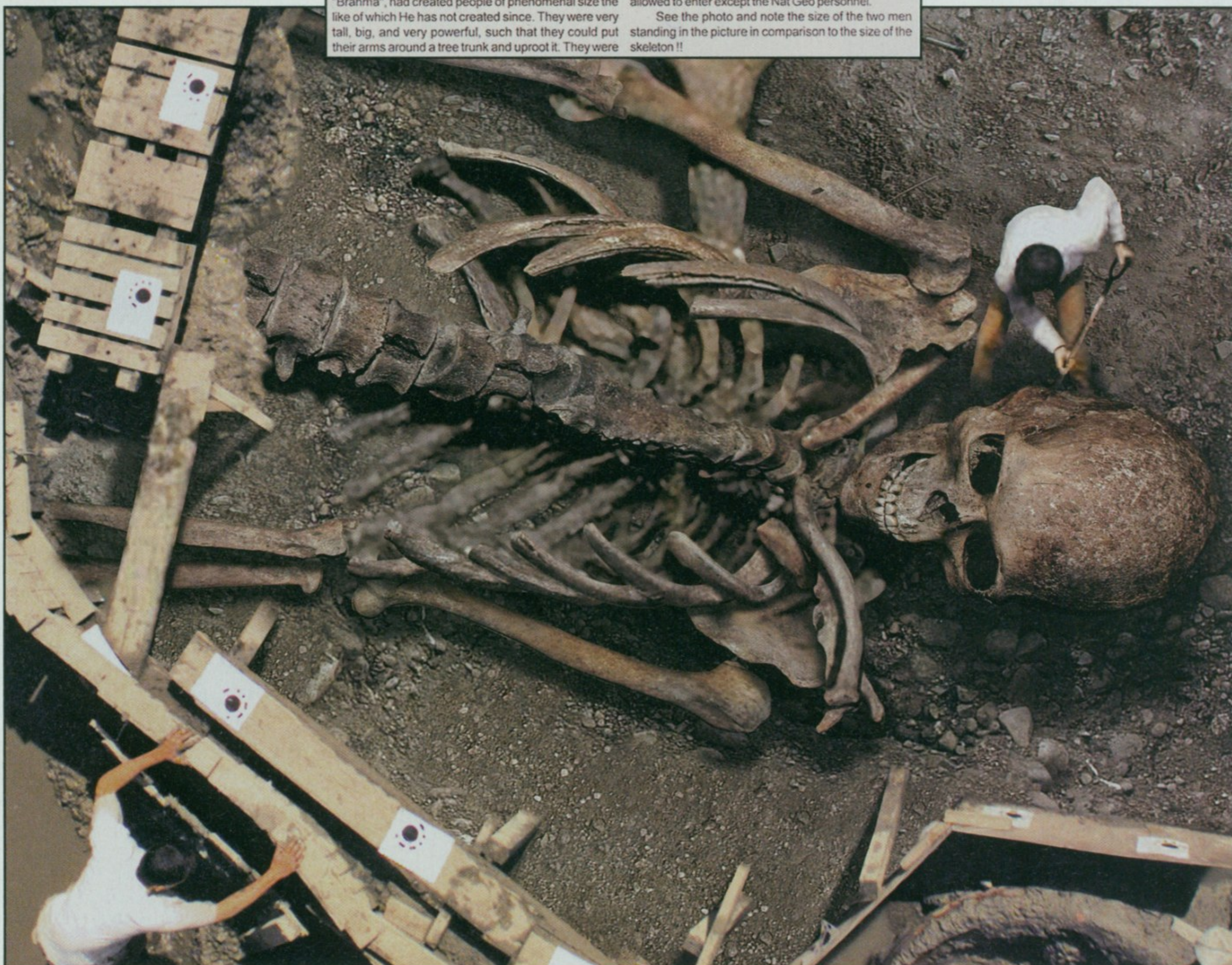
See the photo and note the size of the two men standing in the picture in comparison to the size of the skeleton !!

личина лако може да се упоређи с висином нормалног човека, јер на приложеној фотографији један од истраживача стоји поред ископина. Процењује се да је џин био висок око 18 метара.

Поред костура откривене су и плоче са записима

на санскриту. Тумачењем записа утврђено је да говоре о древним џиновима из индијских митова званом Ракшаси. Они су рукама могли да обухвате стабло дрвета и да га с лакоћом ишчупају из корена.

У најпознатијем индијском епу „Рамајани“ помиње се сукоб једног од вр-

Илустровао Милан Антанасијевић

ховних богова Вишнуа са Ракшасима, који се завршио њиховим уништењем. Индијска влада издала је наредбу војсци да помно чува место ископавања и не дозволи приступ никоме изузев чланова екипе „Националне географије”.

Оригинална фотографија је, иначе, начињена 16. септембра 2000. године на месту ископавања у њујоршком Хајд парку. Био је то део истраживања које су спровели Институт за палеонтолошка истраживања и Катедра за геологију на Универзи-

Од ове фотографије са ископавања у њујоршком Хајд парку, све је почело.

Ова вест прво се раширила по индијским медијима, а потом и светским. Интернет је нарочито допринео ширењу приче. Недуго потом, појавила се слична прича, праћена истим фотографијама, само што се овог пута тицала археолошког налазишта у Саудијској Арабији. У потрази за изворима природног гаса, истраживачи су набасали на џиновски људски костур. Како и у исламској митологији постоје џинови, лако је нађена веза између необичног костура и могућег порекла.

Наравно, у оба случаја била је то чиста превара. Фотографија је обрађена на рачунару у фотошопу. Трик разоткривају сенке које падају другачије на костур него на околину и људе који стоје са стране. Помније разгледање слике и увећавање само додатно потврђују да је реч о фотомонтажи.

тету Корнел. Костур који су открили шездесет научника, студената и истраживача није припадао џиновском човеку већ мастодонту, изумрлој претечи слона. Животиња је живела пре 10.000–14.000 година. У доњем десном углу фотографије јасно се види кљова мастодонта која је остала и на фотомонтажи. Научницима је највећи изазов био да ту кљову осуше, а да се она при том не претвори у прах.

Фотографију је изменио један стручњак за рад у фотошопу поводом такмичења „Археолошке аномалије” које је приредио Интернет сајт „Вреди хиљаду речи”. На овом сајту редовно се објављују занимљиве слике, углавном веште фотомонтаже из целог света. Неко је на основу измењене фотографије смислио целу сензационалистичку причу и њоме заварео бројне медије широм света ■

Н. В.

NAJNOVIJE SVETSKJE IGRICE
SAMO NA MONDU!

NAJBOLJI
DOWNLOAD

MONDO
BOGATUJI ZA CEO SVET.

EA MOBILE
IGRICE

Najbolje svetske Java igrice od sada i u Srbiji - EA Mobile igrice stigle su na Mondo portal! Izaberite najpopularnije igre sa vrhunskom pričom i savršenom grafikom i budite najbolji na svom telefonu!

Postanite heroj Drugog svetskog rata u Medal of Honor™, sabotirajući proizvodnju razornih V2 raketa. Kreirajte svog Sim-a, a zatim istražujte i menjajte njihov svet u mobilnoj verziji najprodavanije PC igre: The Sims™ 2. Otkrijte tri načina da zadovoljite svoju strast za rešavanjem slagalica sa Tetris™ Mania, najpopularnijom igrom svih vremena. Postanite gospodar ulica u Need for Speed Carbon i budite prvi trkač u gradu. Povedite svoj omiljeni fudbalski tim do pobede u EA SPORTS™ FIFA 07! I jos mnogo toga ...samo na portalu Mondo.

Sa mobilnim telefonom poseti Mondo na adresi <http://wap.mts064.telekom.yu>
Za bliže informacije poseti www.mtsmondo.com ili pozovi naš korisnički servis 064/789

mt:s imate prijatelje!

Telekom Srbija

© 2006 Electronic Arts Inc. Electronic Arts, EA, EA logo, EA SPORTS, EA SPORTS logo, Need for Speed, Medal of Honor, The Sims, Maxis i Maxis logo su žigovi, odnosno registrovani žigovi Electronic Arts Inc. u SAD i ostalim zemljama. Sva prava zadržana. Zvanični proizvod sa FIFA licencom. FIFA LOGO © 1977 TM. Proizvedeno sa dozvolom u Electronic Arts Inc. Imena igrača, kao i sličnost sa istima, korišćeni su uz dozvolu Međunarodnog udruženja profesionalnih fudbalera (FIFPro), nacionalnih timova, klubova i/ili liga. Mitsubishi Lancer Evolution IX MR - Mitsubishi i Lancer Evolution imena, amblemi i dizajn su žigovi i/ili intelektualna svojina MITSUBISHI MOTORS CORPORATION i uz dozvolu korišćeni u Electronic Arts Inc. Dodge Challenger Concept, Dodge HEMI i njihovi modeli korišćeni su, uz dozvolu u Electronic Arts. Proizvedeno u EU. Svi proizvodi, nazivi kompanija, brendirana imena, žigovi i logoi svojina su odgovarajućih vlasnika. EA™, EA SPORTS™ i Maxis™ su brendovi Electronic Arts™. Tetris Mania™ & © 1985-2006 Tetris Holding LLC. Odobreno za The Tetris Company. Dizajn igara - Alexey Pajitnov. Dizajn loga - Roger Dean. Sva prava zadržana. Ovlašćeni partner - Electronic Arts Inc. Tehnologija igara © 2006 Electronic Arts Inc. Sva prava zadržana.

108928

ЧУЛА СУ ЧУДО!

КАКО

ПОМЕШАТИ ОСЕЋАЈЕ?

Током шест необичних недеља у јесен 2004. године, Удо Вехтер имао је непогрешив осећај свог положаја у простору. Овај систем администратор на немачком Универзитету у Оснабрику сваког јутра навлачио је појас обложен вибрирајућим јастучићима (слична технологија користи се за вибрирање мобилних телефона). На спољашњој страни појаса налазио се сензор Земљиног магнетног поља, и увек је укључивао вибратор окренут ка северу.

Људи имају само пет чула. Могу ли се она променити како бисмо могли да чујемо ултразвук или осећамо електромагнетна поља?

„У почетку било је чудно“, присећа се Вехтер, „али је осећај током вожње бицикла био сјајан.“ Убрзо је постао свестан силних заобилажења, кривина и путовања које мора да пређе да би стигао до неког одредишта. Није марио за чудне погледе на Универзитету док би његов појас зујао као удаљена моторна тестера. „Одједном сам схватио да ми се перцепција променила. У глави сам имао својеврсну карту града. Могао сам увек да нађем пут до куће. Стекао сам утисак да се никада више нећу изгубити, чак ни ако се нађем на потпуно непознатом месту.“

Гледај ултраљубичасто!

Научник Петер Кениг из Оснабрика направио је овај појас и назвао га „feelSpace“ („осети простор“). Каже да утицај појаса временом постаје све јачи. Кениг би, рецимо, у Хамбургу, који је удаљен чак 160 километара од Оснабрика, непогрешиво осећао у ком смеру лежи његов град. Вех-

теру се дешавало да осећа вибрације око струка и у сну, исто као кад је будан.

Човек нема урођен компас. Неке птице га имају, и њима је важан подједнако као што је нама укус или мирис. Многе животиње имају необична чула. На пример, лоптаста риба рода мола види поларизовану светлост. Морска корњача осећа Земљино магнетно поље. Неке ајкуле осећају једва приметне промене електричног поља (мање од нановолта). Чула која и ми имамо код неких животиња још су изостренија. На пример, слепи мишеви чују фреквенције ван нашег чујног опсега, док неки инсекти виде ултраљубичасту светлост.

Људи имају само пет чула. Могу ли се она променити? Да ли бисмо помоћу својеврсних протеза могли да чујемо ултразвук или осећамо електромагнетна поља? Према научницима који се у многим светским лабораторијама баве оваквим истраживањима, одговор је потврдан. Изгледа да „штос“ није у чулима, јер свет је пун техничких уређаја који опажају ствари које људи не могу, већ у обради улазних података. Неуролози не знају довољно о томе како мозак тумачи прикупљене податке. Уметање додатака у мозак – вештачких дужица ока или кохлеарних уметака – и даље је примитиван поступак.

Решење је у томе да се желењени чулни подаци – ултразвук, инфрацрвено светло, електромагнетно поље – преведу у нешто што је људски мозак већ прилагођен да прихвати, као додир или вид. Спроведени огледи показују да је мозак прилагодљивији него што је ико могао да претпостави. Као да има чулне „утичнице“ за које само треба да нађемо одговарајуће утикаче.

Како опажамо свет око себе? Очи прикупљају фотоне одређених таласних дужина, претварају их у електричне сигнале и шаљу мозгу. Уши чине исто то с вибрацијама ваздуха – звучним таласима. Рецептори додира скупљају податке о притиску, топлоти, хладноћи, болу. За мирис су задужени рецептори у носу. О укусу се брину одговарајуће ћелије језика.

Наше могуће шесто чуло зове се проприоцепција. Мрежа живаца повезана с унутрашњим ухом говори мозгу где су тело и сви његови делови, и на коју страну су окренути. Захваљујући томе, чак и ако су нам очи затворене, знамо да смо окренути наглавце или да је аутомобил у коме се возимо ушао у кривину.

Свет наглавце

Кад задужимо рачунаре да опажају околни свет, они то раде претежно на исти начин као и ми. Наоружамо их спољним сензорима који бележе звук, присуство хемикалија, или радијацију. Ови сензори повезани су с претварачима који прикупљене податке преводу у електроне, битове и бајтове, дигитални облик који ће рачунар разумети. Али, пре свега тога, програмери и инжењери одлучују о томе који су подаци важни, а који нису.

У фебруару ове године немачки научници потврдили су да је аудиторни кортекс код макаки мајмуна способан да обрађује и визуелне податке. Слично томе и наш визуелни кортекс може да се снађе са измењеним подацима. Пре више од пола века аустријски научник Иво Колер дао је испитаницима да током огледа стално носе наочаре које су обртале слику наопако. Након неколико недеља испитаници су се прилагодили новонасталој ситуацији. Вид им је и даље био изокренут, али је мозак обрађивао слику да буде нормална.

То значи да мозак може да промени начин на који тумачи податке добијене од једног чула, или да их тумачи другим чулом. Изгледа да можемо да користимо било које од својих чула све док унемо да прикупљене податке преточимо у облике с којима ће људски мозак моћи да ради.

Недавно преминули научник Пол Бах-и-Рита вршио је шездесетих година необичне огледи. На наслон столице поставио је матрицу од 20 x 20 иглица. Истицањем одређених врхова правио је једноставне цртеже сачињене од тачака (као пиксели који образују слику на рачунару). Испитаници су могли да осете на леђима које иглице су повучене, а

које истакнуте. Са прилично великом тачношћу погађали су шта је на „сликама“ утиснутим у њихова леђа. Практично су видели чулом додира.

Пилоти, где је планина?

На Универзитету у Ајови раде се слични огледи намењени пилотима. У авиону лако долази до просторне дезоријентације. Кад је видљивост уобичајена, пилоти лако уоче ако авион понире. Међутим, у тами све постаје замршеније. Чак 11 одсто несрећа у Америчком ратном ваздухопловству од 1990. до 2004. године било је последица просторне дезоријентације пилота.

Такозвани Систем за изостравање просторне оријентације нарочито је одело – мешавина еластичног материјала и тврде пластике – испуњено вибраторима, слично као Кенигов „feelSpace“ појас. Разлика је у томе што овде вибратори не говоре где је север, већ у ком правцу је – доле.

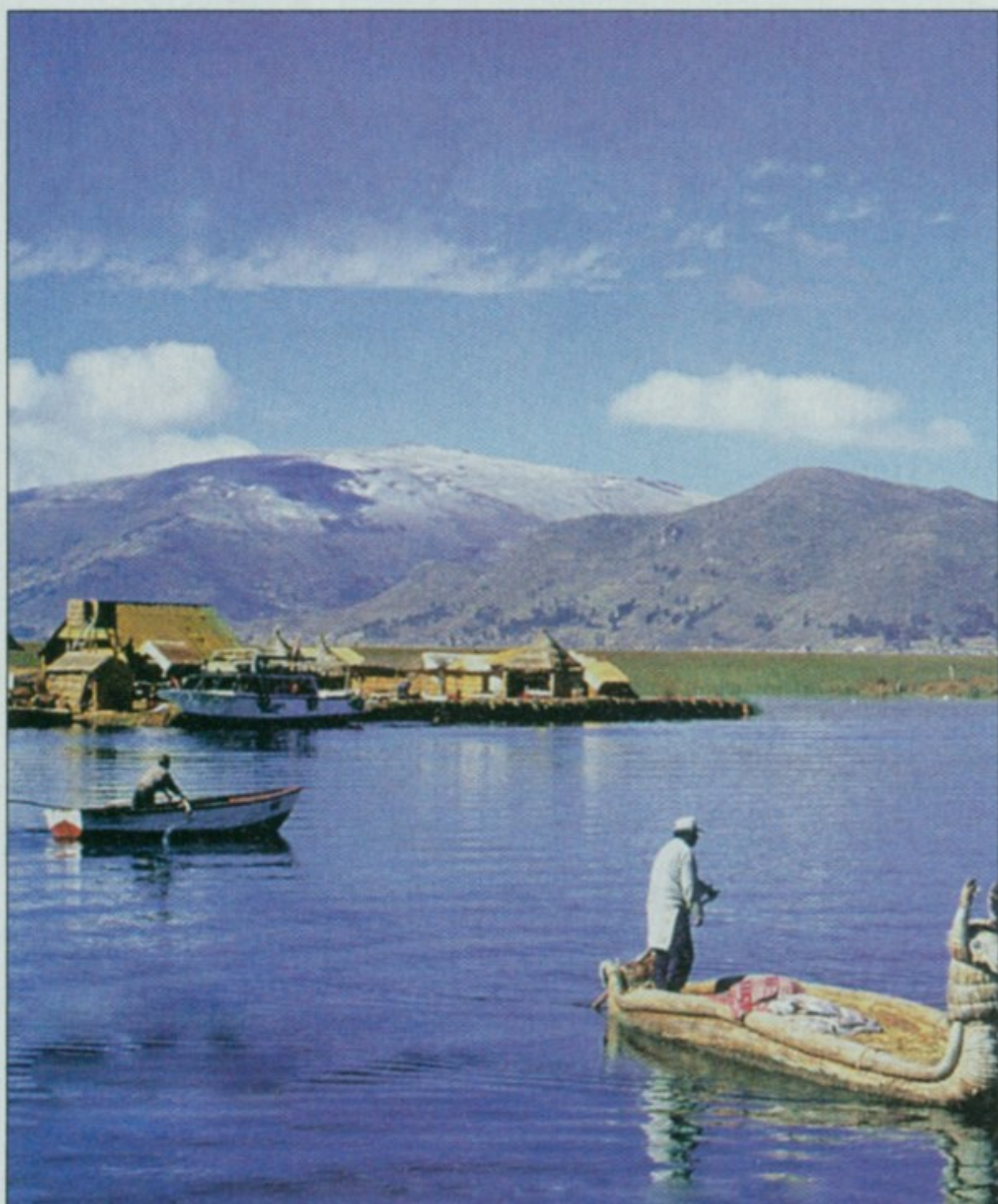
Испитаник прво испробава симулацију летења без икаквих помагала. Циљ је следити „путању“ на небу изнад вештачких планина. Ослоњени на сопствени вид, испитаници углавном греше и често „ударе“ у планину. Потом долази на ред оглед с вибрирајућим оделом, везаних очију. Летење постаје интуитивно. Кад се виртуелни авион нагне десно, јавља се вибратор на десном зглавку испитаникове руке. Како бочни нагиб летелице постаје оштрији, за њим следе вибратори на лакту и рамену. Испитаник има осећај да му десна рука све више пропада у нешто. За исправљање је потребно померити летачку палицу налево. Резултати ових огледа су сјајни. Са оделом испитаници се боље сналазе, имају бољи осећај кретања и мање „ударају“ у планине.

Области мозга које обједињавају чула још су нам непознате. Садашња чулна помагала су незграпна и неупотребљива ван лабораторија. Оно чему се научници који врше ова испитивања надају јесте развој технологије који ће помагала учинити неприметним и неосетним како би људи који их носе заборавили на њих и само се препустили опажању света новим бројним „очима“ ■

Н. В.

ЗАШТО? КАКО!

ДА ЛИ У ВОДАМА НА ВЕЛИКИМ ВИСИНАМА ИМА МАЊЕ КИСЕОНИКА?

Засићеност било ког гаса раствореног у води зависи од његовог притиска – што је нижи, засићеност је мања. Како је притисак кисеоника нижи на великим висинама, и засићеност кисеоника у води је смањена. Ово је познато као Хенријев закон (по енглеском хемичару Вилијаму Хенрију који је први приметио ову појаву) ■

ШТА БИ БИЛО ДА СУ МАРСОВЦИ ЗАИСТА НАПАЛИ ЗЕМЉУ?

ДА ЛИ СЛЕПЕ ОСОБЕ МОГУ ДА КОРИСТЕ РАЧУНАР?

За особе оштећеног вида које ипак могу донекле да виде постоје различити програми који увећавају приказ на екрану. За особе које не виде ништа, слични програми претварају текст у говор. Постоје и додаци за програме за обраду текста који изговарају слова и речи док их корисник куца. Неки претраживачи Интернета могу да пребаце web страницу у један стубац који може да се увећа или претвори у говор.

Многе особе оштећеног вида користе уобичајене „qwerty” тастатуре премда на тржишту има и бројних верзија с Брајевом азбуком.

Неке слепе особе користе такозване акордне тастатуре, код којих се слова добијају притиском на комбинацију тастера.

На таквим тастатурама има мање тастера, што је погодније за коришћење ■

Замишљати истинитост научнофантастичног романа може бити забавно, али и застрашујуће. Чувени роман Херберта Џорџа Велса „Рат светова” из 1898. године фантастична је бајка о нападу Марсоваца на викторијанску Енглеску – фантастична, али не и неизводљива. И тада је, као и данас, Марс изгледао као највероватније место где би се могао развити живот као на Земљи. Нажалост, Велсов застрашујући приказ разорених градова, отровних гасова, ваздушних напада и избеглог становништва заиста се одиграо на планети Земљи током 20. века у разним ратовима, како светским тако и ограниченим. Шта би било да су нас заиста напали Марсовци? Уплашено, човечанство би се сигурно груписало и ујединило кроз неки вид Уједињених нација. Међутим, страх би вероватно био коришћен и у политичке сврхе. У разореном свету убрзали би се процеси који су се десили током прошлог века – крај империјализма, поновни успон старих сила као што су Кина и Индија, Октобарска револуција у Русији... Машине Марсоваца можда би подстакле технолошку револуцију, или још страшније ратове. Марсовци би се можда вратили на своју родну планету, а можда нас никада не би напустили. Земљини полови су хладни као Марс. Такође су и ван домаћаја тропских болести које су у роману покосиле нападаче. Марсовци би тамо преживели и морали бисмо да делимо Земљу с њима ■

КОЛИКО БИ ДАЛЕКО ТАЈГЕР ВУДС ПОСЛАО ЛОПТИЦУ ЗА ГОЛФ НА МЕСЕЦУ?

Ако би Тајгер Вудс, најпознатији играч голфа данашњице, користио штап који лоптицу шаље под оптималним углом од 45 степени у односу на хоризонталу, и ако на његов замах не би утицала Месечева гравитација или чињеница да носи свемирско одело, лоптица би превалила готово 4 километра док не додирне тло. То је зато што је Месечева гравитациона сила шест пута слабија од Земљине, па би лоптица шест пута брже превалила шест пута већу раздаљину. Ово је, наравно, само теорија заснована на балистици. Највећи домет зависи од почетне брзине и убрзања услед гравитационе силе, под претпоставком да нема отпора ваздуха. На Земљи се лоптица одваја од Вудсовог штапа брзином од 290 километара на час, али отпор ваздуха скраћује њен пут на приближно 300 метара, уместо теоретских 660. У новембру прошле године космонаут Михаил Тијурин ударио је лоптицу за голф са пристаништа Међународне свемирске станице. Неки тврде да ће та лоптица путовати три године, док други сматрају да је сагорела у Земљиној атмосфери у року од три дана ■

ЗАШТО СЕ РУКОХВАТ ПОКРЕТНИХ СТЕПЕНИЦА КРЕЋЕ БРЖЕ?

Степенице и рукохват покреће исти електрични мотор. Гумени рукохват покреће се захваљујући пластичном точку, док су за степенике задужени низ зупчаника и преносни механизам. Кад се рукохват излиже, гума се растегне и проклизава. Зато рукохват више није усклађен са остатком степеништа ■

КАКО РАДИ ЗВОНО НА УЛАЗНИМ ВРАТИМА?

Кад се притисне дугме на шалтеру поред улазних врата, затвара се струјно коло у које је укључен и електромагнет (калем жице намотан око гвозденог језгра). Магнет привлачи удараљку која удара у звоно. Штос је у томе што, чим се удараљка помери, коло се прекида, па електромагнет више не ради. Удараљка је повезана са опругом која је враћа у првобитни положај и коло се опет затвара. Цео поступак понавља се бесконачно све док се коло не прекине отпуштањем дугмета на улазним вратима. Што је опруга јача, то је брже враћање удараљке у првобитни положај, а самим тим јача је и звоњава ■

НЕОБИЧНЕ КУЋЕ

ЖИВОТ У СИСИ!

У ЖЕНСКОМ ТЕЛУ

Базен у нивоу карлице, дневна соба у стомаку, спаваћа у грудима... Ова кућа у облику наог женског тела свакако изазива велику пажњу. Смислио ју је и пројектовао мексички сликар и вајар Армандо Муноз Гарсија, а налази се у Росариту, у Калифорнијском заливу, држава Мексико. На сликама видите аутора и власника у појединим просторијама троспратнице која још није завршена. Недостаје већи део главе. Каква ће бити коса? Дуга и коврцава, каже Гарсија ■

четрнаест

У КУЧЕТУ И Његовом ШТЕНЕТУ

Објекат на слици зове се „Dog Bark Park Inn”. Налази се у Котонвуду, у америчкој држави Ајдахо. Реч је о мотелу с рестораном у облику пса расе бигл високог 12 метара, а помоћне просторије налазе се у кученцету ■

У СНЕГУ И ЛЕДУ

Сваке зиме у „Ледени хотел” у Јукасјарвију, у Лапонији, уграђује се 20.000 тона снега и три хиљаде тона леда. Одише савременим дизајном и складом иако је у њему прилично хладно. Али, већ с првим зрацима сунца и зидови и намештај почињу да се топе ■

ПОДМТИНИ
ЗАБАВНИК
29. 6. 2007.

Свуда у свету можете наићи на зграде необичног изгледа чији власници имају сопствену замисао о становању. Ево неколико које засигурно до сада никад нисте видели

У ВОДОВОДНОЈ ЦЕВИ

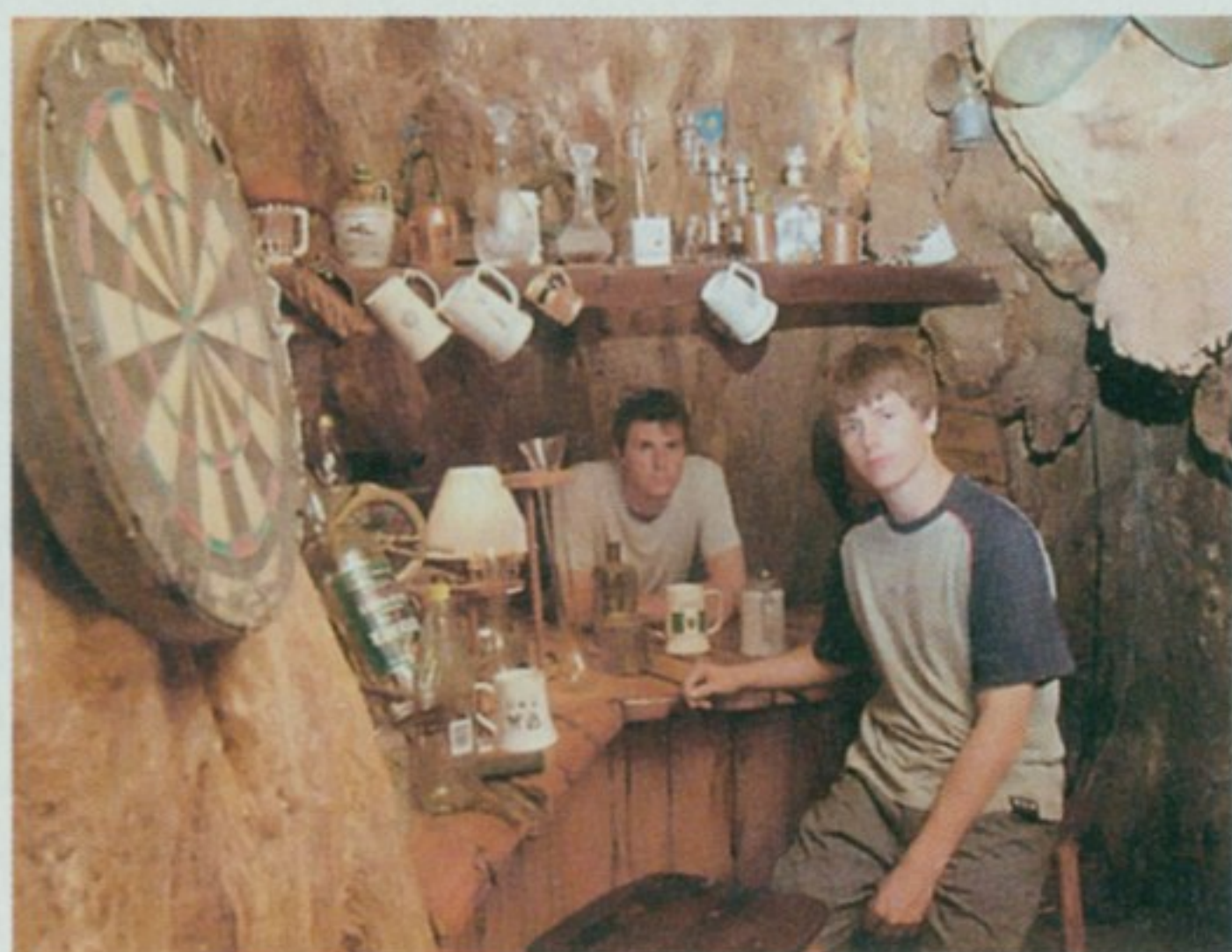
У аустријском граду Линцу постоји хотел „Парк“ који располаже необичним бунгаловима од бетонских водоводних цеви, уређеним у минималистичком стилу. Цеви, односно бунгалови, налазе се у парку, у њима је брачни кревет и лампа за читање. Али, гости морају да користе јавни тоалет, па стога и цена преноћишта није висока и уговара се на лицу места ■

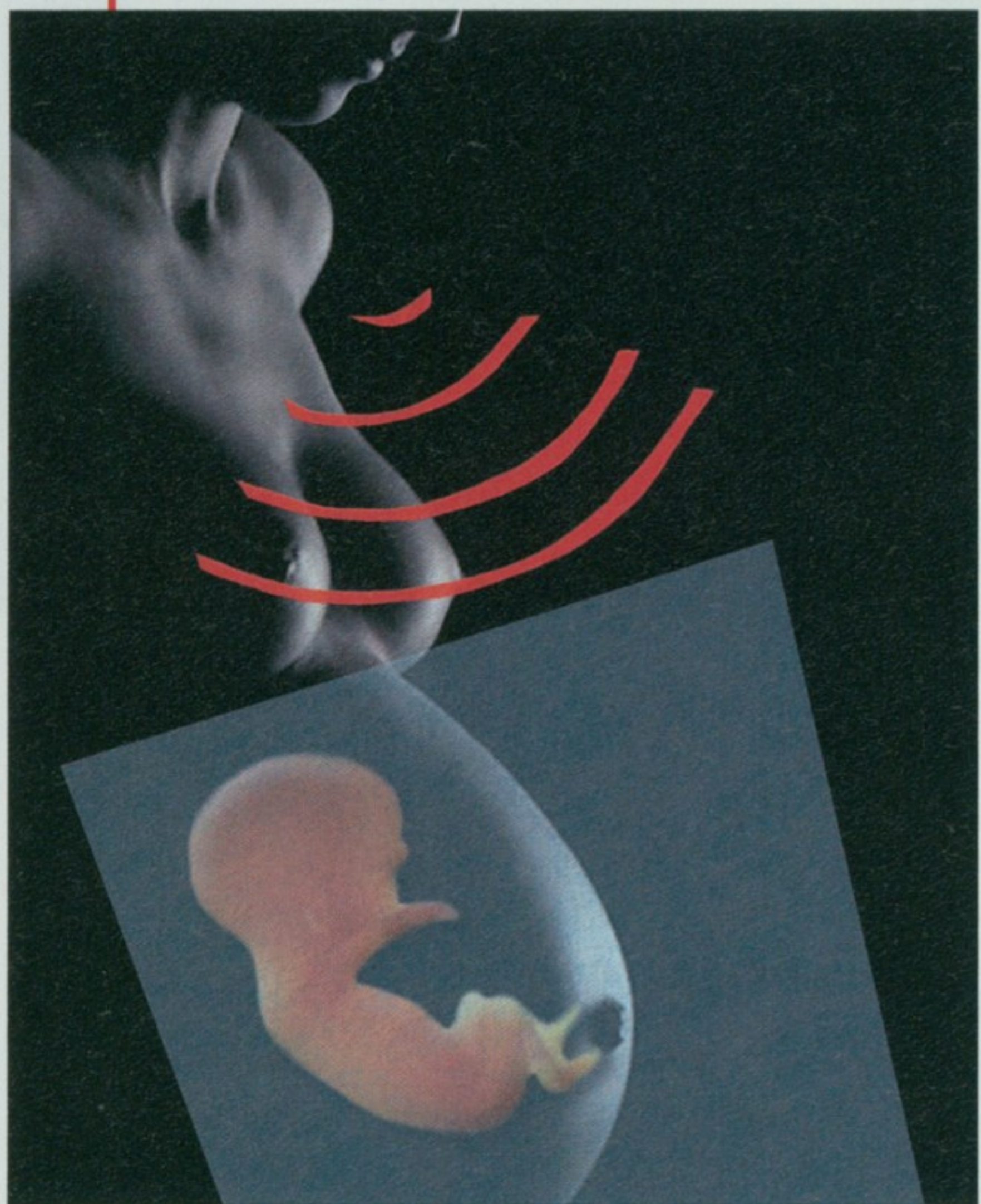
У БАОБАБУ

Један од симбола Африке, раскошно дрво баобаба, послужило је као простор за ресторан. Налази се у Мођајискофу, у Јужноафричкој Републици. Дрво је високо 22 метра, а у пречнику има 47 метара, што је сасвим довољно да се у деблу сместе и ресторан и кухиња ■

З. М.

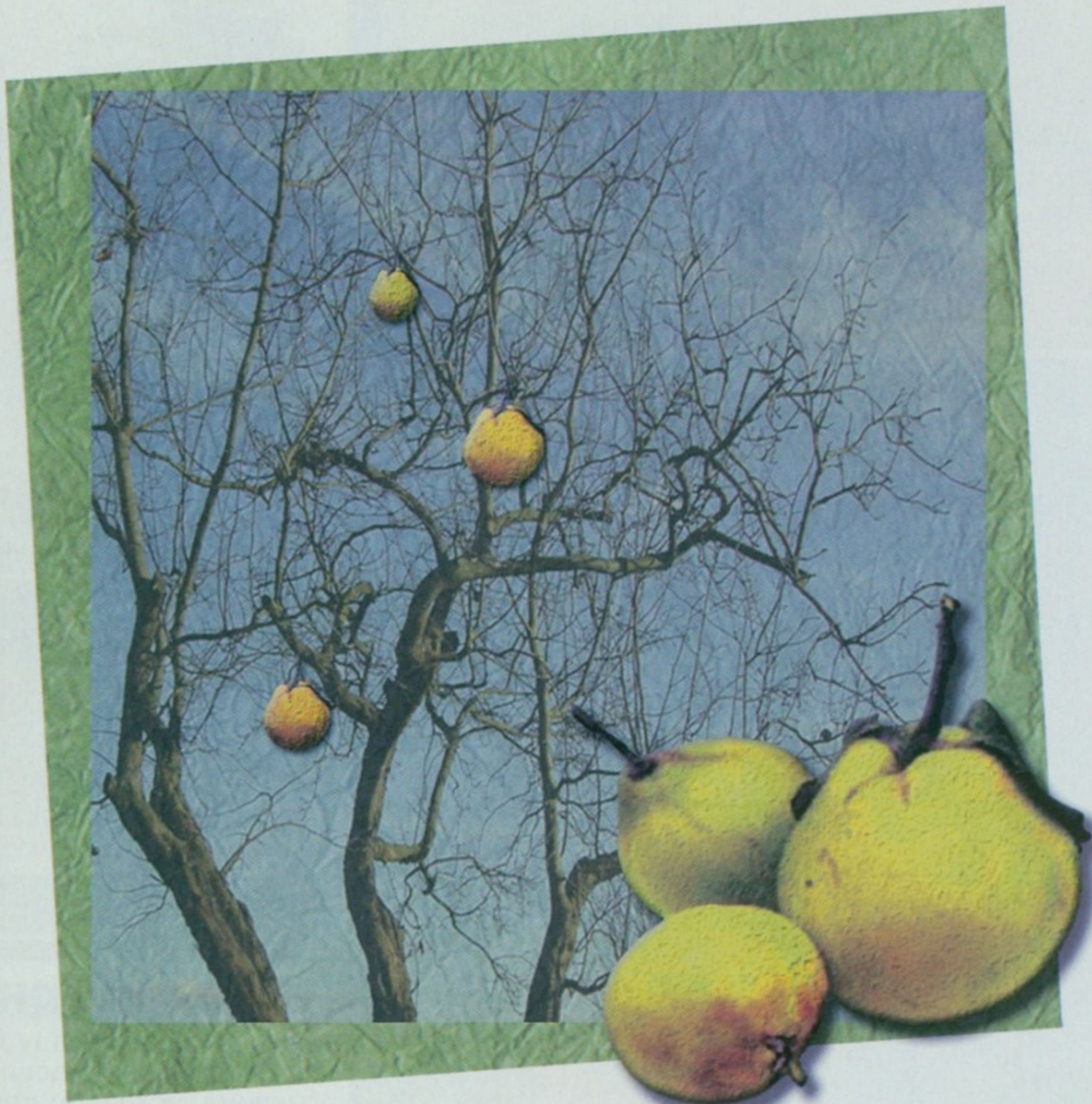

У СТРЕСУ ПРЕ РОЂЕЊА

Већ од **седамнаесте недеље трудноће**, мајка је у стању да путем постељице, односно плодове воде, пренесе нервозу и стрес свом нерођеном детету, закључак је британских лекара објављен у најновијем броју часописа „Клиничка ендокринологија“. Због тога се многе бебе рађају већ нервозне. То се уочава све чешће још на првом прегледу у породилишту. Задатак лекара је да пронађу како да их заштите или можда чак и излече од стреса пре него што се роде! А шта ли ће тек бити кад се роде? ■

ДОК СИ ТИ СПАВАО

Јан Гржебски, шездесетпетогодишњи машиновођа из Варшаве, пробудио се недавно из коме после деветнаест година! Није могао чудом да се начуди: његова вољена жена Гертруда прилично је остарила, деца су се поженила, те је затекао ни мање ни више него једанаесторо унучади. Јан није искључен са уређаја који су га одржавали у животу после судара возова 1988. године само захваљујући упорности његове супруге. Једино је она веровала да ће се он кад-тад пробудити. Тако је и било. Унуци нису били једино изненађење за Јана – у Пољској је промењен и режим. Кап су ипак превршили мобилни телефони. Бивши болесник, дугогодишњи „спавач“, још није научио како да га користи ■

ДУЊЕ РАНКЕ

У Јапану, недалеко од Моријаме, **нађена је дуња за коју се верује да је најстарија на свету**. Сва је прилика да је тако, будући да су научници на археолошком налазишту пронашли воћку за коју верују да је стара двадесет један век! У то време пољопривреда на тлу данашњег Јапана била је прилично развијена. Захваљујући посебним условима који су владали у земљишту, воћка је остала савршено очувана и на њу нису утицале атмосферске прилике ■

Илустровала
Светлана
Кнежевић

КУЋИЦА СЛОБОДИЦА

Мукеш Амбани за кога се верује да је најбогатији човек у Индији, одлучио је да, за себе, жену и троје деце сагради кућу каква им доликује. Њихова „кућица“ биће заправо солитер од шездесет спратова. Педесетогодишњи пословни човек (бави се продајом нафте) био је изузетно задовољан пројектом свог архитекте кога је богато наградио. Дванаест спратова по особи, па и није тако тесно! Радови ће трајати до краја 2008. године. Кућа Амбанијевих биће висока 175 метара, а стајаће бар пет стотина милиона долара. И није нека висока цена имајући у виду да Мукешова уштеђевина износи бар двадесетак милијарди долара ■

СРЕЋКОВИЋКА

Ко каже да неки људи немају среће? **Једна госпођа из италијанског града Бреше** отишла је на кратак одмор у Санремо. А у Санрему има велики број коцкарница. Госпођа није имала новца да би се коцкала, али су је пријатељи наговорили да ипак окуша срећу. Није потрошила чак ни један евро, већ је узела три жетона од двадесет пет центи. Ставила је новчиће у „једноруког џека“ и добила 77.250 евра. Лако и слатко ■

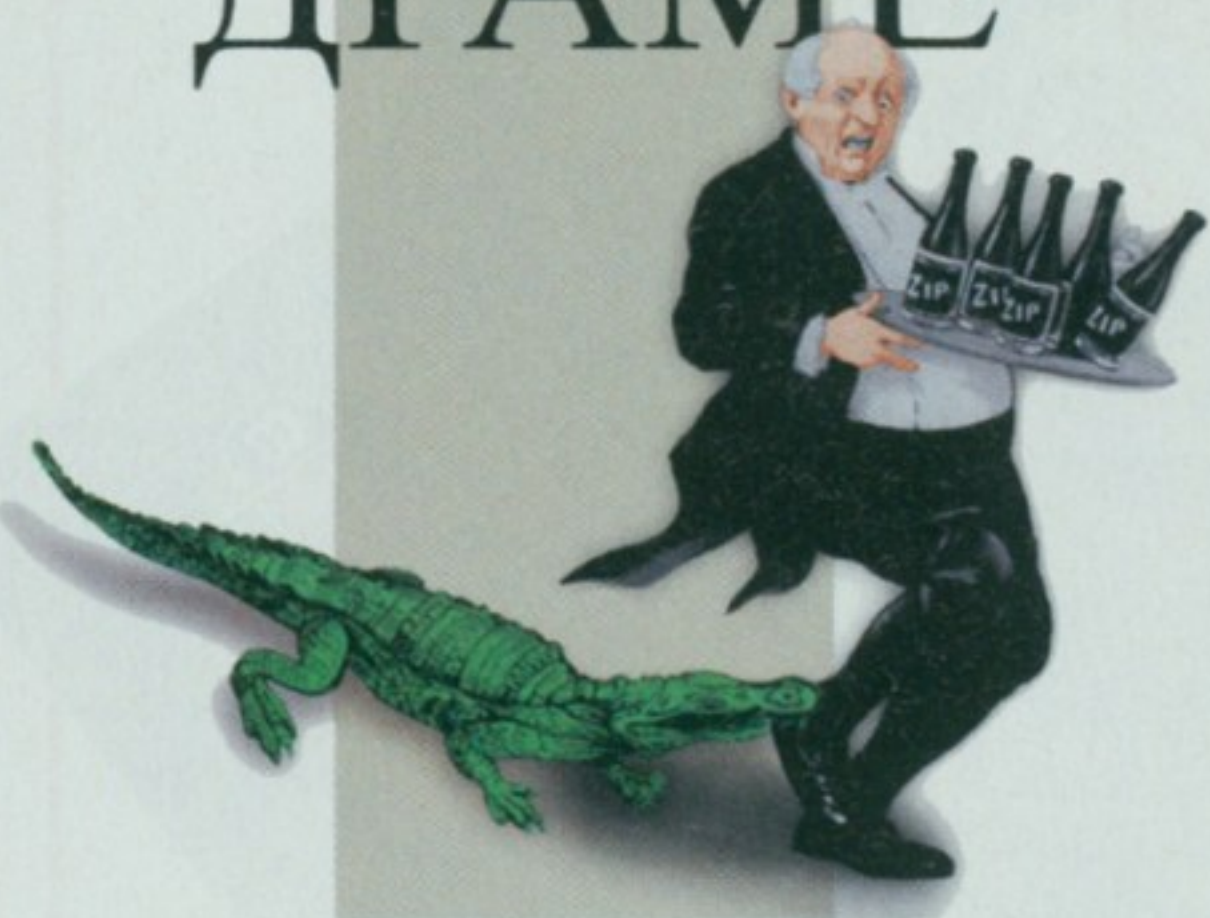
САМО ПОЛАКО...

Италијански оперски композитор **Гаетано Доницети** (1797–1848) био је познат по **томе што је писао муњевито**. Толико је добро владао вештином компоновања да је оперу „Дон Пасквале“ 1843. године написао за само десет дана! На то је био веома поносан. Међутим, кад су му рекли да је његов идол Ђоакино Росини (1792–1868) написао оперу „Севилски берберин“ за само тринаест дана још 1816. године, Доницети је изјавио: – Знао сам да је тај Росини спор. Он је, заправо, комотан човек. Кад почне да пише, Росини то ради полако ■

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

Продавница у Олдам роуду у Рочдејлу, градићу на северозападу грофовије Ланкашир у Великој Британији, коју је водила породица Пател, била је добро позната мештанима тог краја. Често су ту куповали јер је била снабдевена разноврсним кућним потрепштинама, канцеларијским прибором и ситницама, а, као и већина таквих продавница, имала је и одељење поште.

Господин Кантилал Пател, пореклом Индијац, купио је продавницу 1987. године и са женом, а потом и сином Џагдишем и снахом, развијао посао. Пробрањом робом, услужношћу и петнаесточасовним радним временом породица Пател успела је временом да привуче бројне купце и стекне углед. Њихова продавница била је једна од посећенијих.

Тог 25. октобра 2005. године јутро је освануло сунчано и неуобичајено топло па је током преподнева било много купаца. Неки су, измамљени лепим временом у шетњу, застајали испред излога, а потом улазили у продавницу. У смени је био тридесетшестогодишњи Џагдиш са супругом Амитом и касирком Лин Вајлд. Кад је око једанаест сати навратио његов отац Кантилал, а гужва се смањила, Џагдиш се повукао у дно продавнице да би прегледао робу и сачинио наруџбеницу. Ипак, на свако отварање врата подигао би главу и дочекао купца пре него што би му се обратио неко од присутних.

Али, кад су у продавницу ушла двојица мушкараца одевена у црно, Џагдиш их је зачуђено одмерио. Били су у дебелим кожним јакнама и с капама навученим преко чела. Напољу је исувише топло за овакву одећу, закључио је, а онда му је кроз главу прошла застрашујућа слутња. Да не намеравају да нас опљачкају?

Пуцаћу не будете ли слушали!

Глас који се заорио управо је то потврдио:

– Да се нико није померио!

С упереним револверима и с капама спуштеним преко лица, двојица придошлица протрчала су кроз продавницу са терујући збуњене купце у гомилу.

осамнаест

ПЛЈАЧКА У ОЛДАМ

*Иако је Џагдиш Паџел
попустио бејзбол
палицу поред врати
продавнице за случај
опасности, није
веровао да ће икада
морати да је
искористи за одбрану
од разбојника. Ипак,
сада је окрвављене
главе бацвао ка њој*

– Овамо! Хоћу да вас имам на оку! – викао је један од мушкараца и зграбио средовечног купца прислањајући му цев уз главу.

– Пуцаћу не будете ли слушали! – просиктао је. Други је нанишанио ка Амиту и шездесетједногодишњем Кантилалу усмеравајући их према Лин Вајлд и женама које су се нашле поред касе.

– Ти! Долази! – обратио се Џагдишу. Иако је револвер био окренут према њему, Џагдиш је стајао поред полица као слеђен. Приче о разбојницима који упадају у продавнице и отимају пазар нису му биле непознате, али није могао да верује да ће се то њему икада догодити. Крај у коме је била продавница Пателових био је миран.

– Хеј! Шта чекаш? – нестрпљиво му је довикнуо мушкарац у црном. Џагдиш се тргао. Потрчао је ка прекидачу за узбуну да би га укључио. Али, његова намера била је разоткривена. Разбојник који је на нишану држао групу препречио му је

пут и дршком револвера два пута снажно га ударио по глави. Џагдиш се сручио главе обливане крвљу.

– Не! – вриснула је Амита и пружиола руке ка мужу.

– Пустите је да му приђе – осмелила се да изусти једна старија госпођа, али разбојник је грубо одгурнуо. Ипак, Амита је, не размишљајући о последицама, пришла и клекла поред Џагдиша. Кад му је државим прстима додирнула лице, тихо је застењао и отворио очи.

– Не померај се, душо – нежно му је рекла.

У том тренутку зачуо се продоран звук сирене. Лин Вајлд је искористила пометњу која је накратко завладала. Лагано је спустила руку и притиснула дугме за узбуну постављено поред касе.

Двојица разбојника почела су унезверено да се окрећу затечени насталом ситуацијом, а онда су појурили према каси и, махнито је ударајући, покушали на брзину да је отворе. Пошто им то није пошло за руком, уз погрдне речи почели су да обарају полице с робом повлачећи се према излазним вратима.

Џагдиш их је гледао како дивљају. У глави му се мутило, али стегнуо је зубе и пузећи кренуо према вратима где је држао бејзбол палицу. Ту ју је ставио превише година за случај опасности, како је говорио. Ипак, био је чврсто уверен да је никада неће употребити. Кад је успео да се придигне, један од нападача већ је истрчавао из продавнице. Скупивши снагу Џагдиш је посегнуо за палицом и стао у врата решен да другом не дозволи да побегне. Кад му се приближио, замахнуо је палицом, али разбојник је нанишанио у његовом правцу и опалио. Снажан бол прострујао је Џагдишовим теменом и он је поклекнуо. Нападач га је прескочио и истрчао на улицу.

Срећом, метак га је само окрзнуо по глави. Видео је нападаче како трче ка мотору.

– Брижимо! – чуо је једног од њих како виче.

– Нећу вам дозволити да се извучете – простењао је Џагдиш и тетурајући кренуо према њима. Разбојници су већ били на мотору покушавајући да га покрену кад је он замахнуо палицом по задњем точку и оборио их на земљу. Али, пре него што је успео поново да замахне, двојица разбојника већ су се дала у бег.

Џагдиш се осврнуо око себе. Знао је да не може да чека полицију. Док стигну, нападачи ће већ да буду далеко. Зато је потрчао за њима.

Потера

Разбојници су се упутили ка делу града у коме су биле стамбене куће. Намеравају да кроз неко од дворишта избију на магистрални пут М62, прошло му је кроз главу. Уплашен да би му могли нестати из вида јер су имали предност од неколико десетина метара, Џагдиш је

убрзао. Видео је како су разбојници уз пут одбацили јакне, капе и оружје и замаскирали иза угла. Кад је и он стигао до кривине, они су се раздвојили. Један је наставио да трчи уз металну ограду једног дворишта пуног дрвећа, а други је скренуо у попречну улицу ка путу М62.

– Проклетство! Кога да пратим? – промрмљао је Џагдиш. Уто се иза њега појавио џип Фила Маклохлина, дежурног инжењера за одржавање система обезбеђења по продавницама у Олдам роуду. После кратког објашњења шта се догодило договорили су се да сваки пође за једним разбојником. Маклохлин је продужио ка магистралном путу, а Џагдиш низ улицу.

Обрисавши крв која му се сливала на чело, продавац је потрчао за црном приликом праћен жамором ретких пролазника уплашених његовим изгледом. Видео је како се мушкарац зауставља испред једне капије и замиче у двориште куће. Убрзо се и он нашао на истом месту. Кренуо је избетонираном стазом која је водила до улазних врата куће и зазвонио. Али, нико му није отворио.

– Ја сам Џагдиш Пател, продавац из Олдам роуда. Човек кога сте примили у кућу покушао је да опљачка моју продавницу – повикао је.

Врата су се одшкринула и иза њих провирило је лице средовечне жене. Уплашено је прешла погледом од Џагдишове окрвављене главе до бејзбол палице у руци. А онда га је препознала. Више пута била је у његовој продавници. Широм је отворила врата показујући ка кухињи. Џагдиш је полетео ка мушкарцу који је, леђима окренут, седео за столом и зграбио га за врат. Видео је да је готово дечак. Није чудно што га је ова госпођа примила у кућу и поверовала да бежи од разжареног нападача, помислио је Џагдиш. Ипак, ма како безазлено изгледао, дршком револвера двапут га је ударио по глави.

Кад је полиција стигла, сазнао је да се младић зове Ејден Мартин, да има седамнаест година, да је из Ливерпула и да тамошња полиција већ трага за њим због провала и пљачки. И његов саучесник, двадесетседмогодишњи Џон Велсби убрзо је био ухваћен на бензинској пумпи на путу М62.

Џагдиш Пател отишао је до оближње амбуланте да му очисте рану, а потом се вратио у продавницу која само тог дана није радила. Породица Пател срећивала је лом. Већ сутрадан њена врата била су отворена за купце, али и бројне брижне суграђане који су дошли да изразе своје дивљење Џагдишевој храбрости.

На све речи хвале које су му упућивали, он је скромно одговарао да је само бранио своју и њихову имовину и да се нада да ниједном разбојнику више неће пасти на памет да зађе у њихов крај. Ипак, бејзбол палица остала је поред врата као знак упозорења.

Ејден Мартин и Џон Велсби изведени су пред суд 17. јуна 2006. године. За покушај пљачке продавнице у Олдам роуду и неколико претходних преступа, Мартину је одређена казна од шест година затвора а Велсбију од тринаест година ■

С. А.

— деветнаест

роуду

Џагдиш Пател и Лин Вајлд наставили су да раде у продавници у Олдам роуду већ дан после покушаја пљачке.

ШТА ЈЕ, КАКО ДЕЛУЈЕ, ГДЕ СЕ НАБАВЉА ПОЛОНИЈУМ 210

УБИЦА СУМЊИВОГ

До пред крај новембра 2006. године овим страшним и за уклањање непожељних лица згодним убицом баратале су у тајности само обавештајне службе. А када је на сва звона објављено да је у једном лондонском хотелу њиме отрован и, такорећи пред телевизијским камерама, у мукама издахнуо шпијун Александар Литвињенко, светска јавност се пренеразила

ГДЕ ГА СВЕ ИМА

Упркос брзом распаду у стабилни елемент олово 206, полонијум 210 у природи се стално ствара у ланцу распадања урана 238, главног природног изотопа урана. И због ове непрекидне природне производње, у уравнотеженим условима, присуство полонијума 210 у природи износи 75 микрограма по тони урана. Вештачко прављење није једноставно: добијају се само милиграми током производње енергије у нуклеарним реакторима.

Полонијума 210 има и у цигаретама. У поступку природног распада уранијум се претвара у гас радон који ствара честице полонијума са електричним набојем. Тако наелектрисани полонијум везује се лако за листове дувана. Када се цигарета запали, радиоактивни полонијум на површини испарава и удицањем улази у плућа. Изгледа да је радиоактивност полонијума 210 узрок 90 одсто тумора плућа код пушача ■

Прибор радиоактивних елемената на продају преко Интернета. Садржи полонијум 210, стронцијум 90 и кобалт 60.

ШТА ЈЕ

Полонијум су открили Пјер и Марија Кири 1898. године док су истраживали узрок радиоактивности пехбленде или уранинита, минерала из кога се добија уранијум. Нови радиоактивни елемент назван је по Пољској, родној земљи Марије Склодовске-Кири. Полонијум 210 један је од 35 познатих изотопа полонијума, радиоактивна материја која постоји у природи, а у сасвим малим количинама и у телу човека.

Испушта углавном алфа честице и мање количине гама зрака (фотоне), што је електромагнетно зрачење. Алфа зрачење лако је спречити, за то је довољан и танак лист хартије. Гама зраци продиру дубље у материју која им је изложена и због тога су опаснији. Полонијум 210 има прилично кратко полувреме распада, само 138 дана. То значи да је његова радиоактивност изузетно висока (5000 пута је већа од радијума) ■

Марија Кири, добитница две Нобелове награде, у својој лабораторији.

ГДЕ СЕ КУПУЈЕ

Продаја свих радиоактивних изотопа подлеже строгим прописима. Може, пре свега, да их купи само онај ко их употребљава и има где да их чува. За продају, куповину и пренос радиоактивних материја неопходно је нарочито одобрење. Онај ко их користи мора да има и службену дозволу за држање и употребу. Ова правила важе за радиоактивне изотопе уопште и за полонијум посебно.

На неким страницама на Интернету у Сједињеним Америчким Државама, на пример на страници United Nuclear, предузећа које се бави набавкама у на-

The screenshot shows the homepage of 'United Nuclear', a website specializing in scientific equipment and supplies. The header includes navigation links like 'Home', 'About Us', 'Products', 'Contact Us', 'FAQ', 'Shipping', and 'Privacy'. Below the header, there's a banner for 'How To Order' with a 'Click Here' button. The main content area is divided into several sections: 'Radiation & Nuclear' (listing items like Radioactive Ore, Radioactive Isotopes, Misc. Radioactive Items, Geiger Counters, Trinitite, Spectroscopes, RadMax Lead Shield, X-Ray Components, Cloud Chamber, Radiation Safety, Anti-Radiation Pills, and Prospecting Tips), 'Chemistry' (listing Chemicals & Metals, Element Sample Set, Chemistry Experiments, Aerosol, Legal Information, Pyrotechnic Database, MSDS Chemical Info, Tools & Equipment, Scales & Balances, Glassware & Labware, Plastic Containers, Scientific Equipment, Test Tubes & Burners, and Test Kits), 'General Science' (listing Magnets, Meteorites, UV & IR Flashlights, Invisible UV Markers, Posters, Optics & Acoustics, Vacuum Pump, Phosphorescent Items, Plans & Kits for Sale), 'General Interest' (listing FAQ, Books & Publications, T-Shirts, Coffee Mugs, Fun Science Stuff, Vinyl Graphics, Gift Certificates, Quarterly Wallpaper, Live Radio, Customer Service, Place an Order, and About Us & Our Site), 'Electronic & Electrical' (listing Van deGraaff Generator, Electronic Parts, High Voltage Supply, and Test Kits & Supplies), and 'Research Section' (listing Hydrogen Fuel System and Employment). There's also a 'Recent Updates & News' section with several articles, including 'Polonium 210? With all the recent news and terribly incorrect information about Polonium-210, we've posted a special message on our isotopes page.', 'Busy Time of Year - With Christmas approaching, this is one of our busy times of year. Please note that orders placed after December 15th will not be processed until we return from Christmas vacation on January 2nd (We will be closed from Dec 22nd - Jan 1st).', 'DR Certificates - There are the perfect gift-giving stuffers for the scientist or experimenter who has everything. Available in \$25, \$50 or \$100 denominations. Click Here for more info.', 'Fantastic New Coffee Mugs - Have a look at our new selection of mugs (yes, we even have a Polonium-210 mug). New styles and a fun selection from a well-known art designer will be available shortly. Great inexpensive Christmas gifts. See our updated Coffee Mugs page.', 'UV Glasses - If you work a lot with UV light, you'll love these. Our UV Glasses dramatically enhance objects being viewed under UV light. See our UV & IR Flashlights page.', 'New T-Shirts - Have a look at the new addition to our T-Shirt inventory. See our updated T-Shirts page.', 'Awesome Periodic Table Poster - A friend of ours has produced a stunning Periodic Table of the Elements poster. Beautiful, Heavy, Photo Quality - you've just got to take a look at it. See our new Posters section.', 'Invisible Ink - An all-purpose invisible ink. Invisible under normal lighting conditions but glows a bright blue under UV light. Ideal for security uses. See our UV & IR Flashlights section.', and 'AEROGEL - Yes, we've got in Aerogel samples, also known as "frozen smoke". It's the World's lowest density solid. VERY rare & very difficult to obtain. See our new Aerogel page.

ЛИЦА

ЗА ШТА СЕ КОРИСТИ

Изотоп полонијум 210 служи за разна истраживања као извор алфа честица. У прошлости употребљавао се у комбинацији с берилијумом у нуклеарној индустрији за добијање неутрона. Неутрони могу да се користе у научним истраживањима или у војне сврхе, као детонатори нуклеарних бојевих глава. Полонијум може да послужи и у индустрији, на пример, за уређај који упија статички електрицитет ■

Страница United Nuclear, друштва које путем Интернета слободно продаје полонијум 210.

учне сврхе, полонијум 210 продаје се без икакве дозволе заједно са отровима какви су талијум и кобалт. Једна доза полонијума 210, у количини која није наведена, али се рекламира као „невидљива голим оком“, стаје 69 долара. У земљама Европе оваква продаја полонијума незаконита је и забрањена. Овај радиоактивни елемент се, иначе, може лако носити унаоколо, а да се од њега нико не зарази или озрачи, само га треба држати у запечаћеној стакленој посудици умотаној у дебљу хартију или неколико слојева тање.

Меродавни кажу да је коришћење полонијума 210 у терористичке сврхе мало вероватно јер га је веома тешко вештачки произвести, а и трајање његове радиоактивности сувише је кратко. Постоје радиоактивне материје које је лакше набавити, које су јефтиније, које могу да зраче вековима и постигну разорна дејства нарочито ако се употребљавају као „прљаве бомбе“ које ће једним ударцем опасно да загаде цео град ■

КАКО СЕ ШИРИ „ЗАРАЗА“

Алфа честице из полонијума 210 озрачавају особе и предмете у својој непосредној близини. Али, пошто је зрачење кратког домета, од њега се да лако заштитити обичним листом хартије, премда се и без заштите не догађа ништа посебно. Не постоји никаква опасност од озрачивања ако смо у додиру с већ озраченом особом. Чак ни онај ко је удахнуо или прогутао полонијум 210 није претња по околину јер не може да буде „заразан“.

Опасност постоји у случају да је неко био у додиру с телесним течностима отрованог или је додиривао предмет на коме се налазио слободни полонијум 210 и руке, затим, приносио носу или, још горе, стављао их у уста. Свесна овог ризика британска санитарна служба прегледала је три хиљаде особа које су могле да буду у додиру с предметима или храном отрованим полонијумом 210 којим је убијен Александар Литвињенко. Опасност није никаква уколико се упражњавају уобичајени хигијенски поступци: највећи део трагова полонијума 210 уништава се прањем руку водом и сапуном и одеће у машини за веш.

Присуство полонијума 210 веома је тешко утврдити јер су уређаји за откривање зрачења осетљиви само на гама зраке, на алфа зраке нису ■

Александар Литвињенко, бивши пуковник КГБ, прва жртва тровања полонијумом 210 за коју се зна. Лека му није било.

ШТА ИЗАЗИВА У ОРГАНИЗМУ

Полонијум 210 веома је отрован али се не ради о хемијском тровању већ о радиоактивном које разара ткива. Отац шпијуна Александра Литвињенка изјавио је како је његов син убијен „малом атомском бомбом“. Да би се утврдила доза зрачења услед излагања полонијуму 210, треба правити разлику између спољашњег и унутрашњег излагања.

Пошто полонијум 210 одашиље углавном алфа честице, спољашња изложеност погађа углавном горње слојеве коже не доводећи до озбиљнијих оштећења. Али, унутрашње излагање до кога долази ако се он унесе у организам храном или пићем или у њега доспе преко рана, веома је опасно и често кобно.

За одређивање биолошке опасности (изражава се у сивертима, Sv) у обзир се узима не само количина апсорбоване радијације (што се мери у бекерелима, Bq), већ и осетљивост живих ћелија на одређени вид зрачења. Користе се сложени параметри названи „коефицијенти еквивалентне дозе“. Доза радијације од 5 до 10 Sv може да уништи нервни систем и у року од 24 сата изазове смрт. Доза од 5 Sv, што је само десети део једног микрограма, одређена је као смртоносна и убиће 50 одсто оних чији су јој органи били изложени. То значи да један грам полонијума 210 садржи преко милион смртоносних доза.

Када доспе у крв, полонијум 210 оштећује ДНК сваке ћелије и свако ткиво с којим на свом путу дође у додир. Ћелије које не буду уништене толико су оштећене да уопште не могу да функционишу, а последице су анемија, пад имуног система и смрт. Педесет дана после тровања, ако се толико доживи, присуство полонијума у телу преполовиће се. Деловање на дуже стазе јесте рак.

Према најновијим незваничним подацима из британске штампе, Литвињенко није отрован у јапанском суши бару већ 1. новембра 2006. године у отменом лондонском хотелу „Миленијум“, у исто тако веома отменој улици, и то полонијумом 210 у чају справљеном у соби број 441 у којој је био одсео његов колега Андреј Луговой са женом и децом. Чај му је, наводно, послужио сам Луговой с којим је имао састанак. Литвињенку је позлило и после неколико дана смештен је у болницу где је и умро 23. новембра.

Трагови полонијума 210 нађени су код још седам запослених у хотелу „Миленијум“. У рукама истраге, чији се резултати не објављују, налазе се и чајник у коме је чај с полонијумом скуван као и шоља из које га је Литвињенко попио ■

Овај део намештаја
није увек служио
само за спавање
и вођење љубави.
За богате је некад био
веома важан јер се
у њему и око њега
одвијао друштвени
живот, док је за
сиромаше био
права раскош

КРЕВЕТ

У дворцима Луја XIV, Краља Сунца, било их је 413. У колибици тосканског сељака Ђованија Доменика Росија нотар, који је 1773. године сачинио попис имовине, није забележио ниједан кревет. Данас не можемо да замислимо живот без удобног лежаја у коме ћемо се после напорног радног дана одморити и одспавати, иако се није одувек спавало у кревету, чак није постојао ни неки посебан део у кући где би се човек издвојио и провео ноћ у мирном и удобном кутку.

Простор намењен одмору развијао се онако како је и човек напредовао. На местима где је он боравио још пре 130 хиљада година нађени су остаци постеље од сувог биља које је прекривано животињским кожама. С друге стране, у древној Египту кревет је био најважнији намештај у кући. У добростојећим кућама правио се од борова грађе и често је био прекривен завесама које су штитиле од комараца. Краљевске постеље биле су украшене златом, слоначом и абонсом, као оне нађене у Тутан-

камоновој гробници, или су биле с балдахином и од позлаћеног дрвета попут оног у коме је спавала краљица Хетеферес, мајка фараона Кеопса. „Костур” лежаја прављен је од јакних платнених трака натегнутих на рам од дасака, а преко њега простирао се удобан душек. Ноге кревета биле су у облику ногу бика или лава, или су личиле на божанство Теорис, заштитника сна, у облику нилског коња. Спавало се на леђима, врата ослоњеног на оуал, постоље у облику полумесеца израђено од дрвета или алабастера.

„Спавачица с Малте”, вероватно неолитско божанство.

Током векова који су уследили кревет није био тако интиман и удобан део наме-

штаја какав је данас. У римским кућама, на пример, служио је за спавање, али и за читање, примање гостију или да се на њему једе. При том, сиромашни себи нису могли да приуште лежај. У 16. веку још је било прилично распрострањено да се спава на поду, на обичним џаковима који су били нечим испуњени.

Тек у наредним столетјима кревети су постали уобичајена ствар, па су у европским сеоским кућама у 18. веку готово све породице имале макар један лежај. У ствари, то је била обична клупа с једноставним душеком. Заправо, вековима су кревети изгледали готово исто: гредице ослоњене на носећу грађу преко које би се стављао душек испуњен сламом или вуном.

Кревети богатог света, пак, мењали су облик. Током средњег века били су веома једноставни чак и они краљевски: рам је био направљен од храстовине или буквине, дно од гредица, а цео кревет био је прилично висок да би се испод њега могле склонити ноћне посуде и ковчежи за ствари. Постојали су и мањи, покретни кревети на топкиће који би се довлачили поред кревета домаћина и у којима је спавала послуга. Наиме, могућност да још неко спава у соби није се сматрала нарушавањем приватности већ предношћу.

У 15. веку лежај се од обичне дрвене грађе с душеком претворио у масиван комад намештаја с узглављем и ковчезима с три стране у које су могле да се одлажу ствари или на њима седи, али и тешким завесама које су штитиле од хладноће и промаје. Кревет је, дакле, постао права соба у соби.

Да би се током спавања заштитило од хладноће, смишљала су се разна решења. У Холандији, на пример, кревет је био смештен у нишу у зиду која се затварала вратницама или завесом. У 17. и 18. веку у Француској су се распространили lits-clos (затворени кревети) попут ормана, с вратима на клизање. Ту су обично спавали родитељи с малом децом, док би она старија могла да се огреју у штали, ушушкана у сено, што није била ретка појава.

У многим деловима Европе спавало се и на керамичким испустима пећи, а хладни кревети загревали су се угрејаним цреповима. Чак су и предсобља испред спаваћих соба служила не толико да би се дочекали гости, већ да би се направила препрека хладном ваздуху

Израелска кућа из 3. века: у спаваћу собу водиле су мердевине

Овако су се током ренесансе штитили од хладноће: као мала кућа у кући.

Раскош у стилу Луја XV у дворцу Во ла Виконт поред Париза.

ОД ИНДИЈАНАЦА ДО КИНЕЗА

У различитим културама кревет је попримао различите облике: од мрежасте лежачке – љуљашке из Латинске Америке пре Колумба, до постеље од крзна и биља као код Сијукс Индијанаца (начињене од крзна медведа и бизона на чврстој мрежи од рогоза); од кревета племена Масаи из Кеније (говеђа кожа стављена преко грања), до сличних у Лапонији, само с крзном ирваса...

У Кини су правили к'анг, постоље од цигала које се загревало од огњишта, а увече би се на њега стављали душеци и постељина. Јапанске постеље имале су најнеопходније: танак душек и јорган прострти на асури на поду у било којој просторији куће јер ниједна соба није била намењена само за спавање ■

Почетак 16. века: један племић забавља се на свом кревету у друштву родбине. На лежају се разговарало, јело, склапали су се послови...

Овако је изгледала спаваћа соба Публија Фанија у његовој вили поред Помпеје, пре него што ју је затрпала лава.

који је улазио кроз врата. Наравно, удобност лежаја зависила је и од постељине, покривача и душека.

У ренесансној Италији су на мрежу од затегнутих памучних трака постављали душек пуњен сламом, а онда на њега још један или више њих испуњених вуном или перјем. Одозго би стављали чаршаве од лана и покриваче: јорган или ћебе од вуне, па украсни прекривач и јастуке. И сиромашнији свет могао је себи да приушти нешто од ове опреме: душеке пуњене кучином, постељину од конопље... Против паразита, као што су вашке и стенице, људи су у прошлости стављали у кревет листове ораха или папрати, кожу вука или прекривач натопљен коњским знојем.

Кревет је често бивао веома моденски део намештаја, па је у италијанској покрајини Тоскана у 18. веку једној породици средњег сталежа било потребно шест година да употпуни лежај какав жели, док је у Француској у исто доба међу сиромашнијим светом вредео готово 40 одсто укупне имовине.

Једна карикатура из 1929. године предлаже решење кад је породица бројна.

двадесет четири

Сталак за главу нађен у Тутанкамоновој гробници у Египту.

Буђење Луја XIV, краља Француске, било је прави обред, а присуствовање том догађају била је велика част. Соба мадам Де Ментенон, с којом се венчао после смрти краљице, била је само завесом одељена од краљеве, а он је у својим одајама примао ministre, амбасадоре и друге угледне госте.

На овој слици из 18. века види се жена која се чисти од вашака – хигијена је била на ниском нивоу.

У одабраном друштву племкиња доручкује у кревету.

Понекад је постеља бивала права ознака положаја у друштву – украси од перја, вазе или воће као украси на стубовима балдахина чинили су кревет много раскошнијим. Често су прављени само да би се власник показао пред другима или угостио важне госте. Стога није служио само за спавање, већ и за дружење: многи племићи примали су посете испружени на кревету, а гости би седали око њих. Чак упркос томе што су правила лепог понашања у 17. веку прописивала да је невазпитано „лежати и разговарати, поготово у друштву неког нижег по рангу или с ким власник кревета није у веома присној вези”.

И док су у богатим кућама власник и његова супруга имали спаваћу собу и свој кревет, многи су током протеклих неколико векова спавали у постељи заједно с читавом породицом, па чак и пријатељима или случајним пролазницима. Кревет постаје интимније место тек у 18. веку, а препоруке о хигијени и здравом животу налагале су посебан кревет за сваку особу. У међувремену и технологија се усавршила, па су душеци око 1820. године ради удобности имали опруге, а крајем прошлог века појавили су се и метални мадраци. Рађао се савремени кревет ■

З. М.

Војник спава на кревету који је неким чудом остао читав после једне битке током Првог светског рата.

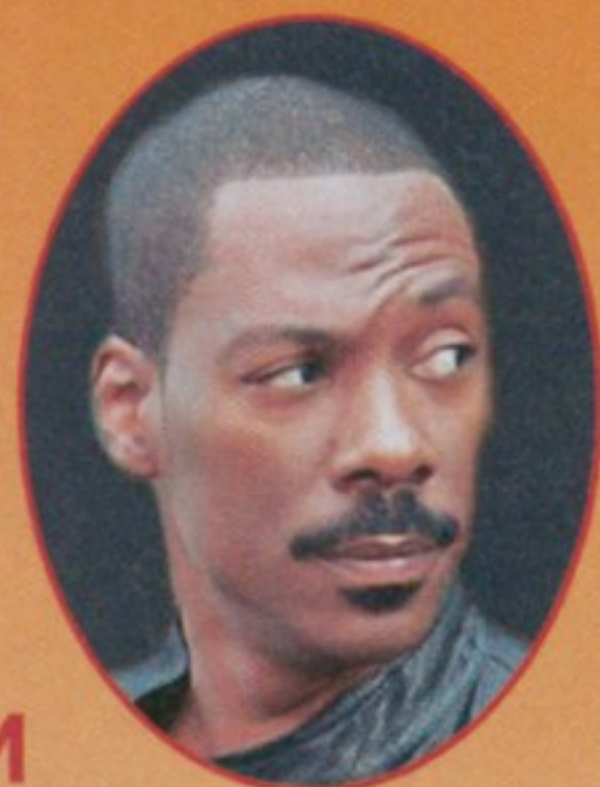
ПОГЛЕД ИЗА СЦЕНЕ

ЧИЈИ ЈЕ ТО ГЛАС?

Често се дешава да глумци који позајмљују гласове споредним јунацима у дугометражним цртаћима оставе упечатљивији утисак на гледаоце од главних јунака приче. Ево најпознатијих примера

НЕЈТАН ЛЕЈН
Тимон у „Краљу лаву” (1994)

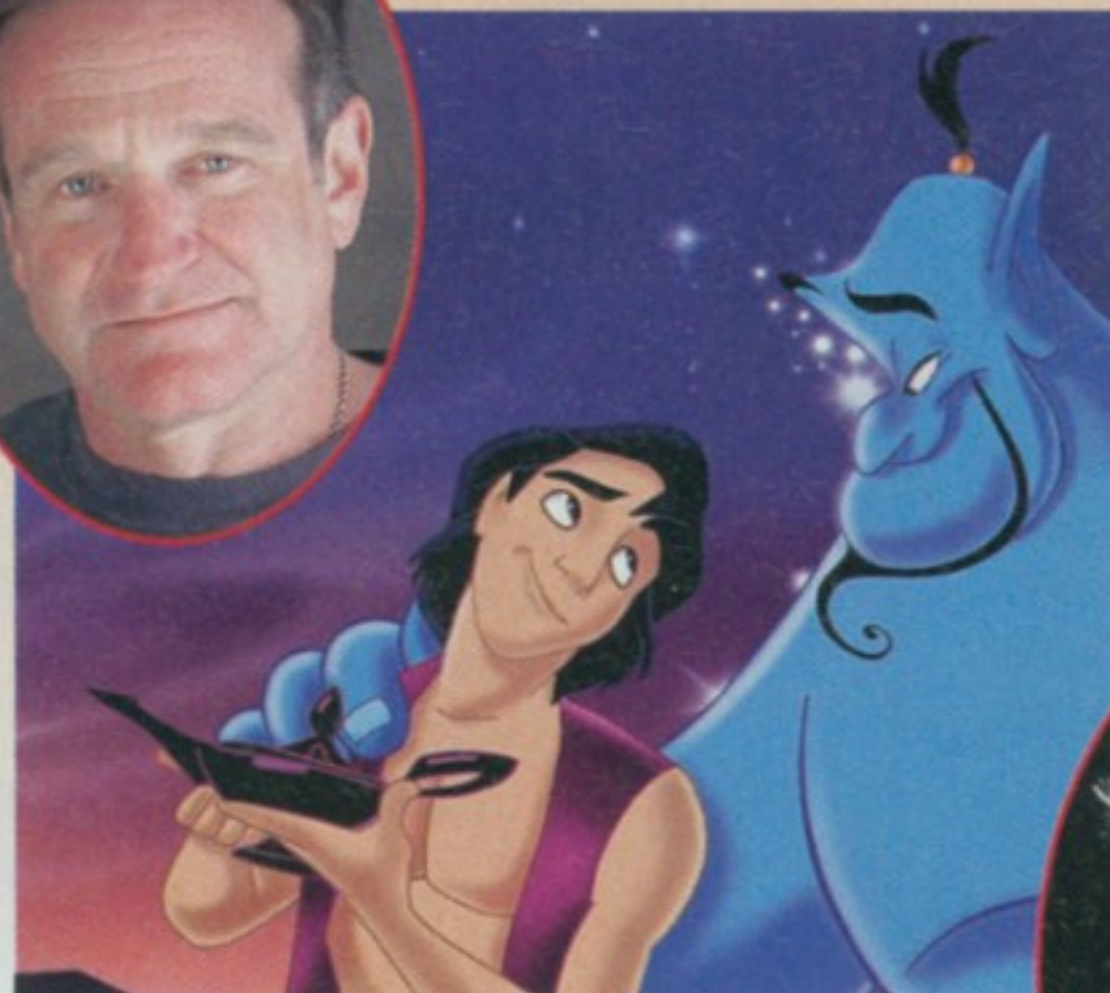

ЕДИ МАРФИ
Магарац у „Шреку” (2001, 2004, 2007)

Потребан је истински комичарски таленат да би магарац придобио срца гледалаца. Управо то пошло је за руком Едију Марфију. Чак ни Антонио Бандерас, који је позајмио глас Мачку у чизмама, није успео да помрачи Марфијеву магарећу звезду ■

РОБИН ВИЛИЈАМС
Дух у „Аладину” (1992)

Дух из Аладинове чаробне лампе толико је раскошан лик да је само Робин Вилијамс могао достојно да га одглуми захваљујући препознатљивој неисцрпној енергији, брзом говору и мноштву „подстанарских” гласова у глави ■

КЕТЛИН ТАРНЕР
Џесика Рабит у „Ко је смеистио Зеки Роџеру” (1988)

Глас Кетлин Тарнер оно је због чега је Џесика просто неодољива. Њен глас је густ као магла и одише грешним мислима ■

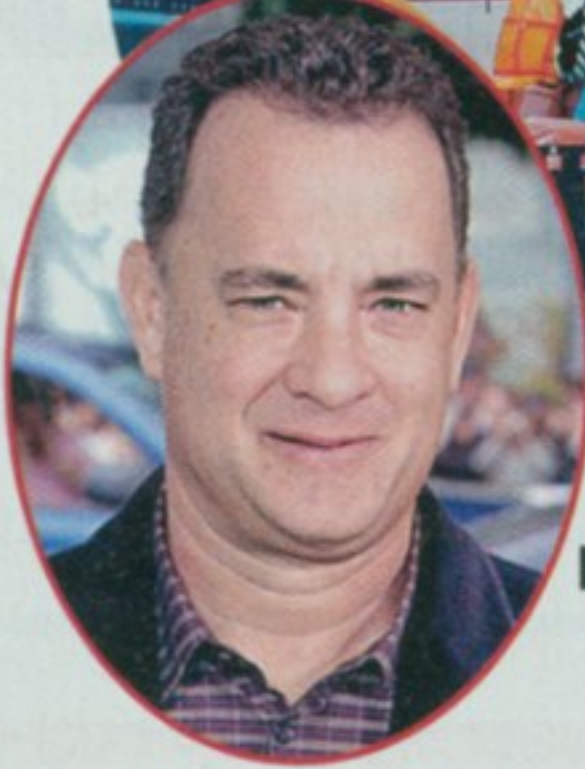
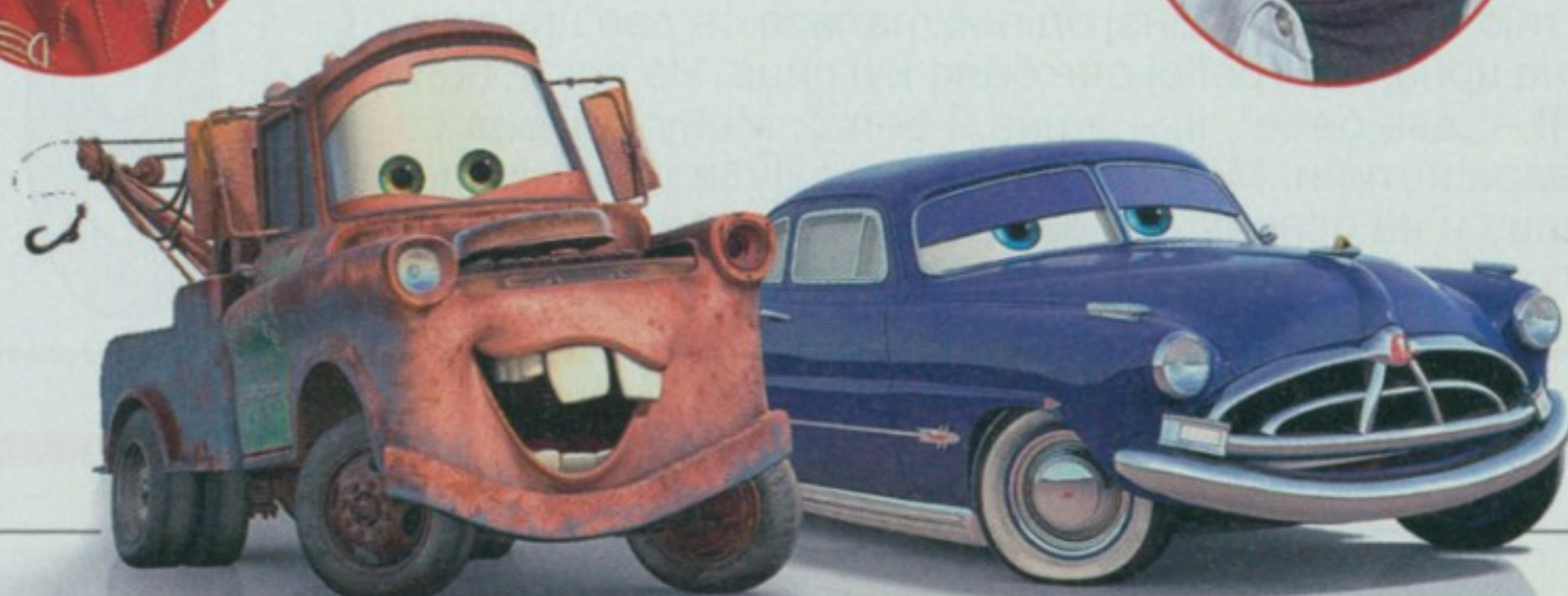

АНЂЕЛА ЛАНСБРИ И ЏЕРИ ОРБАХ

Госпођа Чајник и свећњак Лимијер у „Лепотици и звери” (1991)

ЛЕРИ КЕЈБЛ ГАЈ И ПОЛ ЊУМЕН
Метер и Док Хадсон у „Аутомобилима” (2006)

Велики љубитељ аутомобилизма Пол Њумен знао је да на прави начин оживи „хадсон хорнета” из 1951. године, некадашњег шампиона а данас смиреног старца који је побегао од разочарења и буке која прати ауто-трке. Шлеперу Метеру глас је позајмио Денијел Лоренс Витни, комичар познатији под уметничким именом Larry the Cable Guy. Он је био прави избор да би се дочарао типични провинцијалаца, јер је управо таквим улогама стекао славу у Америци ■

ТОМ ХЕНКС
Вуди у „Причи о играчкама” (1995)

ГОДИНА РОЂЕЊА

1

Кад су Милановог оца упитали које је године рођен, он је одговорио: „Цифре које садржи моја година рођења имају следеће особине:

- ако их саберемо без цифре хиљаде, дају збир 15,
- ако их саберемо без цифре стотина, дају збир 7,
- без цифре десетица. 11,
- без цифре јединица. 15.”

Одредите годину рођења Милановог оца ■

БРОЈ ЧЕТВОРОУГЛОВА

6

Колико на слици видите четвороуглова? ■

НЕОДГОВОРНИ ДАЧА

2

Послодавац је Дачи за сваки радни дан плаћао по 1000 динара, а за сваки дан изостанка одузимао 1500 динара. После 50 дана, Дача није зарадио ништа. Колико је дана Дача долазио на посао? ■

ТРИ ДРУГАРА

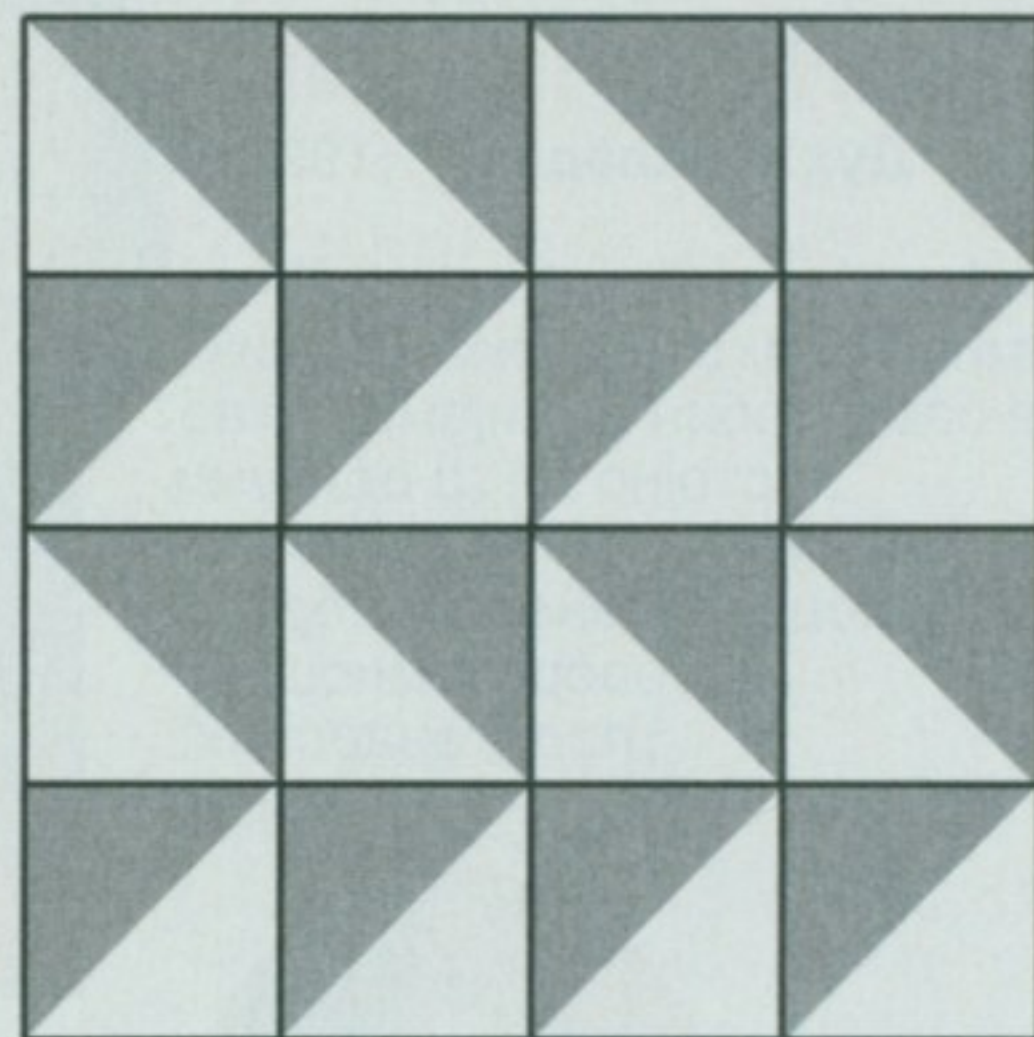
3

У истој згради станују три другара. Њихова презимена су Арсић, Брадић и Цанић. Један је водоинсталатер, други је професор, а трећи пчелар. Водоинсталатер је јединац и млађи је од осталих. Цанић је ожењен Арсићевом сестром и старији је од професора. Како се презива професор, како пчелар, а како водоинсталатер? ■

ОДНОС ПОВРШИНА

7

Да ли је површина осенченог дела квадрата већа од оног који није осенчен? ■

ПРОДУЖИТЕ НИЗ!

4

Продужите следећи низ бројева за још четири члана ■

10	8	11	9	12	10	13				

Припрема
Радивоје Грбовић

БРОЈ КУГЛИЦА

8

У једној кутији има 15 куглица: црних, белих и црвених. Црвених куглица има седам пута мање од белих. Колико у тој кутији има црних куглица? ■

ТРИ КУТИЈЕ

5

I

II

III

Пред вама су три истоветне кутије (I, II, III). У једној од њих налазе се две црне куглице, у другој једна бела и једна црна, а у трећој две беле куглице. На поклопцима кутија пише: I – „две црне”, II – „две беле”, III – „црна и бела”. Међутим, зна се да ниједан од натписа не одговара истини. Можете ли, не гледајући у кутију, на сумице извући само једну куглицу и на основу њене боје одредити где је која куглица? Значи, треба да одредите које су куглице у кутији I, које у II, а које у III ■

ДЕШИФРУЈТЕ САБИРАЊЕ!

9

Исто слово стоји на месту исте цифре. Дешифрујте сабирање ■

B	D	C	E
B	D	A	E
A	E	C	B

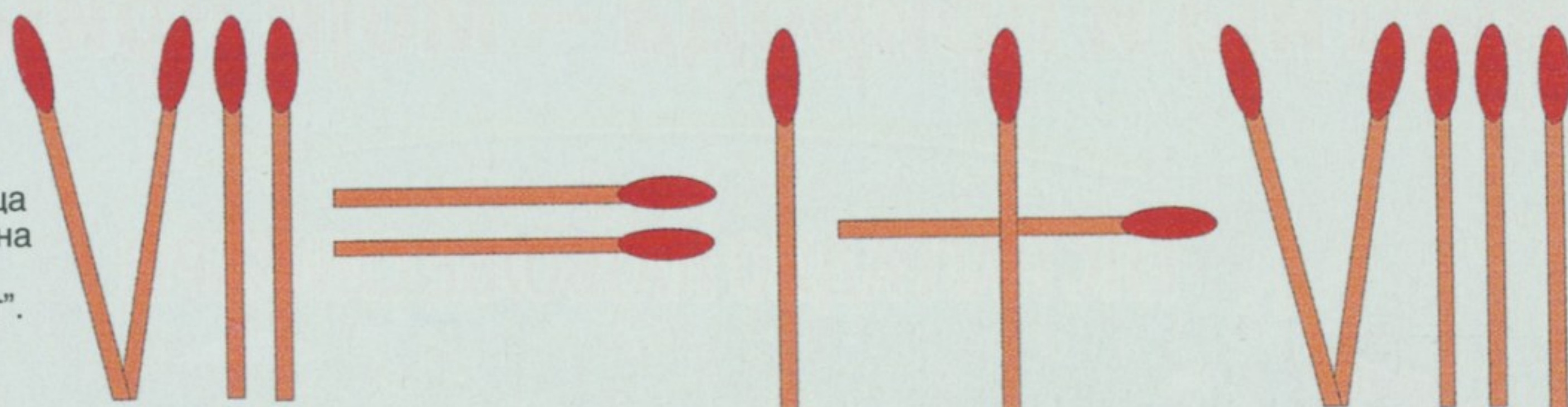
ИЧКЕ загонетке

ТАЧНА ЈЕДНАКОСТ

10

Од 14 палидрваца састављена је „једнакост“.

Преместите само једно палидрвце да добијете тачну једнакост ■

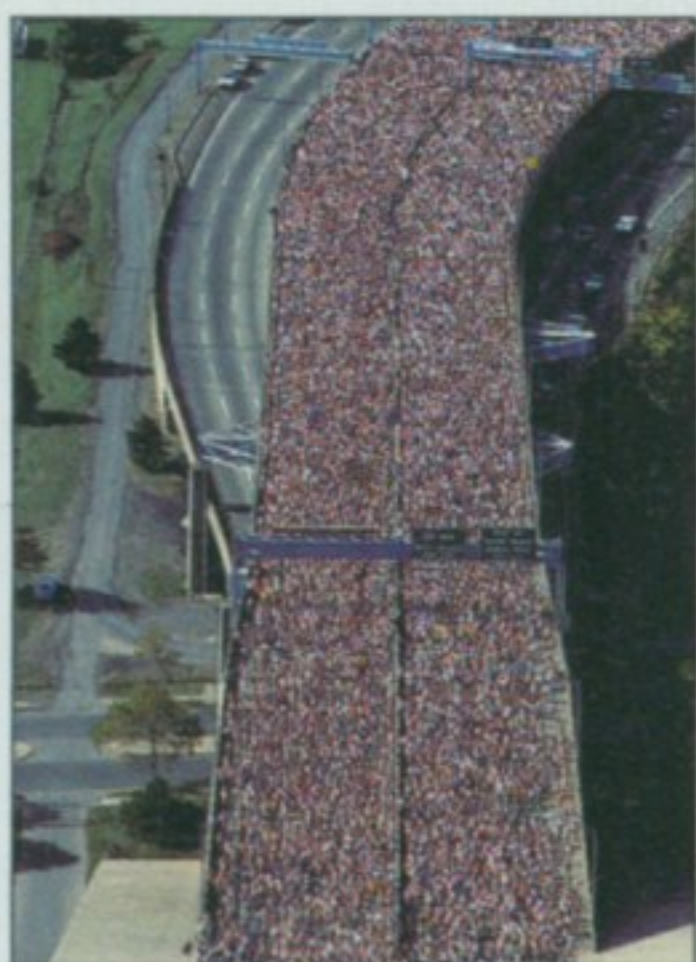
НАПОРНИ МАРАТОН

11

На једној маратонској трци од старта па до петнаестог километра одустала је трећина учесника. На

тридесетом километру такмичара је било мање за још трећину оних који су прошли петнаести километар. Од оних који су прошли тридесети километар до циља је отпала такође трећина. На циљ је стигло 8 такмичара.

Колико је такмичара стартовало? ■

ПРАЗНА ПОЉА

12

Упишите одговарајуће бројеве у празна поља таблице тако да све назначене рачунске операције, како по хоризонталама тако и по вертикалама, буду тачно извршене ■

8	+		-		=	6
+		-		+		+
	-	3	+		=	
-		+		-		-
	+		-	7	=	7
=		=		=		=
6	+		-		=	8

РЕБУС

14

Дешифрујте овај ребус (исти знак значи свуда исту цифру) ■

$$\blacklozenge \otimes + 6 = \blacklozenge \boxtimes$$

$$\otimes \odot + \square = \otimes \square$$

$$\otimes \otimes + \blacklozenge = \otimes 3$$

ХИЉАДУ И ЈЕДНА НОЋ

15

Ако сте читали збирку источњачких прича „Хиљаду и једна ноћ“, онда се сећате да је девојка Шехерезада из ноћи у ноћ причала цару по једну занимљиву причу и тако успевала да одложи своје погубљење, док се најзад 1001. ноћи цар смиљује и њоме се ожени.

Колико би ноћи било потребно Шехерезади да исприча 1001 причу ако би у току неких ноћи причала по пет прича, а у току осталих ноћи по три приче? Колико је највише, а колико најмање ноћи потребно Шехерезади да би испричала све своје приче (1001 причу)? ■

ДВА ПЕШАКА

13

Раша и Гаша пођу истовремено из места А у место В. Раша током прве половине времена кретања иде брзином од 5 km/h, а остатак пута пређе брзином од 4 km/h. Гаша је прву половину пута прешао брзином од 5 km/h, а другу половину брзином од 4 km/h. Ко ће од њих двојице пре стићи у место В? Колико ће километара у том тренутку бити испред споријег, ако је растојање између А и В 18 km? ■

**РЕШЕЊА
НА
СТРАНАМА
64-65**

ЛИКОВНИ КОНКУРС

Енергија и природа – моји пријатељи

ЕПС НАГРАДИО НАЈБОЉЕ СЛИКАРЕ!

Послали сте нам готово 7 000 цртежа
из чудесног света боја и маште коју имате само ви!

Енергија природе, чудесне машине за прављење струје,
природне лепоте наше Србије и енергија коју добијамо из ње... били су део ваших размишљања
које сте преточили у најмаштовитије цртеже и слике и послали нам.

Од вас 60-оро који сте ушли у први круг такмичења и освојили спортску опрему, бицикле, мајице, качкете, ранце са пуно поклончића,
корисних брошура, музичким CD-овима и игрицама, ЕПС је изабрао ДЕСЕТ НАЈ, НАЈБОЉИХ сликара!

Ово су најбољи сликари на ликовном конкурс „Енергија и природа – моји пријатељи“:

МАРКО ЏАЈЕВИЋ, пети разред, ОШ „Свети Сава“, Крагујевац; наставник Милорад Костић
МИНА ПЕТКОВИЋ, седми разред, ОШ „Свети Сава“, Велика Плана; наставник Живослав Јовановић
ЖЕЉКО ЈОРДАЧЕВИЋ, пети разред, ОШ „Вук Караџић“, Кладово; наставник Зоран Б. Николић
МИРЕЛА ИМРИЋ, први разред, ОШ „10. октобар“, Суботица; наставница Ева Малагурски
ЈЕЛЕНА ЗОРИЋ, пети разред, ОШ „Ђура Даничић“, Нови Сад; наставница Љиља Стоја - Рудић
МИЛАН МОМЧИЛОВИЋ, други разред, ОШ „Јован Микић“, Суботица; наставница Лидија Пап
МИЛАН ЂОРЂЕВИЋ, четврти разред, ОШ „Свети Сава“, Панчево; наставница Лучија Тома
ДРАГАНА ВУЧИЋЕВИЋ, седми разред, ОШ „Бранко Радичевић“, Витковац; наставница Јелена Милуновић
АЛЕКСАНДАР ЦАЈИЋ, пети разред, ОШ „Мито Игумановић“, Косјерић; наставница Гордана Марковић
МИЛОШ ПЕРУНИЧИЋ, четврти разред, ОШ „Попински борци“, Врњачка Бања; наставница Лидија Балшић

ЧЕСТИТАМО!!!

ЕПС је направио велику журку тим поводом у Ботаничкој башти „Јевремовац“ у Београду
– весели и разиграни „Хориславци“ певали су песме о заштити животне средине
а били су ту и глумци из позоришне представе
„Планета Земља и доктор Време“,

којом ће ЕПС наградити школе које се највише буду истакле у овогодишњој акцији ЕПС И ДЕЦА.

Тренутак који су сви с нестрпљењем ишчекивали био је
додела диплома и уручивање награда – ваучера
за седмодневни боравак
у Еко кампу на Тари крајем августа!

Права награда мајсторима сликања за врели летњи распуст!

ЕПС

**ШТЕДИМ ЕНЕРГИЈУ
ЧУВАМ СРБИЈУ 2007**

Дружите се са ЕПС-ом и на дечјој страни сајта www.eps.co.yu и у другим акцијама које трају ЦЕЛЕ ГОДИНЕ!!!

Плаши и оцњаци ЛОВЦИ НА ХИМЕРЕ

Превела
Оља Петронић

ГОСПОДАР
ОРУЖЈА?

НЕ ЗНАМ ГА!
НИКАД ВИД'ЛА!

А ОВА ПЕСМА...
ОСВЕЖАВА ЛИ
ПАМЌЕЊЕ?

ШТА ХОКЕТЕ
ОД ГОСПОДАРА
ОРУЖЈА?

САМО ДА МУ
КАЖЕМО -
ДОБАР ДАН!

И МИ СМО
СА ЗЕМЉЕ,
И КАО
ЗЕМЉАЦИ...

ЈЕСТЕ ЛИ
ПЛЕМИКИ ПОПУТ
ЊЕГА?

ПА, ДА!

ПРЕДСТАВИКУ СЕ:
АРМАН РЕНАЛ ДЕ
МОПЕРТИ - ВАМА НА
УСЛУЗИ - А ОВО ЈЕ
ДОН ЛОПЕ ДЕ
ВИФАЛОБОС И...

ПЛУС!

У РЕДУ!

БИЌЕ МИ
ЖАО, ГОСПОДИНЕ,
ШТО МОРАМ ОД ВАС
ДА ЗАХТЕВАМ
ЗАДОВОЉЕЊЕ!

АН ГАРД,
НИТКОВЕ!

ХАЈДЕ ДА ОВО
СРЕДИМО
РИКСАМОМ!

ШТА ЈЕ
ТО?

АВОБОЈ!

ДО ПРВЕ
КАПИ КРВИ?

ДО
ПОСЛЕДЊЕ
РЕЧИ!

НЕ ТРЕБА МУ ШТАП
ДА ТЕ ИЗМЛАТИ!

УОБРАЖЕНИ
ЗЕМЉАНИН!

ЗНАШ ЛИ ТИ
КО САМ ЈА?

ЗОВЕМ СЕ АДИНАТОН, МУЗЕ МЕ ВОЛЕ,
КРОЗ СЛАВНЕ ПЕСНИЧКЕ ПРОШАО САМ ШКОЛЕ!
НА МОЈУ РИМУ УМЕШ ЛИ УЗВРАТИТИ?

ЈА ЗА ДОРУЧАК ЈЕДЕМ
ТАКВЕ КАО ТИ!

САД ЗАСМЕЈ ПУБЛИКУ
ТИМ МУЏАЊЕМ СВОЈИМ,
И ДАЈ МИ ПРИЛИКУ
ДА ТЕ УПОКОЈИМ!

НЕКА ЗВОНЕ ЗВОНА,
НИ ВИШЕ НИ МАЊЕ,
ДА БИ ЉУДИ ЧУЛИ
ТВОЈЕ БЛЕБЕТАЊЕ!

ДЕСЕТИНУ ТАКВИХ
СА ДВЕ БРИШЕМ РИМЕ!
КЛЕШЕМ СВЕ СТИХОВЕ,
НЕ ХВАЛИМ СЕ ТИМЕ!

СА ВЕШТОГ ЈЕЗИКА
РИМЕ КЛИЗЕ САМЕ,
ТАКВА ЈЕ ПРИЛИКА,
НЕ ЉУТИ СЕ НА МЕ!

МЕ! МЕ! БЕДНА ДОЗА
СКЛЕПАНИХ СТИХОВА!

МЕКЕКЕШ
К'О КОЗА!

ЈАДНА ТИ ЈЕ
ОВА!

МУЗА КОЗЕ ИМА
И ДИВНОГ ЈЕ ЛИЦА!

ШТИТИ ТЕ
КОЗИЦА?

ИМЕ ЈОЈ ЈЕ...

...РИМА!

МОРАМ ТИ САД КАСТИ ДА СУ МОЈЕ РИМЕ
БАЈНИЈЕ ОД ТВОЈИХ, ПОМИРИ СЕ С ТИМЕ!
МОЈ СТИЛ ЈЕ САВРШЕН, А ТВОЈ ЈЕ БАШ БЕДАН,
САД СЕ ВИДИ У БОРБИ ЈЕДАН НА ЈЕДАН!

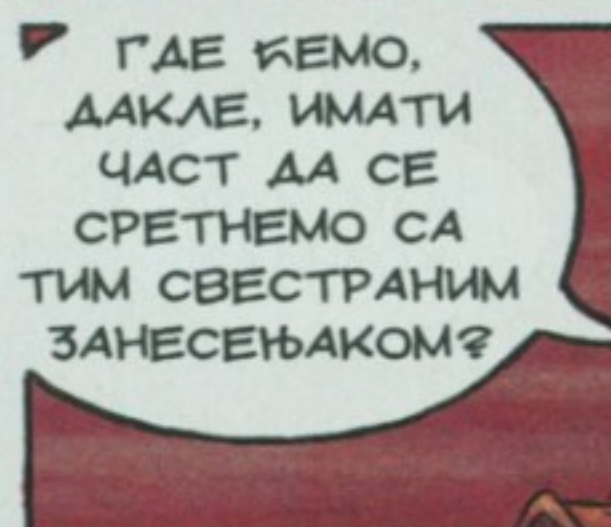

ЗАВРШНИ УДАРАЦ
СТИХОМ КУ ЗАДАТИ,
ПА АКО СИ ЗНАЛАЦ...

...ХАЈДЕ
САД
УЗВРАТИ!

КО ЈЕ ТАЈ...
БАТОЛОЋО?

БУНАР ЗНАЊА,
ВРХ УЧЕНОСТИ! ЊЕГОВА
ЗБИРКА РЕТКОСТИ КРИЈЕ
РЕШЕЊА ЗА СВА ПИТАЊА
БЕЗ ОДГОВОРА!

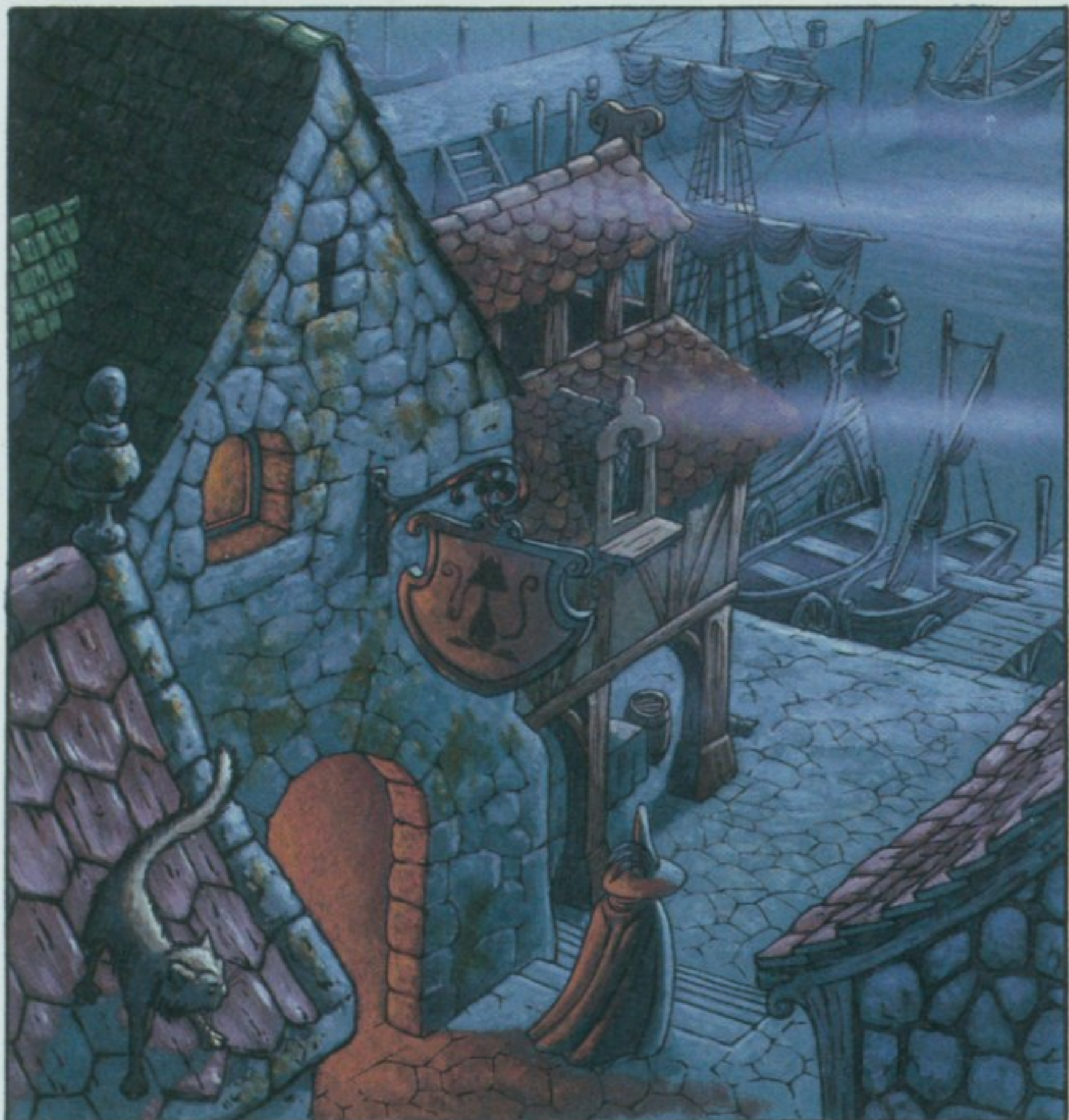
У ПРАВИ
ЧАС! ТРАГ!

МАЛО
ТИШЕ, ДОН
АРМАНДО!

НЕ ЗАБО-
РАВИТЕ ДА
НАШ ЗАДАТАК
МОРА ДА
ОСТАНЕ У
ТАЈНОСТИ!

НАШАО САМ
ЗЕМЉАНЕ, ВАША
МИЛОСТИ!

ОДЛИЧНО!

ПРАТИКЕШ ИХ
У СТОПУ И
ОБАВЕШТАВАКЕШ
МЕ О СВАКОМ
ДЕТАЉУ!

БУДИ
ПРИТАЈЕН!

ВУК ЈЕ
ПРОНИЦЉИВ,
А ЛИСАЦ ЈЕ
ЛУКАВ!

АЛИ, ЈА САМ ЛУКАВАЦ
И ПО! КОЛИКО ГОД
ДА СУ ВЕШТИ КРАЉЕВИ
ИЗАСЛАНИЦИ, ЛЕПО ЋУ
ИХ НАСАМАРИТИ!

А КАДА МЕ БУДУ
ОДВЕЛИ ДО
ГОСПОДАРА
ОРУЖЈА...

...ОТКРИКЕ
УЗ МЕШАВИНУ
ИЗНЕНАЂЕЊА
И УЖАСА
ПРАВО ЛИЦЕ...

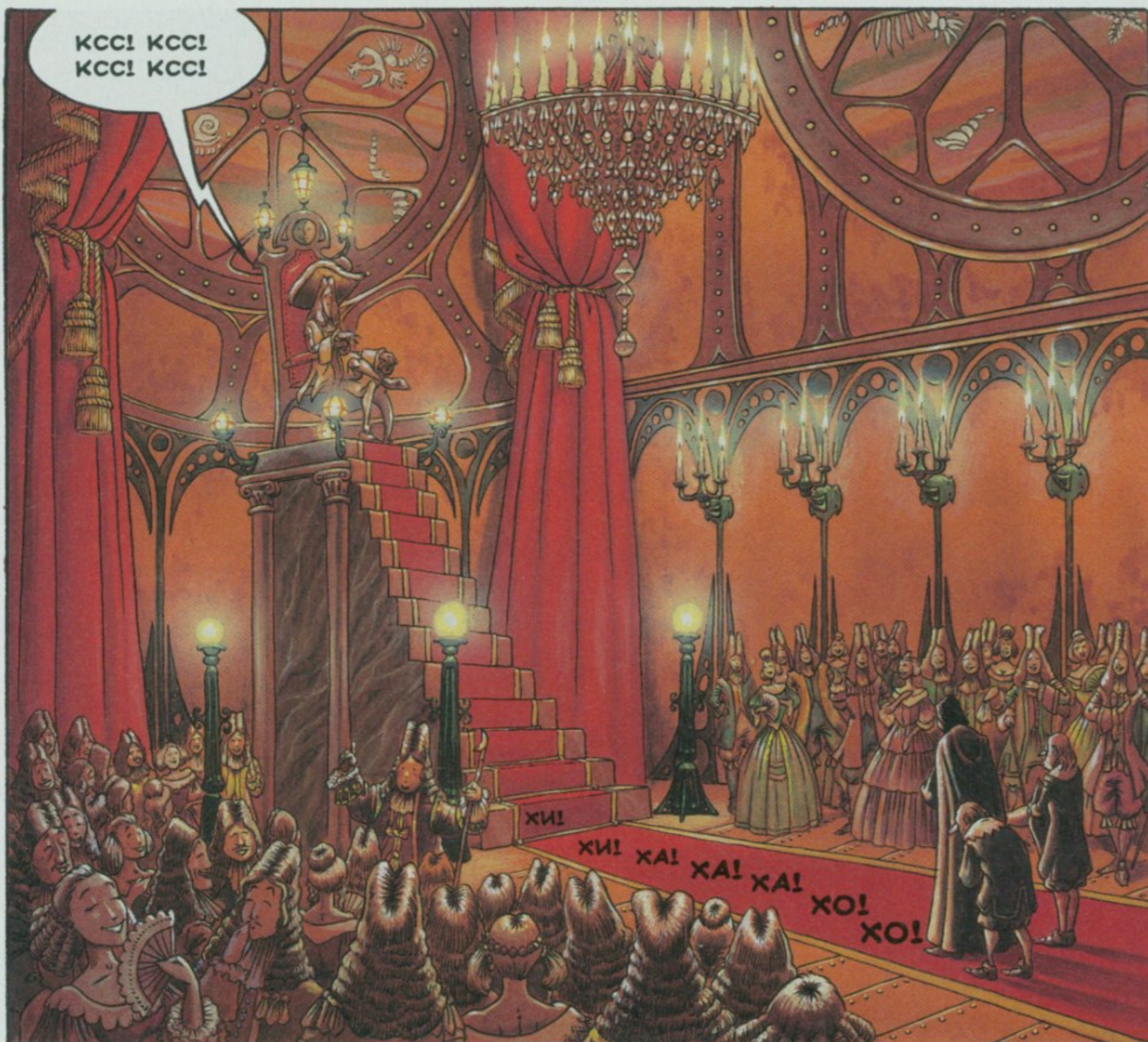
...МАРКИЗА
ОД ТРИ
КРАТЕРА!

ХУ! ХУ! ХУ! ХЕ! ХА!

ХУ! ХУ! ХУ!
ХЕ! ХА! ХА!

ПА, ОВАЈ, ЕВО КАКО ЈЕ БИЛО: ПИЛИ СУ ИЗ ФОНТАНЕ... НАЈЕДНОМ, КАО ДА СУ ПОЛУДЕЛИ, ПРОПЕШЕ СЕ, ПОЧЕШЕ ДА СЕ РИТАЈУ, ПОКИДАШЕ УЛАРЕ И НЕСТАДОШЕ У УЛИЦИЦАМА!

ОХ! ОХ!

VULPES
VULPES!

ЈЕСТЕ ЛИ ВИ
БАРТОЛОЋО
ДЕПАНАЛЕПС,
УЧЕЊАК?

ДИВНО!
ДИВНО!

ОВАМО!
ОВАМО!

БРЗО!
БРЗО!

СТАВИТЕ
ГА ОВДЕ!

СТАВИТЕ!
СТАВИТЕ!

МОРА СЕ ЖУРИТИ! ТКИВА ОВОГ
КСЕНОКАНИДА МОГУ ДА СЕ
РАСПАДНУ У ДОДИРУ С НАШОМ
АТМОСФЕРОМ!

ДУМ!
ДУМ!

ШТА
НАМЕРА-
ВА?

ДА ГА
ПРЕПАРИРАМ!

НИКО НЕЌЕ
ПРЕПАРИРАТИ
ДОН АРМАНДА
ПОРЕД МЕНЕ
ЖИВОГ!

КО ХОЌЕ
КОГА ДА
ПРЕПАРИРА?

ТАКО МИ
СИРИЈУСОВИХ
ДВОЈНИХ
ЗВЕЗДАА!

ЛИСАЦ КОЈИ
ГОВОРИ?!

МОЖЕТЕ ЛИ
ПРЕСТАТИ ДА МЕ
ПРЕМЕРАВАТЕ?

ОВО ПОЧИЊЕ ДА
МИ ИЗГЛЕДА
НЕПРИСТОЈНО!

И ОНДА...
ГОСПОДАР
ОРУЖЈА?

ГОСПОДАР
ОРУЖЈА?

БОЈИМ СЕ ДА
ВИШЕ НИЈЕ ОД
ОВОГ СВЕТА!

ХОКЕТЕ
РЕКИ ДА...

АКО ЈЕ ПРИВЕО КРАЈУ СВОЈУ
ПЛОВИДЕБУ, ГОСПОДАР ОРУЖЈА ЈЕ
У ОНОМЕ ШТО МИ, СЕЛЕНИТИ,
ОБИЧНО НАЗИВАМО...

...ДРУГИМ
СВЕТОМ!

ТО ЈЕ
ТАЈНОВИТ И
НЕСТАЛАН
СВЕТ! СВЕТ
НЕОПИСИВИХ
ЧУДЕСА И
БЕЗИМЕНИХ
УЖАСА...

СКРИВЕНА
СТРАНА
МЕСЕЦА!

ШТА ЈЕ КОГ
ЋАВОЛА ХТЕО
НА ТОМ КРАЈУ?

ДА ЛОВИ
ХИМЕРЕ!

КАКО ТО
МИСЛИТЕ?

ДА ЛОВИ
ХИМЕРЕ!
ИМА ИХ МНОГО
У ТИМ
ОБЛАСТИМА!

ЈЕСУ ЛИ ТО...
ЗВЕРИ?

ТО СУ НЕДОДИРЉИВА
И НЕДОБРОНАМЕРНА БИКА
КОЈА ЛУТАЈУ, БЕЗ
МАТЕРИЈАЛНОГ ОБЛИКА,
ПО ТАМНОЈ СТРАНИ!

НАЈПРЕ ЧУЈЕТЕ
САМО ЗЛОКОБНУ
ЈАДИКОВКУ НОШЕНУ
ЛОШИМ ВЕТРОМ...

ЗАТИМ ДОЛАЗИ
ЛЕДЕНИ ДАХ, ДАХ ИЗ
ГРОБНИЦЕ ОД КОГ
ВАМ СЕ ЈЕЖИ
ПОТИЈАК!

ТО ХИМЕРЕ КРУЖЕ
ОКО ВАС, РАЗДИРАНЕ
ГНУСНОМ ГЛАЉУ, ЊУШЕ
ВАС, ЊУШЕ ВАШУ ДУШУ,
ЖЕДНЕ СТРАХОВА
КОЈИМА ЈЕ
ОБЛОЖЕНА!

ЧИМ У ВАМА
ОТКРИЈУ КАКВУ
БОЈАЗАН, НАШЛЕ
СУ НАЧИН ДА СЕ
ОТЕЛОТВОРЕ!

И ОНДА, КАО ДА СУ
ИСПЛОВИЛА ИЗ
НАЈУЖАСНИЈИХ ДУБИНА
ВАШЕГ ДУХА, ПОЈАВИЛЕ
СЕ ЗАСТРАШУЈУЋА БИКА
ИЗ КОШМАРА!

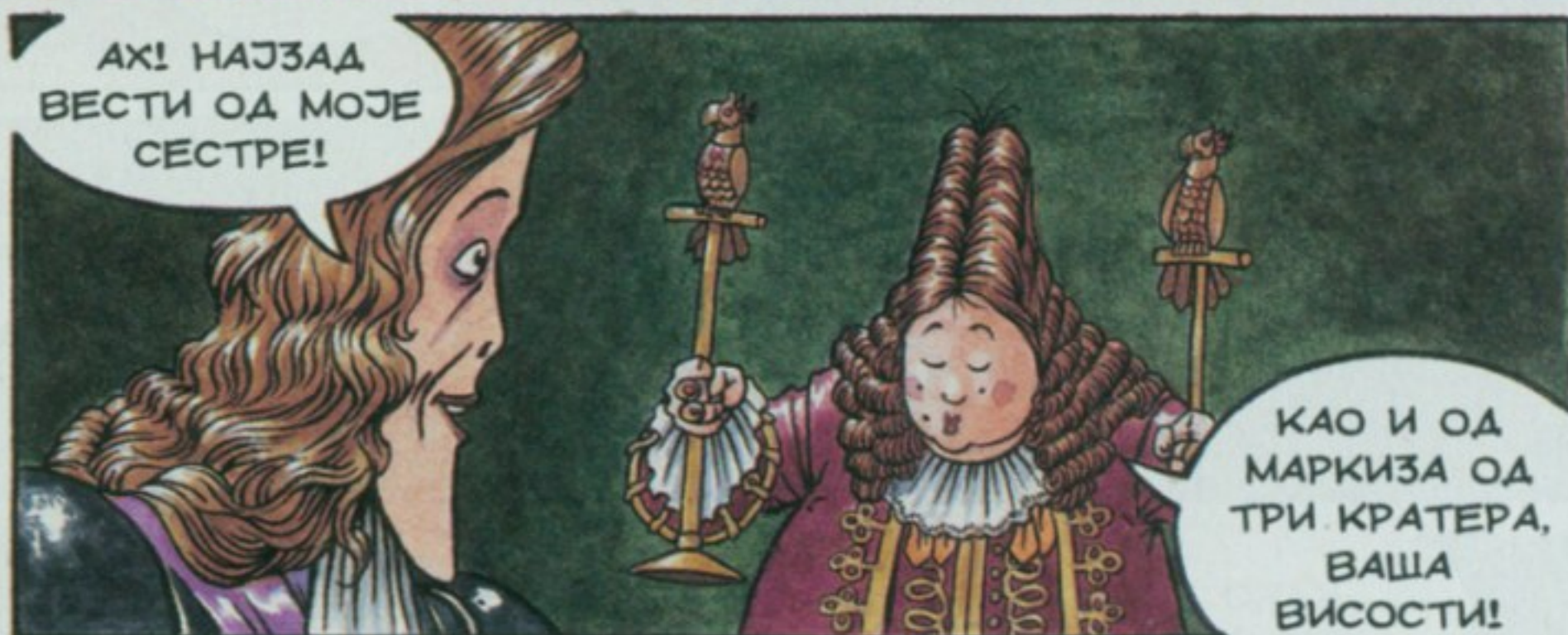

ТА БИКА
ПРИСТИГЛА ИЗ
УЖАСА ЈЕСУ
ХИМЕРЕ КОЈЕ
ДОБИЈАЈУ
ТЕЛО...

...ОБЛИКОВАНО
ВАШИМ
НАЈГОРИМ
СТРАХОВИМА!

НАСТАВАК У СЛЕДЕКЕМ БРОЈУ

Moraš da probaš!

MINAQUA
fructo

Pametni mehurići

Jod je neophodan svima, naročito deci, trudnicama i starijim osobama. Nedostatak joda umanjuje koeficijent inteligencije i do 15%. Jedna čaša Fructa obezbeđuje organizmu potrebnu dnevnu količinu JODA.

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									

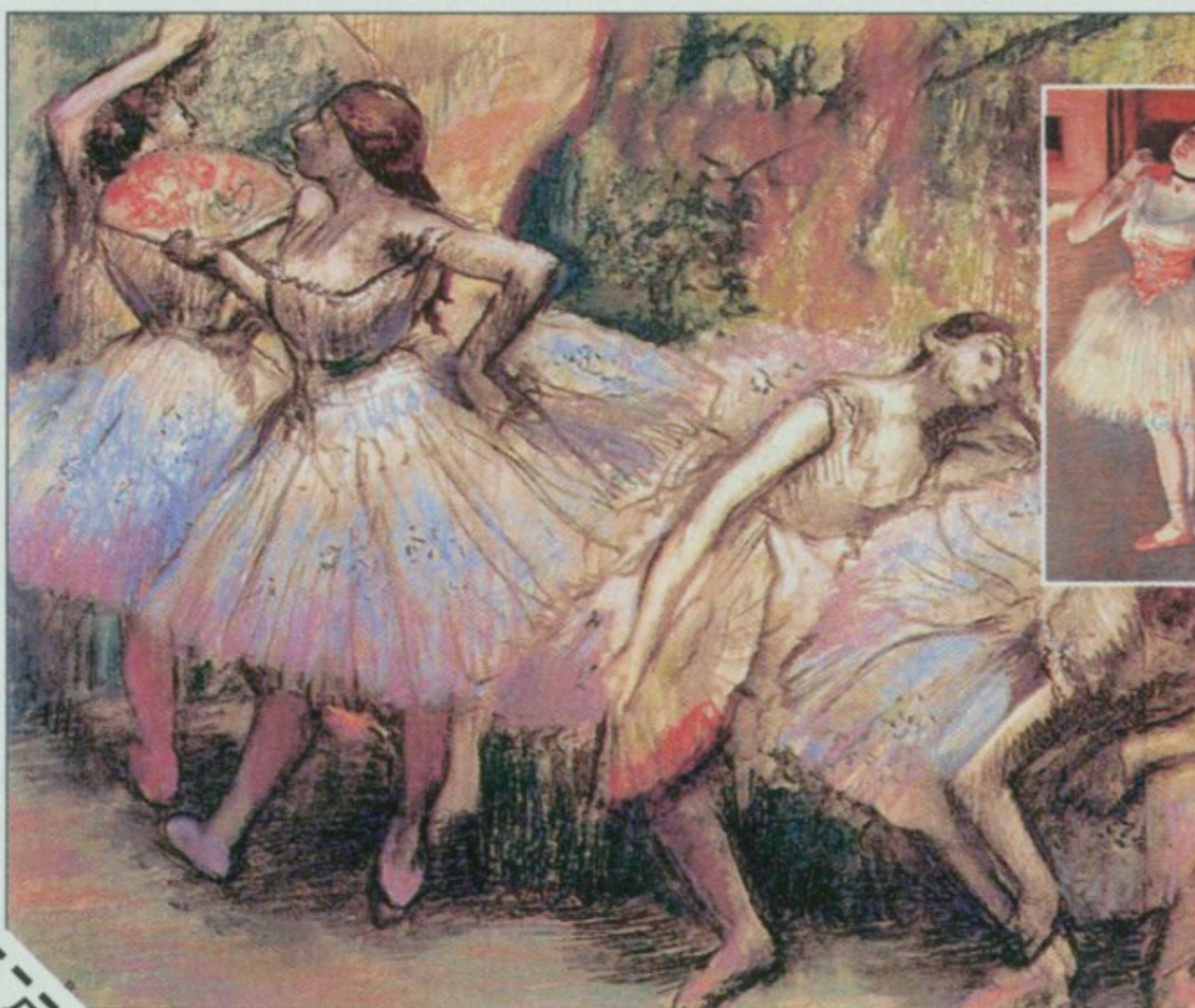
Број црних поља означен је у загради на крају описа.

ВОДОРАВНО: 1. Фудбалер, Душан – Звер из породице мачака (1), 2. Прво слово – Викање, прављење ларме (1), 3. Звер из породице мачака – Ознака за динар (1), 4. Име и презиме француског сликара, аутора слике (0), 5. Јапанска миља – Име песника Ујевића – 13. и 15. слово азбуке (2), 6. Истоветни – Име некадашњег фудбалера Хенеса (2), 7. Некадашњи француски тенисер, Јаник – Британски музичар (1), 8. Појављивање неке природне карактеристике само на одређеном простору (0) ■

УСПРАВНО:

1. Назив слике чувеног француског сликара (0), 2. Ознака за ампер – Амерички научник, Томас Алва (1), 3. Део речи – У то време (1),

4. Нечујан корак (мн.) – Ознака за електрон (1), 5. Вреће од кострети – Аутомобилска ознака за Сремску Митровицу (1), 6. Помаћи се (1), 7. Име глумца Шербеије – Надимак глумице Елизабет Тејлор (1), 8. Самогласник и сугласник – Врста земље (1), 9. Прост број – Аутомобилска ознака за Горњи Милановац (1) ■

ВОДОРАВНО: 1. Име просветитеља са слике, 8. Ротирање, окретање, 9. Наш атлетичар, Драгослав, 10. Нота солмизације, 11. Мужјак пчеле, 14. Речно острво, 16. Име музичара Соса, 17. Растапати, 19. Даска од пресованог иверја, 21. Медитерански грм, 22. Први и пети самогласник, 23. 10. и 23. слово азбуке, 24. Британски глумац, Мајкл ■

Дече одељење "Чика Јова Змај"
Хиландарска 7
11000 Београд
тел: 32 38 631
e-mail:
zmajb@bgp.org.yu

Дече одељење Библиотеке града Београда са свим читаоцима "Политикиног Забавника" који уписа од 33 одсто. Дођите, дружите се с нама, учите, забавите се, радујте се, откривајте светове који су вам мало знани а који вас могу одвести незнамо куда...

33%

УКРШТЕНИЦА

Б		В	П			М			
				П		П			
				С			З		И
	И		М						
Ф		Н						Д	Р
	К								А
				Г					
А				А					С
П	З	Д							Р

1	2	3	4	5	6	7
8						
9						
10			11	12	13	
14		15		16		
17			18			
19						20
21					22	
23			24			

УСПРАВНО: 1. Додати још новца приликом куповине, 2. Презиме просветитеља са слике, 3. Жетелачка алатка, 4. Град у Краснојарском крају у Русији, 5. Символ тантала, 6. Самогласник и сугласник, 7. Узимати храну, 12. Фински бацач копља, некадашњи рекордер, Сепо, 13. Утицање, 15. Позив с молбом, 18. Азијска држава, главни град Багдад, 20. Аонац ■

АНВЕРС
БЕРЛИН
БРИСЕЛ
ВИЉНУС
ГДАЊСК
ДАБЛИН
ЗАГРЕБ
КОШИЦЕ
МИЛАНО
МОСКВА
СЕВИЉА
СОФИЈА
ШЕФИЛД

Сви ови називи европских градова имају заједничку особину. Кад је уочите, неће вам бити тешко да откријете који наш град, од понуђених шест, припада тој групи градова ■

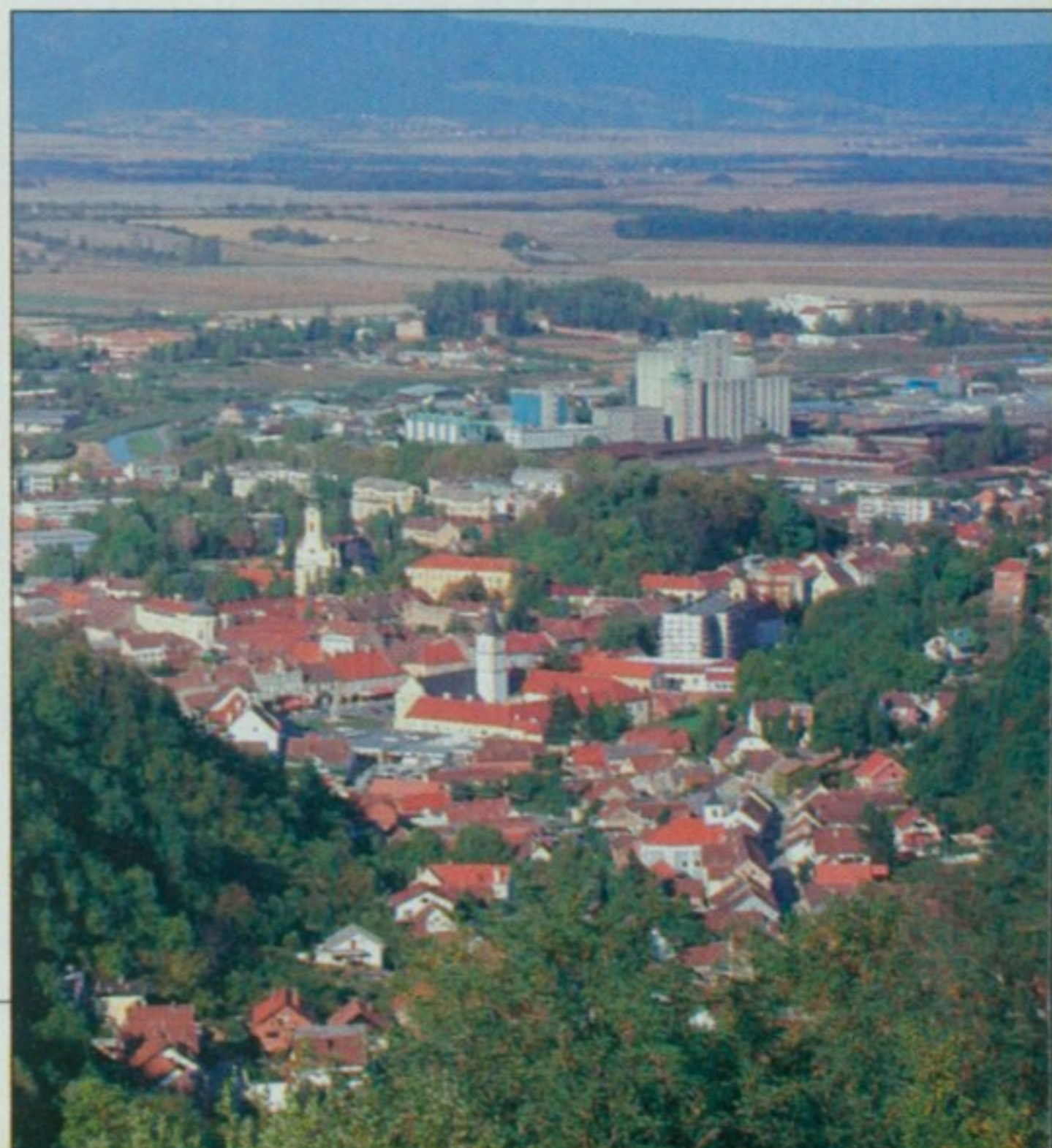
АПАТИН
ВАЉЕВО
ИНЂИЈА
КАЊИЖА
ПОЖЕГА
СОМБОР

[illegible]

Описи за ову укрштеницу су измешани. Ваш задатак је да за сваки појам нађете одговарајуће место у укрштеници.

Листопадно дрво – Столеће – Знак у хороскопу – Део цвета, латица – Женско име, Јованка – Задужбинар – Размишљати – Трчање – Символ натријума – Повећавање – Вавилонска богиња радости и плодности – Планина у Бугарској – Име музичара Морисона – Грчко слово – Заварено место на металу – **Име и презиме глумице са слике** – Атлетски клуб (скр.) – Биљка траторак, акантус (мн.) – Име глумице Дравић – Секунда (скр.) – Име и презиме америчког глумца – Оружје за заштиту – Физичар, Џејмс – Име и презиме британске певачице – Преварити – Птица грабљивица – Музичка мера – Округли засад цвећа – Тек купљено – Самогласник и сугласник – Прати лице – Слаб проводник струје – Грчки бог шума – Аутоматска пушка – Град у Немачкој – Француски сликар, Андре – Аутомобилска ознака за Анкону – Лична заменица – Одисејево острво ■

РЕШЕЊА НА СТРАНАМА 64-65

ЗАБАВНИКОВ
300

СЛОНОВИ ЛУТАЛИЦЕ

У тренутку кад тмина узмиче, зора почиње да боји измаглицу која лебди над тлом у безброј јарких нијанси. Веома је хладно, али само још неко време. Већ у десет ујутру Сунце ће почети немилосрдно да пржи и у Намибијској пустињи заваладаће несносна врућина.

Слонови, пак, за све то нима-ло не маре. Они су неуморни маратонци песковите и стеновите области Кунене у северо-западној Намибији.

Наиме, они су у сталној потрази за храном и водом, а у овим крајевима баш то недостаје. Иако су нешто ситнији него други афрички слонови,

овим намибијским потребно је четврт тоне биљне хране и 160 литара воде дневно. Како и где да нађу то богатство кад је посвуда около спржени камен и песак? Управо то проучавао је Аустралијанац Кит Леџет, чије је главно занимање проучавање еволуције понашања.

ре" које становништво зове гурас, па из њих испумпавају на стотине литара воде. То им је довољно за наредна четири дана, па се жеђ поново јави. Тада поново крену у марш, следећи путеве које очигледно одлично познају. А добро знају и где треба да буше бунар који не користе само они – кад заврше посао, за слоновима долазе жирафе, антилопе, птице и инсекти. Неке невладине организације направиле су дуж речних токова цистерне с водом само за њих, али су слонови брзо запамтили где се налазе.

Заједно с добровољцима које је окупио, Кит Леџет је годинама пратио селидбе *Loxodonta africana*, једну од две врсте слонова који живе у пустињским областима. Друга врста живи у Малију. Стога је и занимање научника велико и изискује савремене уређаје за праћење, али пре свега сарадњу месног становништва.

Намибијски циновци одувек су живели у овим областима. У каменим усецима Твајлфонтајна, правога музеја на отвореном у срцу намибијског Дамарленда, постоји више од 2500 уметничких дела исликаних на стенама пре хиљаду до десет хиљада година. Чињеница је такође да од прадавних времена овај дебелокожац живи у близини човека. Претпоставља се да је у праисторији као и у сам освит цивилизације овај простор био

Луталице да, али с циљем: намибијски слонови у сталној су потрази за храном и водом.

Посматрање намибијских слонова почео је 2002. године у сарадњи са Светском организацијом за заштиту животиња, а задатак је био да се прво попишу све јединке које овде живе, а потом сазна све о њиховом начину живота. Данас их има 500–600, и свакодневно прелазе на десетине километара (у просеку око 70) између оаза расутих по исушеним коритима река које пресецају висорава Кунене све до Обале скелета. Воде нема на површини, али она ипак тече негде испод, због чега има мало зеленила: дрвећа мопане, тамариса и акација. Оно слоновима омогућава да преживе кад траве баш нигде нема, па се хране и листовима, и цветовима, и плодовима, и корењем и кором – све могу да сваре.

Ту где има хране има и воде, мада се она нигде не види. Стога су ови слонови постали вешти копачи: помоћу кљова и сурле буше „буна-

четрдесет четири

Ове величанствене животиње дневно треба да поједу око 250 килограма биљне хране и попију 160 литара воде. Како кад живе у Намибијској пустињи? Слонови су нашли решење: у току дана пређу и по седамдесет километара, све док...

сасвим довољан и за људе и за животиње, што се за нове време не може рећи. Равнотежа је нарушена крајем 19. века кад су ту дошли немачки колонизатори и кад су нарасле потребе за обрадивим земљиштем. Осим тога, слонове су почели немилосрдно да убијају, па су се повукли у друга станишта у удаљенијим подручјима.

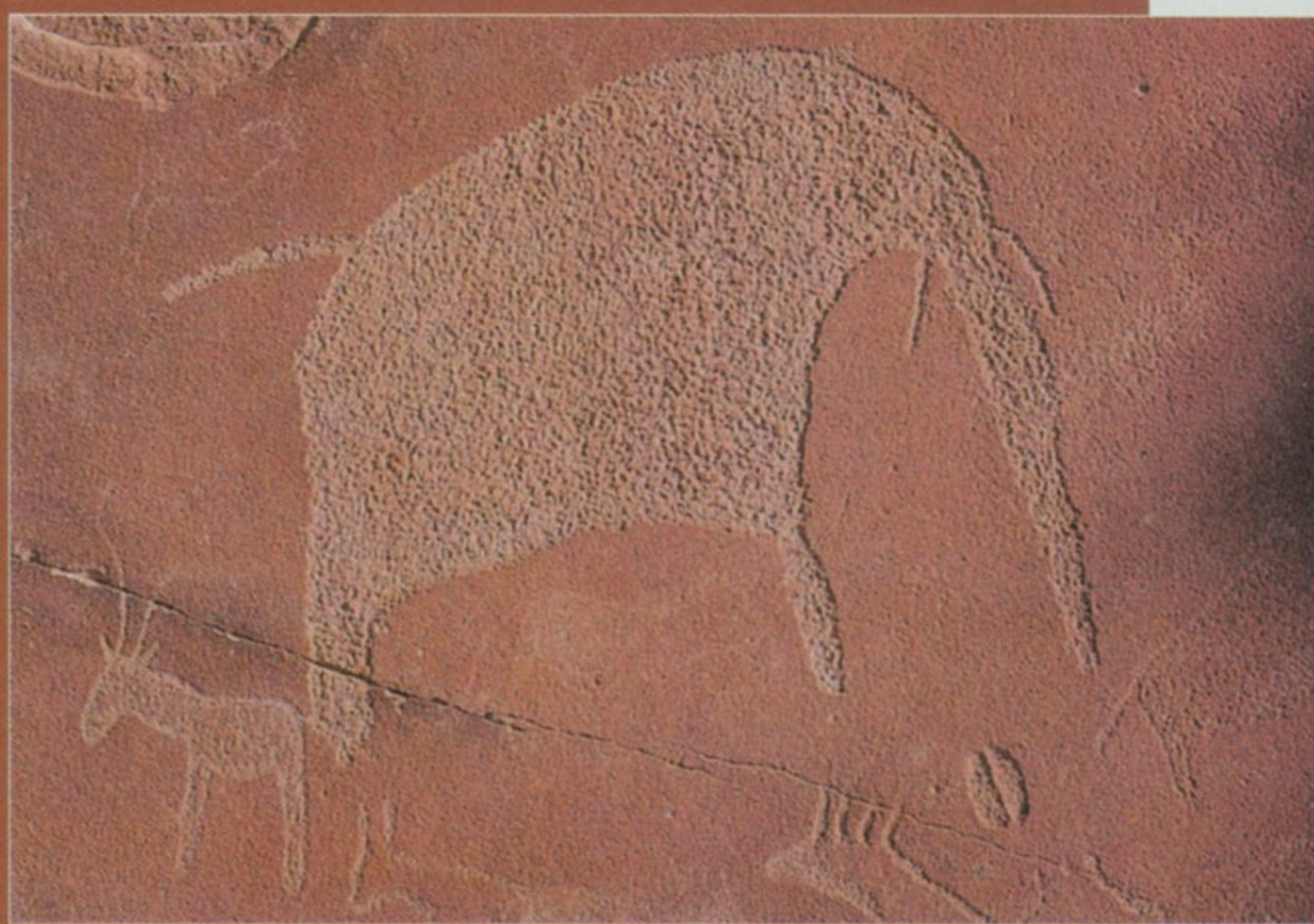
Тако већ више од једног века они путују од једне до друге области, а неке од њихових стаза прекинуте су 1973. године кад је читав Национални парк Етоша омеђен оградама високим три метра кроз које је спроведена струја. Један део животиња остао је у парку где има довољно хране и воде, док је други препуштен западним пустињама Намибије.

Током осамдесетих година пустињски слонови готово су изумрли због дуготрајне суше, али и ловокрадица које су их немилосрдно уништавале. Прилике су се промениле деведесетих кад је заштита ових дебелокожаца, сем надлежности истраживача и научника, постала занимљива и за туристе. Од тада овде има све више странаца, а туризам је постао једна од најразвијенијих потпора намибијске економије. Наравно, и број нових радних места се повећао, а поготово су тражени водичи, чувари парка и кампова. И добровољаца који се прикључују истраживањима и заштити животиња и при-

КАКО СУ СЕ ПРИЛАГОДИЛИ

Слонови који живе у Намибијској пустињи припадају врсти *Loxodonta africana* која живи и другде на континенту, али су се делимично прилагодили животу у сувим пределима с мало растиња.

- Да би прешли из сувих подручја у нека где ће се напојити, прелазе просечно и по 70 километара, а забележени рекорд је 195.
- Без воде могу да издрже три до четири дана, док други слонови морају да пију сваког дана.
- Да би дошли до воде, они кљовама и сурлом копају бунаре у сувим речним коритима.
- Током кишних раздобља једу траву, а, кад им понестане омиљене хране, задовољавају се лишћем, гранчицама, изданцима, кором и корењем дрвећа које расте у овим сувим областима.

- Мање су штеточине од других слонова. Иако ломе гране и чешу се о дрвеће све док неко и не поломе, они то раде у много мањој мери него други слонови. Као да имају у виду да је оно мало растиња које им стоји на располагању драгоцено и да ће им бити потребно и убудуће ■

У области Твајлфонтајн много је оваквих уметничких дела исликаних или урезаних у стене.

Кад се напије воде у бари коју је ископао, слон се добро изваља у блату: тако снижава телесну температуру.

роде све је више. Тренутно постоји 14 комисија које раде на заштити под управом Министарства за екологију и туризам, а седам од њих баве се управо областима куда се крећу слонови.

Ипак, иако слоновима сви желе најбоље и њихова бројност се вратила и усталила, постоји притајени сукоб између ових животиња и сточара племена Хереро и Химба око воде и шуме. Будућ-

ност и једних и других изискује много пажње и усклађивања, а о даљем развоју туризма да се и не говори. Да би се то постигло, потребно је још много рада и труда ■

З. М.

BIONICLE

BARRAKI

ČUDoviŠTA IZ DUBINA

www.bionicle.com

ŠEST MUTANTA SA MOĆNIM LIGNJO-STRELIMA

MPC Holding Kozmolina, generalni distributer Lego programa za Srbiju i Crnu Goru

107562

DOK ČEKATE ODLAZAK NA MORE

ŽURKE SVAKOG DANA NA WWW.MYPARTYFUSION.COM

Najnoviji hit – web žurke na kojima možete da zaigrate i sa poznatima!

Na mypartyfusion.com (postoji i na srpskom) možete da organizujete svoju žurku kada i kako hoćete, a možete i da posetite nečiju žurku – takođe kad hoćete. Sve što treba da uradite je da se registrujete i osmislite svoj avatar koji će na žurkama skakati, vrištati, blejati, đuskati.

Ako pažljivo pratite vesti na www.mypartyfusion.com možete da se sretnete i sa nekom poznatom facom.

A ko će sledeće nedelje praviti žurke na www.mypartyfusion.com? **Eyesburn** (6. jula u 20h), **Kristina Kovač** (7. jula u 17h) i još mnogi... Zato, pažljivo pratite vesti! Najbolji organizatori web žurki, biće nagrađeni pravom 3D žurkom!

Sajt inače podržava i lansiranje najnovije Wrigley žvake Winterfresh Fusion - koja obezbeđuje svež dah i zbližava ljude.

Novi Winterfresh Fusion - prava žvaka za žurke!

MY PARTY
FUSION
.COM

107997

ДИНАСТИЈЕ КОЈЕ СУ ВЛАДАЛЕ ЕВРОПОМ – АРПАДОВИЋИ

БЕОГРАД МИРАЗ УГАРСКЕ ПРИНЦЕЗЕ

Мађари (или Угари), азијски номадски народ, у 10. веку стигли су у Панонску низију где су покорили словенска племена (с којима су се касније помешали) и створили своју државу. Према легенди, Мађари су преварили последњег словенског владара Сватоплука купивши целу Панонију за једног опремљеног белог коња. Њихов племенски вођа звао се Арпад од ког је потекла династија Арпадовића, која је Угарском владала до 14. века. Тек с краљевима Гезом I и његовим сином Стефаном

I, Арпадовићи су наметнули своју власт свим мађарским племенима. Стефан I (мађарско *Иштван*), крунисао се за краља 1001. године, примио је хришћанство и покрестио цео свој народ, па је убрзо након смрти био проглашен за свеца. Касније, угарски краљеви проширили су своју власт на југ: краљ Коломан освојио је 1102. године Хрватску убивши на Гвозду Петра Свачића, последњег народног владара. У владарском дому Арпадовића – слично другим средњовековним владарским породицама – реч „слога“ није постојала: породичне свађе и битке око власти и наслеђа престола биле су попут Шекспирових трагедија. По старим племенским обичајима, који су владали и у другим земљама, владара, као вођу „братства“, наслеђивао би најстарији члан, то јест његов брат или рођак (*сениорати*). С друге стране, краљеви су настојали да наследство обезбеде својим синовима, да наметну начело *примогенитуре*, што је изазивало бројне породичне сукобе.

Слепи краљ

Прича о слепом краљу Бели II трагична је прича, с мрачним и мучним почетком, светлијом средишњицом и тужним крајем, достојна времена и места њеног настанка. Белин отац Алмош побунио се кад је његов старији брат Коломан одредио за наследника свог сина. После неколико покушаја помирења између два брата, Коломан је најзад, 1115. године, ухватио Алмоша и његовог петогодишњег сина Белу, ослепео их и затворио у манастир. То је био један од честих начина ко-

Појут династије Немањића у Србији, иако су и угарски Арпадовићи дали доста светаца од којих су неки признали у православној цркви (на пример света Ирена – Пирошка, византијска царица, као и свети Стефан – Иштван, који је светац и католичке и православне цркве)

Грб Арпадовића
појавио се
први пут
1202. године.

ји је коришћен на истоку да се могући претендент на престо или свргнути цар удаљи из даље конкуренције. Недуго затим, Алмош је успео да побегне у Византију, где је живео под именом Константин. Краља Коломана наследио је његов неуравнотежени, распусни и окрутни син Стефан II, који је 1127. године водио рат с Византијом, у који су се укључили и Срби – увек спремни на побуну – под вођством великог жупана Уроша I. У међувремену Алмош/

Константин је умро. Можда би његов син Бела до краја живота остао заборављен у неком манастиру да се на угарском двору није десио нови скандал: краљ Стефан II тешко се разболео, а нестрпљиви великаши прогласили су за краља Стефановог незаконитог полубрата. Међутим, Стефан је оздравио, протерао или погубио присталице свог полубрата, а за наследника престола прогласио јединог рођака – слепог дечака Белу, кога су калуђери до тада скривали. Стефан реши да Белу ожени, па му доведе кћерку свог савезника, српског великог жупана Уроша – Јелену (Илону). Венчање је обављено 1129. године. Јелена и Бела у браку су имали шесторо деце.

Слепи краљ Бела II биће десет година краљ Угарске (1131–1141), али ће прави владар заправо бити његова жена Српкиња Јелена, као и њен брат бан Белош, о коме је „Забавник“ већ писао. Ото Фрајбуршки, крсташки очевидац из тога доба, описује Угарску као централизовану земљу, подељену у жупаније, где само краљ има право ковања новца и наплате цари-

Зачетник династије Арпадовића,
краљ Стефан I

на. Слепи краљ Бела II умро је млад, 13. фебруара 1141, од водене болести, кад му је било тек 31 година. У наредним годинама биће много смутњи и борби око престола између синова и унука слепог Беле и Јелене Српске, све док се на њему није учврстио њихов унук Бела III.

Принц који је сањао да постане цар

Судбина Беле III, мађарског краља од 1172. године, необична је чак и за појмове тог несталног и пустиловног времена витезова и крсташа. Под сталним притиском Византије, Белин брат (краљ Стефан III, који је био без деце), прихватио је да Бела буде проглашен за наследника престола Угарске. С друге

Чланови породице Арпадовића проглашени за свете

- Свети Стефан (свети Иштван)
  - канонизован 1083. године
- Блажена Гизела
  - канонизована 1975. године
- Свети Емерик
  - канонизован 1083. године
- Свети Ладислав (Ладислав I)
  - канонизован 1192. године
- Света Елизабета
  - канонизована 1235. године
- Света Кинџа
  - канонизована 1999. године
- Блажена Јоланда
  - канонизована 1631. године
- Света Маргарета
  - канонизована 1943. године
- Света Агнеса Прашка
  - православна светица

стране, цар Манојло Комнин обавезао се да ће Бела ожени-ти својом кћерком Маријом и прогласити за наследника византијског престола. Византијски цар у то време није имао мушке деце. По царевуј необичној замисли, овим чином Угарска би била укључена у окви-ре Византије јер се подразумевало да вла-дар располаже државом којом влада. Као престолонаследник царства, Бела је у Ца-риграду поново крштен по византијском обреду и добио ново име – Алексије. Ве-рен је за царску кћер и добио је титулу де-спота. Ово је био први случај да *геспош* постане посебна титула, која је касније у византијском протоколу долазила одмах након цара (*василевса*), а испред *севасто-кратора* и *цезара* (*ћесара*). Као деспот, Бела/Алексије могао је да се служи цар-ским знаковима, круном, црвеним папуча-ма и пурпурним мастилом. Манојлова од-лука да за наследника прогласи једног вар-варина, па још и бившег католика, сигур-но да није била омиљена у византијској др-жави која је на друге народе гледала с ви-сине, често и с презиром. Бела/Алексије провео је шест година као наследник ви-зантијског престола, све док царица – дру-га Манојлова жена – није 1169. године ро-дила сина, који је такође добио име Алек-сије. Од тада се Белин положај на двору нагло променио: веридба с царевом кћер-ком раскинута је. Уместо тога, цар га је оженио полусестром своје жене и дао му титулу ћесара. Али, Бела је ипак био ро-ђен под срећном звездом. Након смрти свог брата и уз јаку византијску подршку, он постаје угарски краљ (1172). Касније ће Бела III још једном покушати да по-

стане василевс, то јест цар Византије. Кад се у Цариграду десио преврат, а читава царска породица побијена, укључујући његову некадашњу вереницу Марију, Бе-ла је добио прилику да подигне војску про-тив узурпатора (Андроника I Комнина). Уз помоћ савезника, српског великог жу-пана Стефана Немање, упао је у Византи-ју и дошао готово до зидова Цариграда. Међутим, 1185. године цар Андроник I је убијен, а на престо је изабран други цар. Угарском краљу и вечном претенденту на царски престо није преостало ништа дру-го него да окрене своје коње од цариград-ских зидина.

Године припрема за царску власт Бели III ипак су користиле. Као мађарски краљ показао се као „мудар и умерен“, наводе хроничари. Бела ће се оженити кћерком француског краља. Од тада Угарска се од вишевековних блиских веза с Византијом преусмерила на запад. Ипак, Бела је одр-жао неке везе с Византијом – у грб мађар-ске монархије унео је царски двоструки крст. До краја живота звали су га Грк.

Владавина Белиних синова (Емерика и Андрије II), као и унука Беле IV, означа-ва раздобље развоја средњовековног фе-удализма у 13. веку и даљег јачања запад-них утицаја у Угарској. Процењује се да је угарски краљ у то доба био међу најбо-гатијим европским владарима, раван француском краљу и богатији од енгле-ског краља. Андрија II издао је „Златну булу“ – документ који се пореди са енгле-ском „Великом повељом слобода“, којим је ограничена краљевска власт. Најпо-знатији је последњи, 31, члан „Буле“ ко-јим се дозвољава свим слободним људи-ма (племићима) да се без казне успроти-ве и пруже отпор ако би владар прекр-шио неку одредбу из „Буле“. У то време, знатно се развијају градови и трговина. Међутим, Монголи су ускоро прегазили Угарску и оставили страшну пустош.

Стефан Првовенчани описује свој састанак са угарским краљем Андријом II

„...Састах се с њим на међи отпачестива мојега, у граду Равном (тј. данас Ђуприја), молићивама и помоћу Светиота (тј. Светог Симеона – Немање) у славу и част, и у неисказано весеље и радост, да су се сви гледаоци дивили томе. И преумножи ми дарове своје различне свакога дана, ча-шама царским, украшеним камењем ра-зноликим, и коњима предивним, обложе-ним и украшеним златним обримама, ко-је сијају као сунце и задивљују човечји вид, и премнога одела, обуће царске и ба-тренице, различне као и пољски цветићи, све украшене бисером и камењем, како царевима личи. И пробависмо у весељу часном дванаест дана. А велможе њего-ве и бољари силни поклањаху ми се сва-кога дана и доношаху ми врло многа да-рова разноврсних...“ ■

(краљ Стефан Првовенчани „Животи Светиот Симеона“)

Земља постепено запада у анархију. Смрћу последњег Арпадовића (Андрије III) 1301. године, доћи ће до рата за наслеђе у коме ће престо освојити нова, Анжувинска, дина-стија из Напуља (која је потицала од мла-ђе гране француске краљевске куће).

Лед на мађарске витезове

Мађари су били први суседи Србима с којима су се, зависно од прилика, сукобља-вали или ступали у савезништво. О рато-вањима Мађара и Срба још у 10. веку при-ча „Летопис попа Дукљанина“. Српски владар Часлав Клонирировић победио је на Дрини мађарског кнеза Киша, али је, након тога, у другој бици он био заробљен и мађарска војска га је са свим његовим сродницима удавила у реци Сави. Посте-пено, односи Срба и Угара постали су ми-рољубивији. Везе између дворова у Расу и Угарској у 12. веку биле су блиске: од раз-мена невеста, заједничких ратних похода против Византије, до великодостојника који су имали најважније положаје како у Мађарској тако у Србији.

Почетком 13. века Угарска настоји да се наметне у Рашкој. Краљ Емерик упао је 1201. године с војском у Србију и уместо Стефана Немањића (Првовенчаног) поставио за великог жупана његовог брата Вукана. Емерик се прогласио и српским краљем. Ова титула ће се и касни-је задржати код

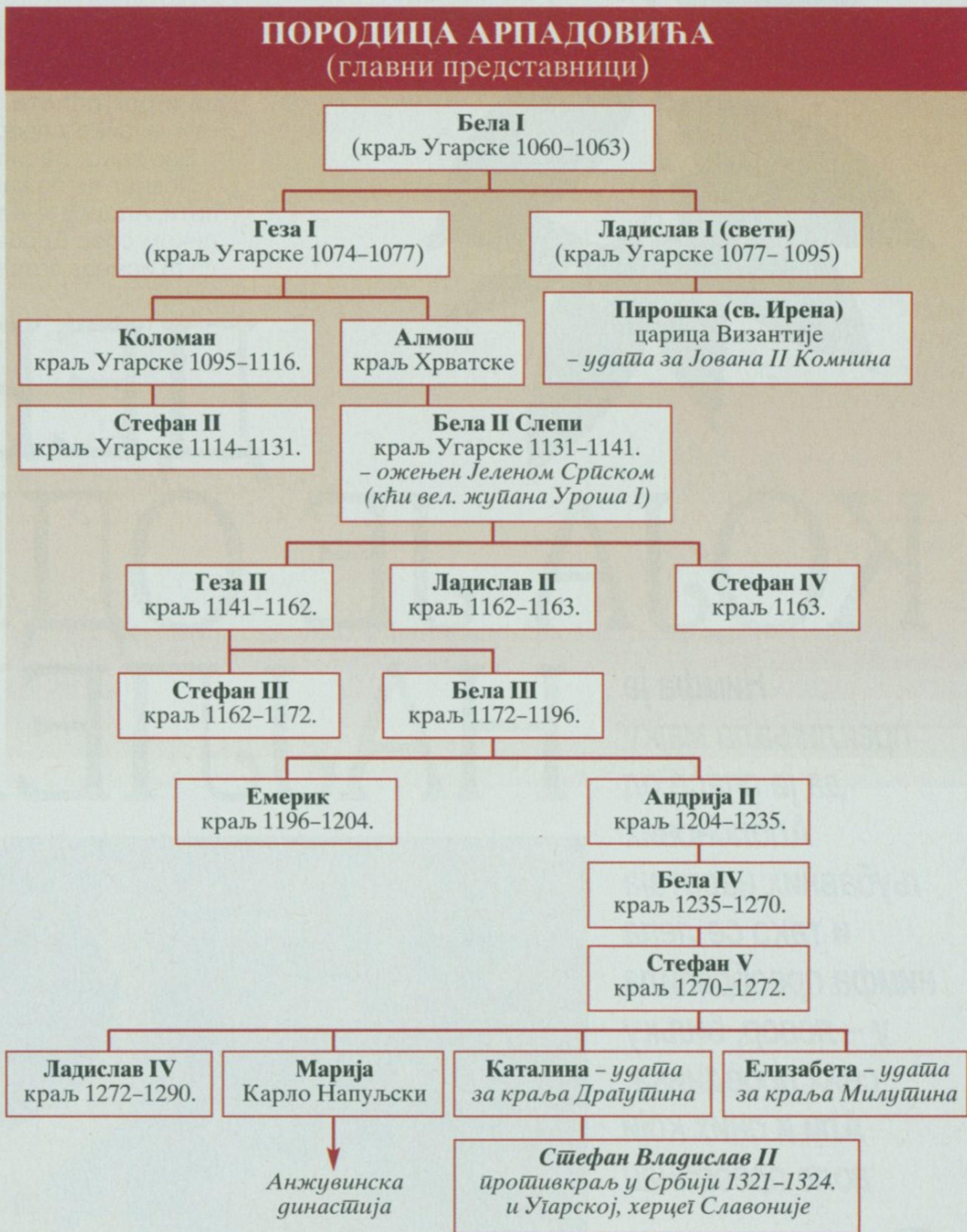
угарских владара иако је Стефан Немањић већ 1204. године уз помоћ Бугара повратио власт. Стефан је успешно ратовао и са Емериковим братом и наследником, краљем Андријом II. Остало је записано како је свети Сава утицао на угарског краља својим чудотворним делима. Усред летње жеге измолио је од Бога град (лед), који је био толики да је поубијао коње мађарских витезова. Видевши чудо, Андрија II „се преобратио” и пристао на мир.

У следећим генерацијама односи између Арпадовића и Немањића постају још блискији. Краљ Урош I помаже војском угарског краља у борби против чешког владара (1261). Нешто касније Урош је покушао да, користећи нереде у Угарској, заузме Мачву, али је у бици био потучен и заробљен. Урошев син Стефан Драгутин био је ожењен Каталином, кћерком угарског краља Стефана V. Приказ краљице Каталине, који се налази на фресци у цркви у Ариљу, један је од ретких сачуваних портрета неке принцезе из куће Арпадовића. Драгутинов брат, краљ Урош II Милутин такође је био ожењен угарском

Мађарски еквиваленти неких имена

Стефан – Иштван
 Јелена – Илона
 Елизабета – Ержебет
 Андрија – Андраш
 Ладислав – Ласло
 Лудовик (Луј) – Лајош
 Михаило – Михаљ
 Емерик (Хенрик) – Имре
 Маргарета – Маргит
 Каталина – Каталин
 Карло (Шарл, Чарлс) – Карољ
 Јан (Иван) – Јанош
 Матеј (Матија) – Матијаши
 Ђорђе – Ђерђ
 Никола – Миклуш

принцезом. Радило се о Каталининој сестри Јелисавети (Елизабета, Ержебет). Милутин је Јелисавету упознао кад је као католичка монахиња дошла у посету сестри у Србију. Жестоки Милутин није се обазирао на Јелисаветин завет, нити на чињеницу да су већ у родбинским везама, као ни на противљење цркве, већ се ожењеном 1283. године. Брак је, међутим, врло кратко трајао. Из ове везе рођена је кћи по имену Царица (Зорица) чији је лик забележен на фресци „Лоза Немањића” у манастиру Дечани. За разлику од несталног, скандалима склоног али врло способног краља Милутина који се женио најмање пет пута, брак краља Драгутина и Каталине био је стабилан и трајао је све до смрти супружника. Након што је српски престо уступио брату, краљ Драгутин је

од угарског краља добио поседе у Срему и Мачви, град Београд као и бановине Усору и Соли (у северној Босни). Тако је Драгутинов брак био основ да град Београд први пут потпадне под српску власт. С Каталином, Драгутин је имао синове Владислава и Урошица, као и више кћери: Јелисавету, а према неким несигурним изворима и Катарину, Маргариту и Урсу. Након изумирања династије Арпадовића, Драгутинов син Владислав постао је озбиљан претендент на угарски престо. Владислав је био син најстарије кћерке угарског краља (Стефана V), па је тиме стекао већа права на престо него други пре-

тенденти, попут династије напуљских Анжувинаца (која су потицали од Стефанове млађе кћерке). Владислав је добио и титулу херцега Славоније коју су обично носили угарски престолонаследници. Међутим, као син „шизматичког” (тј. православног) краља, Владислав није успео да добије подршку моћне и утицајне католичке цркве. Он није освојио ни други престо за који се касније борио – онај у Србији – где га је надвладао Милутинов син, краљ Стефан Дечански.

Нестанком Арпадовића и Немањића не престају везе између српског и угарског двора и њихове властеле. На пример, у време династије Анжувинаца, унука Драгутинове и Каталине кћерке Јелисавете (која се такође звала Јелисавета) удала се 1353. године за угарског краља Лајоша Великог. Она је била и регент Угарске. Њена кћи Марија проглашена је за краља Угарске. Скоро век касније деспот Ђурађ Бранковић покушао је да ожени сина Лазара удовицом угарског краља Алберта Елизабетом (1440. године) и тако га „промовише” на угарски престо. Међутим, као ни краљ Драгутин, ни Ђурађ није успео да једном српском принцу обезбеди угарску круну „светог Стефана” ■

Душко Лојандић

Илустровао Драган Максимовић

ГОВОР БИЉА – ЛОВОР

ви и бог лепоте, уметности, музике и прорицања...

Ево како гласи та прича.

Познат по божанској лепоти, Аполон је једном приликом срео Ероса и почео да га исмева зато што Ерос

наводно није учинио ниједно дело које би га прославило међу боговима. Управо у том часу, Ерос је правио нови лук и нову стрелу. А добро је познато шта се догоди са особом коју

ДЕВОЈКА КОЈА ЈЕ ОДБИЛА НАЈЛЕПШЕГ

*Нимфа је
преклињала мајку
да је спасе од
Аполонових
љубавних насртаја
и тако се лепа
нимфа преобразила
у – лавор, биљку
свих победника.
Али и оних који
воле пребранац*

Старогрчка легенда каже да је Дафне била кћерка речног бога Ладона у Аркадији. Према другој легенди, Дафнин отац био је речни бог по имену Пенеј који је живео у Тесалији, а мајка Геја, богиња земље. Дафне је била нимфа и то прелепа. Живела је усамљено у планинама и није нарочито хајала за мушкарце ма колико да су је обасипали пажњом и дивили јој се. Тишина планинских шума било је оно што је испуњавало срце прекрасне Дафне. Међутим, богови су се у одређеном тренутку потрудили да јој загорчају живот. За Дафнину судбину били су задужени врло моћни и опасни богови Ерос и Аполон. Бог љуба-

„Аполон и Дафне”,
рад Ђованија Батисте
Тијепола (1696–1770)

педесет

погоди Еросова (односно Аморова) стрела... Увређен, чувши шта му је казао Аполон, Ерос се попео на Парнас у намери да му се освети на најболнији начин. Узео је две стреле: једну златну, која је у срцу погођеног непогрешиво будила несавладиву страст, а другу од олова, чији је задатак био да одбија љубав. Првом стрелом погодио је Аполона право у срце, а друга се зарила у срце љупке нимфе Дафне.

Еросова страшна света

Од тог часа, Аполон је, ношен страшћу, тумарао шумом у планини у потрази за нимфом због које му је срце патило. Кад је чула Аполона како је дозива, Дафне се толико уплашила да је почела да се крије. Али, тешко је сакрити се од бога. Аполон је напослетку нашао своју вољену нимфу. Међутим, није било те музике ни речи које су могле да отопе Дафнино оловно срце! Видевши да јој нема спаса и да је Аполонова страст једноставно речено неутажива, преплашена Дафне свој последњи вапај упутила је мајци Геји и замолила је да је преобрази и тако спасе од Аполонових насртаја...

Геја је пажљиво саслушала кћеркине речи. Било јој је јасно да је Еросова света страшна, односно, да је Аполонова љубав коначна. Полако је почела да успорава кораке своје кћерке која је бежала кроз шуму, да би је на крају савим зауставила. Дафнина прелепа коса затим се претворила у лишће, руке су се уздигле ка небу у облику грана, док јој је тело прекрила кора дрвета... Њена нежна стопала претворила су се у корење дрвета, а уплакано лице се изгубило у крошњи. Јер, Дафне се преобразила у дрво. У ловор – односно, дафне на грчком.

Очајан, Аполон је узалуд у сузама грлио стабло ловора покушавајући некако да врати своју милу Дафне. Видевши колико је не-

Биљка *Laurus nobilis*, или ловор

срећан, Зевс нареди да ловорово дрво постане свето дрво Аполоновог храма и под његовом заштитом, као знак победе и сјаја. У сећање на Дафне, и данас се најбољим и најуспешнијим људима око врата ставља венац од ловоровог лишћа. Ловорике су заправо Дафнине руке које она није желела да стави око врата најлепшег од свих богова. Можда би и пристала да је Ерос осветник није зачарао?! Легенда каже да се преображај Дафне у ловорово дрво догодио близу Антиохије, где је постојало велико Аполоново светилиште које се звало Дафне.

Ловор се, као и већина биљака које и зими остају зелене, везује за бесмрт-

ност. И Римљани су стога прихватили ловор као знак славе стечене духом или оружјем. Чак су веровали да он штити од муње. Кинези су пак сматрали да ловор означава бесмртника. Ако би под дрветом ловора зец мрвио плодове и лишће ове биљке, значило је да припрема чаробни лек за бесмртност.

Жбун и дрво

Ловор (*Laurus nobilis*) или лорбер, како се код нас још каже, припада породици биљака Lauraceae, расте као жбун, а може да достигне висину и до десет метара. Временом, кора ловоровог дрвета мења боју од смеђе у сивкасту. Лишће је сјајно и обично веома чврсто, баш попут

Дафниног срца. Од марта до априла, на дрвету се појављују и цветићи беличасте (женски) и жућкасте (мушки) боје. Биљка даје и плодове, својеврсне мрке бобице. Расте слободно у области Средоземља, али је и саде, јер је реч о познатој и цењеној зачинској, као и лековитој биљци; додуше, служи и као жива ограда, а може да се гаји и у саксији. Ловор воли топлоту и сунце, не прија му хладноћа. Ако је могуће, зими га треба заштитити од мраза и снега.

Ловорово лишће користи се и свеже и осушено. Беру се у било које доба године, будући да је увек сјајно и свеже иако се сматра да је најбоље током лета, а за сушење оно у пролеће. Међутим, бобице се беру у јесен. Осушено ловорово лишће мења укус и мирис: постаје блаже и слађе. Осим што се користи као зачин за припрему јела од меса (дивљачи), за справљање пасуља (пребранац је без ловора готово незамислив) и рибе, ловор је и лековита биљка. У том погледу, осим чаја, важно је ловорово уље кога има и у лишћу и у бобицама.

Ловор је добар природни лек за оне који пате од сметњи у варењу, за изbacивање гасова, против реуматских болова, а саветује се и против псоријазе. Чај од ловора добар је против упорног кашља. Није препоручљиво да се уље од ловора пије, већ само да се њиме маже кожа, посебно тамо где су најжешћи реуматски болови. Од давнина људи су њиме мазали стопала ако се зноје и имају непријатан мирис. Или су ноге потапали у раствор од ловоровог лишћа... Тако би стопала мирисала на ловорово лишће.

Међутим, чини се да неки инсекти не подносе мирис ловора. Бар влада такво мишљење. Зато неке домаћице држе свуда по кући гране ловора уверене да од њих беже не само муве и мољци, већ и уништивне бубашвабе ■

Мирјана Огњановић

Издајека Лисабон изгледа онако како деца замишљају краљице – као нека госпа набељеног и нарумењеног лица у свечаним хаљинама пастелних боја, нагиздана свиленим машнама и порубима, украшена коврцавом периком. Зато, ваљда, град и носи женско име – Лисбоа. Али, ко јој приђе ближе схвати да је царица временшна, да јој је шминка размазана, власуља нечесљана, да јој се пудер скида с лица, барокне кринолине су јој дроњаве, а лелујави украси нису свилене машне већ нечије опране гаће и чаршави који се суше по прозорима. Опростите ми на овако глагољивом опису, тешко је бити шкрт на речима и описати лепотицу као што је Лисбоа, чаробну и заводљиву. Лисбоа је доказ да је за вечиту лепоту најважнији шарм, или, народски речено, душа. Становници Лисбоа, Лисбоетас, воле своју ва-рош; мушкарци, додуше, мало више него жене, јер она према женама, првенствено оним дотеранијима, уме да буде завидна и да им клизавом калдрмом сломи потпетицу.

Тамо где Лисбоа силази на реку простира се Terreiro do Paço – Дворски трг. Око трга који подсећа на балску дворану под отвореним небом, ту где сада блистају умивене фасаде министарстава, некада се налазио краљевски двор; тамо где је сада бронзани Дон Жозе на коњу, некада су се приређивале борбе бикова и војне параде; тамо доле, на реци, било је главно пристаниште: одатле су испловљавали и тамо пристајали бродови из Африке, Индије и Бразила, ту су се истоваривала неизмерна богатства, трговало се зачинима и драгоценостима донесеним с оне стране мора, продавало и куповало црно робље. Ту недалеко, низ улицу, дизало се здање Светог суда инквизиције где су мучени јеретици, спаљивани Јевреји и вештице. Свега тога више нема јер је читав тај, како рече песник, „свињац по имену Лисбоа“, на дан Свих светих године 1755, у истом дану разрушио земљотрес, прогутао пожар да би на кра-

педесет два

ју огроман морски талас уга-сио ватру а остатке зграда и становнике, живе и мртве, одвукао у море. Касније, трг уз реку постао је најраскошнија градска капија – ту су пристајали бродови председника, краљева и амбасадора који су посећивали град. Априла 1974. на том тргу осванула је колона борних кола која су

то приличи краљевићима: подучавала их је језицима, музици и књижевности, водила их чак до Египта, Грчке и Италије не би ли им показала да постоји свет и ван њиховог краљевства. То је њен супруг умео да цени и, за разлику од многих других крунисаних глава, није имао друге жене, већ је љубио само своју закониту жену. Живот те породице, плаве крви и румених образа, про-

дома, а посебно премијери Вагнерове опере „Тристан и Изолда“ на коју је требало да иду те вечери.

Доле на кеју војска је обуздавала гомилу, а пред кочијом заустављеном тик уз воду стајао је и млађи краљевић, дон Мануел, раширених руку. То необично понашање за једног краљевића показује колико су они у ствари били једна срећна породица, а све срећне породице, како је ре-

ЋУТЉИВИ ЉУДИ

тицао је у срећи, као у бајци, све док једног кобног дана није дошло до трагичног преокрета.

Тог 1. фебруара 1908, на тргу, доле уз реку, окупили су се дворани и маса света да поздраве владарску породицу која се враћала са зимског одмора. Кад је пароброд пристао и засвирила плех музика, на палуби брода појавила се робусна фигура краља. Видевши какав му је топао пријем припремљен, краљ није могао а да се не осмехне – пут је провео секирајући се јер су му последњих недеља из престонице стизале узнемиравајуће вести о републиканском покрету, о неуспелој буни народа незадовољног расипништвом владара који је увео електрично светло у свој двор, јавно осветљење на лисабонске улице и телефонску линију између своје канцеларије и опере. Но, сад му је већ било лакше, гомила на тргу чинила му се добронамерном; махали су шеширима и узвикивали: „Viva el-Rei!”

Иза краља ишли су престолонаследник и краљица, он стидљив као девојка, она сва озарена – мило јој је да се вратила у престоницу, већ јој је било дојадило седење с мужем и његовим пријатељима у ловачком дворцу који јесте да је леп али га је зими немогуће загрејати. Радовала се Лисабону, миру и удобности

као један писац, подсећају једна на другу. Пошто су се изгрлили, краљ и принц руковали су се с министрима, а краљица пружила руку на рукољуб, све четворо село је у кочију: краљ у униформи, груди покривених ордењем, лентама и ширитима, момци мање нагиздани, а мајка с огромним шеширом на глави, руским крзном око врата и букетом цвећа у рукама. Отворена кочија полако се кретала преко трга, а они су, како је већ обичај и ред, љубазно одмахивали окупљеним поданицима.

„Кад је јутрос воз склизнуо из шина, мили мој сине, Његово величанство, ваш отац, веома се насекирао мислећи да је саботажа“, насмејала се та увек лепо расположена дежмекаста госпођа. „Међутим, хвала Богу, све је прошло у најбољем реду, закаснили смо само три четврт сата, па ћемо на време стићи у оперу. N'est-ce pas, mon chéri?”

Дона Амелија изговорила је те речи на тргу, пре него што ће кочија заћи у лавиринт уских градских улица. Но, тад породични разговор прекиде прасак иза њихових леђа и сви се окренуше да виде шта се збива. Тамо, под репом коња њиховог бронзаног рођака, стајао је некакав брадоња у огромном капуту, и, раскречених ногу, као да је пошао у лов на медведе, из карабина пуцао ка њима. Војска је сместа де-

ловала и све би се срећно завршило да испод аркада није искочио други атентатор и, искористивши пометњу, наскочио на папучицу кочије тачно иза краљевих леђа. Из непосредне близине испалио је свега три метка. Краљу је тане прошло кроз потиљак, престолонаследнику је разнело десни образ, млађи принц рањен је у руку, а само је несрећна краљица, неповређена, стајала у кочији међу телима сво-

јих најмилијих вриштећи: „Бестидници, бестидници!“ и букетом цвећа ударала гнусног атентатора по плећима. Краљ је испустио душу пре него што је унакаженим лицем ударио о под кочије, старији принц дон Луис Филипе надживео је оца свега десет минута. Кад је дворски лекар притрчао и пред очима краљевића упалио шибицу, зенице су му се скупиле – био је жив. Већ код следеће шибице, око краљевића

није дало знаке живота. Ето, баш ту, на Дворском тргу, од једне до друге запаљене шибице, протекла је читава његова владавина, ту је од оца наследио престо и ту га је предао млађем брату.

Краљица мајка никада се није опоравила –

**Краљ Карлос
од Португала**

проживела је остатак живота и доживела дубоку старост ћутећи. Кажу, весела женица никада се више није насмејала.

***

Од толиких прича, изабрао сам да вам испричам баш ову јер ме је по нечему подсетила на животну причу једног мој прадеде. О њему не знам много јер не постоје ни фотографије, ништа је ико икада писао о његовом животу и прикљученијима. Познајем га само из штуре приче мој деде који није био причљив човек – јер је, говорио је, одрастао у тишини и није био научен да много прича.

Знам да је прадеда Саво, као и дон Карлос, био земљорадник. Не знам да ли је волео тишину, али знам да море и сликарске четкице никада није видео. Знам да није био писмен и не верујем да је имао непријатеља који би му пожелели смрт. Живео је у једној другој монархији, Аустроугарској, испод Велебитца, у свом селу Павловцу Вребачком, оштини Медак, срезу Госпићком. Имао је жену и седморо деце, камену кућу, нешто посне земље, неколико ситних личких крава и био је, кажу, весео човек. А онда је и њему, неочекивано, како то већ бива, негде 1918. дошао кобни дан и у кућу донео шпански грип. Читаву недељу дана прадеда је свакога дана сахрањивао по једно од својих најмилијих – прво жену, па шесторо деце. Мој деда, најмлађи син, једини је уз оца остао у кући. Причао ми је да му је тада, а имао је седам година, све то изгледало некако природно и да се стално пињао кад ће „врућица и њега одијети“. Кажу да је тај мој прадеда Саво, баш као и последња краљица Португала, проживео остатак живота и доживео дубоку старост ћутећи.

А ја их замишљам како седе: он на праћу своје родне куће у Лику, она у протонству, у врћу своје виле у Версају, он у туњу, браде ослоњене на шаке, она беспрекорно одевена и очешљана; а обоје се треју на истом сунцу и ћуте једнаку тишину ■

Дејан Спанковић

Илустровао Милан Антанасијевић

ОВО МОЖДА НИСТЕ ЗНАЛИ

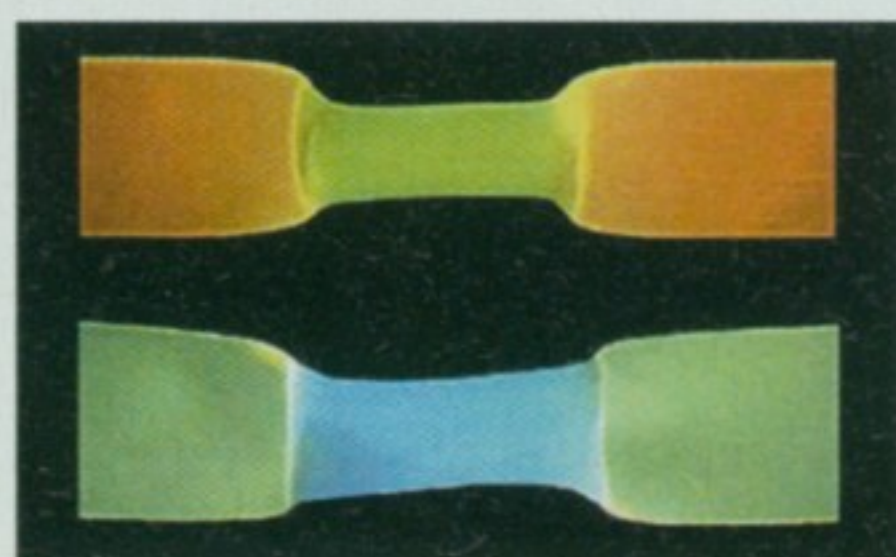
● Научници са Мекгил универзитета у Монреалу установили су 2005. године да је ген код 70 одсто риђокосих повезан с **бољим подношењем бола**. У низу огледа с генетски измењеним риђим мишевима установљено је да могу да поднесу 25 одсто бола више од својих мрких рођака захваљујући гену који помаже мозгу да делотворније управља природним начинима за умирење бола. Још веће изненађење било је да ген боље делује код женки него код мужјака ■

● **Древно оруђе** и украси откривени у Русији наговештавају да су савремени људи стигли у Европу другачијим путевима него што се до сада веровало. Сматрало се да су на европски континент дошли највероватније Средоземним морем. Међутим, палеонтолози су јужно од Москве открили налазиште старо 45.000 година које указује да су први Европљани ту стигли из Азије ■

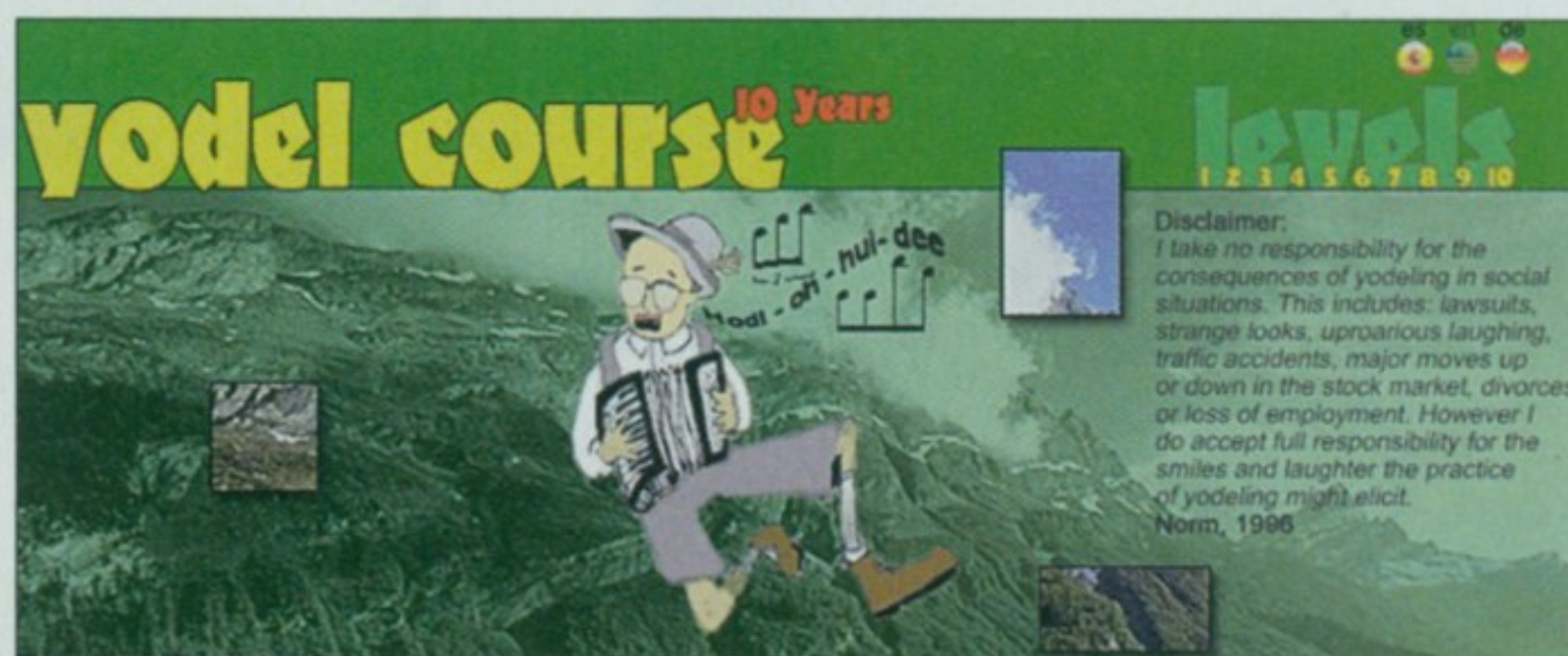
● Научници су открили **нови извор људских матичних ћелија** (на слици). Има их у водењаку и до њих лако може да се дође током трудноће жене. У истраживању спроведеном на америчком Универзитету Вејк Форест утврђено је да се један постотак ћелија водењака може попут матичних ћелија развити у друге врсте ткива, као што су мишићне, коштане и нервне ћелије ■

● Истраживачи на Универзитету у Кливленду, у Охају, раде на комбиновању пластичних полимера са фотосетљивим бојама како би добили материјале који ће **мењати боју** кад се растегну, напукну, или им се деси било шта непредвиђено. На тај начин моћи ће да се производе боце за пиће које ће мењати боју ако нису добро затворене или им се током превоза нешто десило. Научници сада раде на полимерима који ће мењати боју зависно од температуре ■

● Да би се установило зашто се неке особе саме буде у цик зоре, научници проучавају ген који управља нашим природним будилником. Мутирана верзија Per2 гена може довести до **поремећаја у спавању**. Истраживачи са Универзитета Калифорније верују да би дешифровањем ензима који утичу на ген могли да стекну бољи увид у овај поремећај ■

● **Швајцарци** се враћају јодловању, својој често исмеваној националној вештини. Разлог је здравствене природе. Овај грлени начин певања годинама се користио за споразумевање људи настањених на удаљеним планинским врховима. Као и код јоге, и код јодловања је важно правилно дисање које помаже у ослобађању од стреса и смиривању живаца. Заинтересовани могу сазнати више на Интернет адреси www.yodelcourse.com ■

● У западном друштву постоји изрека: **„Не бих то урадио ни за сав чај у Кини.“** Међутим, они који то кажу, грдно греше. Наиме, у Кини се годишње произведе 855.190 метричких тона лишћа чаја. По цени од 1,86 долара за килограм, чај у Кини вреди 1.590.653.400 долара. А они који желе да себи још више подигну цену, могу да кажу да неће нешто да ураде ни за сву кафу у Бразилу – она вреди 6.645.461.089 долара ■

● Познатија по надимку **Вештица с Вол стрита**, Хети Грин била је једна од најбогатијих Американки крајем 19. и почетком 20. века, али и највећи мизантроп у историји Америке. Носила је одрпану одећу, живела у скромном станчићу у Њу Џерсију, а наводно је одбила да позове и плати лекара да излечи повреду на нози њеног сина, што је довело до ампутације ■

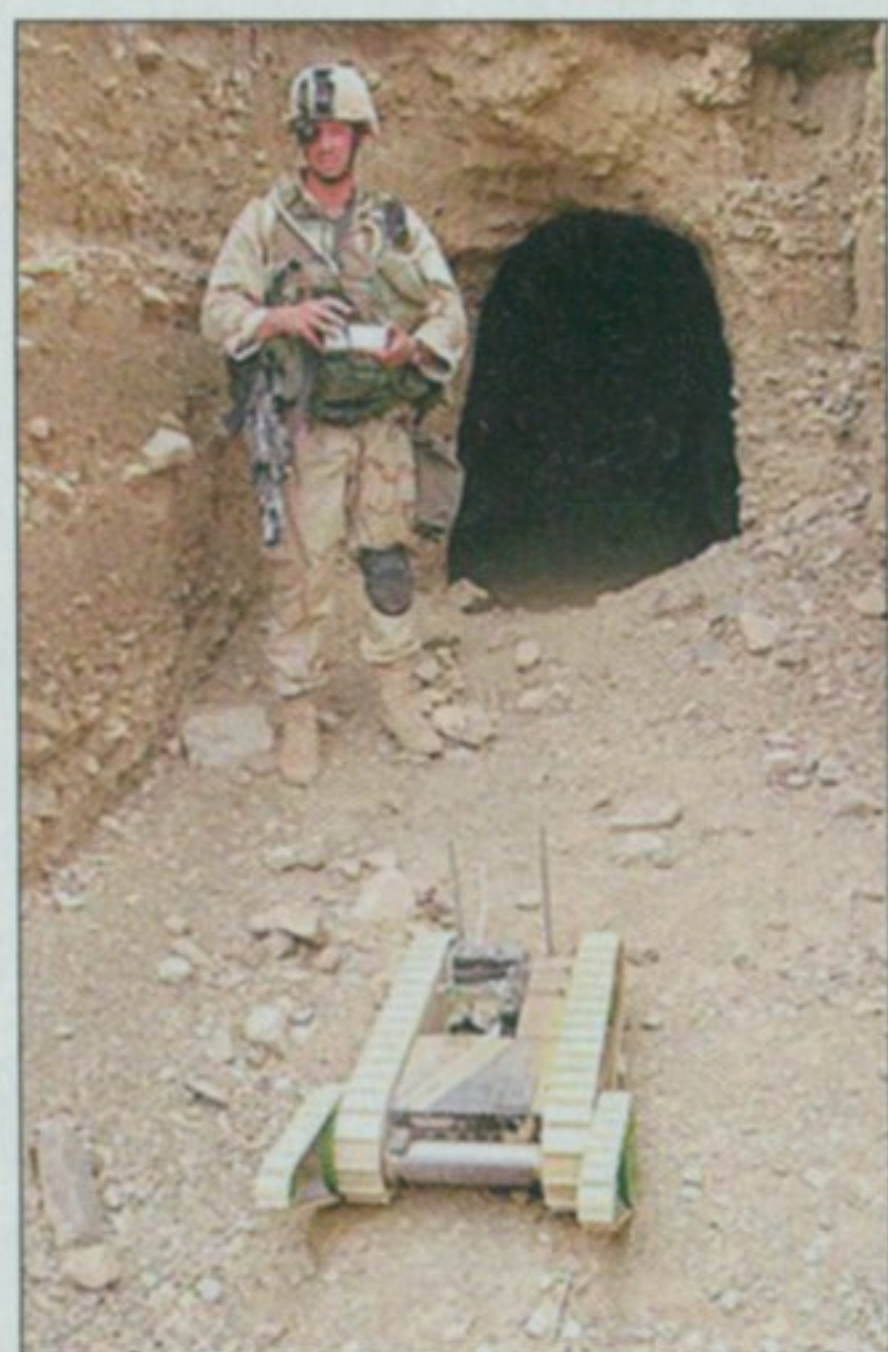

● У **Енциклопедији Британика** забележено је да је супруга чувеног композитора Јозефа Хајдна била свађалица и напрасита особа која није разумела музику нити је марила за мужевљев рад. Њен презир према његовом компоновању ишао је тако далеко да је исписане нотне странице користила као подлогу док је спремала обеду ■

● Наса прави **Месечеву прашину** јер је на Земљи није остало довољно за вршење огледа који ће помоћи у остваривању нових подухвата на Месецу. Истраживачима су потребне тоне Месечеве прашине да испитају кретање нових лунарних возила. Покушаће и да из вештачке прашине издвоје кисеоник и друге елементе јер је то од кључног значаја ако намеравамо да населимо Месец ■

● Јула 2002. године у Авганистану су први пут коришћени ратни **роботи у пешадијској бици**. Робот по имену Хермес послат је у претрагу пећина у Кигају. Хермес и још три прототипа – Професор, Створ и Фестер – били су довољно тешки (19 килограма) да активирају скривене мине, довољно високи (30 центиметара) да запну о замке постављене у висини војничког стопала, и довољно дуги (један метар) да понесу 12 камера, минобацач и друго наоружање ■

● **Пријатељство** између **ланета и зеца**, онако како је приказано у цртаном филму „Бамби“, можда није сасвим измишљена прича. Наиме, надомак једног немачког места лане је остало без мајке, па га мештани хране. Некако се погодило да је и један зец изабрао да своју јазбину направи баш у том делу шуме. Две животиње су се среле и – спријатељиле, баш као у цртаћу ■

● Соларна опсерваторија стара 2300 година изненадила је археологе и астрономе. Познатије као **Тринаест торњева**, налазиште у Перуу између осталог садржи и низ грађевина које су највероватније биле коришћене да се прати кретање Сунца. Истраживачи са Универзитета Лајчестер претпостављају да је то омогућило прављење календара ■

● Огроман **резервоар воде**, величине Северног леденог мора, можда лежи дубоко испод Азије. Сеизмолози с Вашингтонског универзитета у Сент Луису приметили су поремећај у простирању сеизмичких таласа који су пролазили кроз ову област као да их је успоравала вода ■

● Треба бити опрезан у прашуми. Истраживачи су опазили **шимпанзе** који **израђују дрвена копља** и њима лове друге животиње. Научници у Сенегалу открили су 22 мајмуна наоружана копљима који су оружје оштрили зубима. Забележено је и да је шимпанза копљем пробо једну мању животињу ■

Тог пролећног јутра 1455. године, путем који од данашњег Липљана скреће на исток према селу и манастиру Грачаници, јурио је прашњави коњаник. Дуж пута кретали су се многи каравани камила, мазги и коња. Коњаник се с муком пробијао и псовкама и ударцима крчио пут, праћен проклињањима и претњама пратилаца каравана.

Идући уз поток Клисуре, скренуо је на југ и упутио се према Новом Брду. Кад је преко моста, испред капије, ушао у предње варошко подграђе, коњаник је кренуо стрмом улицом поред главног варошког трга.

Стигавши под капије ужег подграђа, он брже потера коња преко ланчаног моста. Војницима, који су му притрчали, нареди да га одведу градском намеснику – војводи Јакши. У дворницу, у којој је очекивао војводу,

неколико преживелих другова. Ових дана ухватили смо у Иногошту неког турског бега и његову пратњу и од њих сазнали то што ти рекох. А зашто би било немогуће, војводо, кад је већ добар део деспотовине у турским рукама.

Војвода тек тад пажљиво погледао придошлицу. Пред њим је стајао висок и снажан млад човек. Судећи по оделу, био је сиромашни властелин. За славног Николу Скобалића, који је са шачицом коњице у два маха код Врањанских извора потукао војску султана Мехмеда, освајача Цариграда, знао је свако.

– Хвала на овој вести, али шта да радимо! – уздахну војвода. – Помоћи ниоткуда не мо-

жемо добити. Знаш ли да се деспот Ђурађ налази у Угарској где му стално обећавају помоћ, али је не шаљу?

– Знаш, војводо – одговори Срђан – али Турци нису непобедиви. Уосталом, морате се бранити јер, ако се град преда, они неће имати милости. Од њих се не треба само бранити већ их и нападати. А да вас Турци не би изненадили, треба одмах почети са слањем извиднице у околину.

Благо из рудника

Тадашње градско становништво Новог Брда чинили су, поред домаће владајуће властеле, у већини рудари, затим трговци и занатлије. Велики трговци, поред нешто Ве-

БАЈКЕ ИЗ НАШИХ КРАЈЕВА

ПОСЛЕДЊИ ДАНИ ЗЛАТНОГ ГРАДА

уће људина кратко подшишане браде, одевена у богате властелинске хаљине.

Коњаник му притрча без поздрава и поче узбуђено да говори:

– Господару војводо! Султан Мехмед кренуо је из Кратова на Ново Брдо с војском од 200.000 ратника!

Војводино лице пребледе. Пришао је придошлицу и продорно га погледао.

– То није истина! То је немогуће! Ко си ти и од кога си то чуо?

Увређен војводином неверицом, коњаник му узврати с извесном горчином:

– Ја сам Срђан из Дубочице. Јесенас сам био у војсци Николе Скобалића. После његове погибије одметнуо сам се у хајдуке с

*Султан Мехмед, освајач
Цариграда, месец и по
дана, са својом огромном
војском, сламао је отпор
бранилаца Новог Брда,
чувеног широчавског и
рударског насеља српске
деспотовине*

нецијанаца, готово искључиво били су Дубровчани. Међу ситним трговцима и занатлијама, сем домаћег становништва, било је и много Далматинаца. Рудари су били већином Саси из немачких земаља.

Поред трговине, главни извор прихода били су многобројни рудници злата, сребра, олова и гвожђа расути свуда по падинама Мале и Велике Планине на којој се налазио град. Рудници су доносили тако велики приход да је ранијих година у ризницама деспота Ђурађа било више злата него у ризницама француског и енглеског краља заједно. Према томе, за султана Мехмеда град је био исувише примамљив плен.

Увече су Срђана увели у блештаво осветљену дворницу где су за дугачким столом седела многобројна властела и грађани разних сталежа и еснафа. Војвода, поред кога је седела веома лепа млада девојка, нареди Срђану да пред читавим скупом понови шта му је рекао. Чим је Срђан завршио, у дворани настаде жагор и саветовање.

Девојка поред војводе пажљиво је посматрала Срђана. Он је то приметио, а један од грађана, кога је упитао, рече му да је то војводина кћи Светлана.

Снажно брујање звона са саборне цркве Светог Николе и других цркава пробудило је следећег јутра новобрдске грађане који су уплашени изашли из својих кућа. Уз ударање добоша читано је обавештење о предстојећем турском нападу на град и о припремама које се одмах морају предузети. Још истог дана затворени су рудници и угашене топионице.

Живот у Новом Брду ипак није замро. Одреди рудара и осталих грађана окупљали су се и бирали старешине. Уместо у топионицама, ватра се распламсавала у многобројним ковачницама где се поправљало старо и искивало ново оружје. Оштрени су мачеви, затезани и испробавани лукови, напуњене бомбарде и аркебузе. Од младића, међу којима је био и Хранислав, изабраник војводине кћерке Светлане, образовани су коњички ударни одреди и стављени под Срђанову команду, с обзиром на то да је он био искусан у коњичком ратовању.

Од првог сусрета са Срђаном, Светлана је стално мислила на њега. Када је једног преподнева зачула звуке фанфара, истрчала је са својим другарицама на балкон дворца. У бојном поретку, с развијеним заставама, док су им се шлемови пресијавали на априлском сунцу, пролазили су Срђан и његови коњаници.

Светлана га је спазила, откинула

гранчицу зимзелена и, поцрвеневши, бацила је Срђану. Он је ухватио и пољубио. Хранислав, који је жахао иза Срђана, био је син једног од најмоћнијих новобрдских властелина и предодређени супруг војводине кћерке. Бес који је осећао према Срђану због тога што је њему, незнанцу ниског порекла, поверена команда над коњицом, био је још већи кад је видео како његова вереница наочиглед свих исказује осећања придошлице.

Борба у мраку

Спуштали су се низ падину. Почела је киша. Гацали су по раскалањом друму и полако ишли према селу Драгиделе. Одједном, Срђан застаде и ослушну. Ветар је доносио потмули бат коњских копита. Он се окрену и нареди:

– Брзо у поток!

Стајали су напето, ишчекујући. Топот је постајао све јачи. Чуо се разговор на непознатом језику. Турци, помисли Срђан. Прво је шапатам припремио људе, а затим повикао: „Ура! Удри Агарјане“, и појурио из потока на пут. Изненађени, Турци нису могли ни напред ни назад јер су им нападачи пресекли пут.

Уз псовке и јауке, звекет сабљи и мачева, ударце буздована, рзање коња и хуку ветра, непоштедно су се тукли борци који су само по узвицима распознавали своје. Борба се на крају стишала и ноћни мир, осим хуке ветра, реметили су само продорни ропци тешко рањених Турака.

Међутим, иако се борба већ завршила, Срђан изненада доби ударац

 мачем у леву мишицу. Стиснуо је зубе и сачекао да запале буктињу. При треперавој светлости коју су заклањали огртачима, Михаило је преврио Срђану рану и прошаптао:

– То је од Хранислава. Подмукло псето! Говорио сам ти да се чуваш те хуље.

Вратили су се у Ново Брдо узбунивши ус-пут посаду Прилепца.

Звона на црквама опет забрујаше.

На вест да се непријатељ приближава граду, наоружани грађани заузимали су своја места на предњим палисадама и кулама, а жене и деца хитали су у уже подграђе.

Јутро је Новобрђане затекло будне. С висина палисада и бедема посматрали су како се на западној страни, од извора Тополнице (данас Криве реке) крећу дуге колоне турске претходнице. Њени челни одреди, развијених застава и уз звуке таламбаса, већ су дубоко ушли у долину Тополнице. Турци су у великом луку, који је правила долина реке, заобилазили Ново Брдо са западне и северне стране.

Турци лију топове

Доле, код самих извора Тополнице, на Големим ливадама, изникли су као печурке многобројни шарени чадори на чијим су се врховима пресијавале златне јабуке и полумесеци. Били су то чадори султана Мехмеда.

Војвода, који је стајао на јужној кули уже подграђа окружен старешинама одреда, пажљиво је посматрао високе стубове дима што су се дизали око села Тепељане. Срђан му приђе.

– Запалили су ватре да лију топове од ба-кра који су донели. Тако су чинили и пред Цариградом пре две године.

Пажњу посматрача привукла је група коњаника која је носила белу заставу и полако се приближавала главној капији, пролазећи поред утврђења Прилепац. Убрзо су пред војводу довели неколико Турака за-везаних очију. Један од њих проговори одличним српским језиком:

– Наш пресветли падишах, цар свих царева, господар многих земаља па и твоје земље, позива те, господине, да одмах предаш град како се не би задржавао на свом великом путу. Ако то не учиниш, његов гнев сручиће се на ваше главе.

Кад је саслушао поруку, војвода је пребледео и почео да муца и није могао да проговори. Срђан затражи одобрење да он одговори Турчину, а затим, иступивши напред и подбочивши се на мач, рече:

– Нека твој цар прође с миром. Он није наш господар, нити га ми признајемо јер је наш једини господар деспот Ђурађ. Ми се не плашимо, а град можете добити само ако успете да нас победите.

Прошло је још неколико дана и ноћи пуних напетог ишчекивања. Освануло је најзад јутро, 20. априла 1455. године. Према предграђима Новог Брда са свих страна кретали су се густе редови јаничарске пешадије. Многи из непријатељских редова већ су дошли под куле Прилепца и Призренца и почели да се по балванима и лествама веру преко рова испред палисада.

Јаничари су на све начине покушавали да се домогну врхова где су их браниоци засипали отровним стрелама. Неки су ипак успели да пређу и, као гроздови мравца, окачени на лестве и балване, почели да се пентрају уз грубо истесани дрвени зид одакле су их засипали стрелама, врелом смолом, кључалом водом и камењем.

Ближило се подне. Борба је достигла врхунац. Чинило се да ће браниоци предњих утврђења бити потиснути јер су иза погину-

лих куљали нови редови нападача. Ситуација је изгледала безизлазна. У том часу одјекнули су продорни звуци труба и покли-чи: „Ура! Ура!”

Нападачи и браниоци за тренутак су за-стали. Кроз отворену градску капију на че-оним палисадама изашли су коњаници и у четвороредовима протутњали преко спуштеног моста. Потом су се поделили на два дела и јурнули на густе колоне непријатељске пешадије која се кретала према палисадама.

У јеку најжешће борбе, кад су јаничари у страху бежали испред разјарених коњаника, Срђану притрча ковач Гођен.

– Срђане, утече Хранислав Турцима – повикао је трудећи се да надјача хуку борбе.

И док су се јаничари повлачили, коњаници су се вратили у град и донели вест о Хранислављевој издаји. Ово је поразило војводу, мада се трудио да прикрије своје разочарање.

Ноћ је донела нови јуриш јаничара. Опет су масе фанатичних Турака превагнуле и опет се отворила капија на палисадама кроз коју су изјурили неустрашиви коњаници предвођени Срђаном. Они су газили, секли, рушили све који су по сваку цену хтели да продру у град. Тако је било и следећег дана и ноћи и још много дана и ноћи...

Прошло је пуних 25 дана откако су Турци почели с нападима. Султан Мехмед је беснео и под претњом смрти пожуривао ливце да заврше топове. Најзад су црна топовска ждрела окренула своје чељусти према граду.

Срђанова освета

Пуне две недеље ураганска ватра плуштала је по граду и полако га рушила, ломила, млела. У међувремену, кад би ватра за тренутак престала, кретали су јаничари на јуриш у нади да су се уплашени браниоци повукли. Ха-лакајући, про-

влачили су се кроз рупе које више нису могле бити запушене...

Док је султан Мехмед на свом белцу победнички јахао пред главном капијом ужег подграђа, кроз њу су, по његовој наредби, пролазили побеђени становници. Лепе жене и девојке издвајали су на једну, децу и младиће на другу, а мушкарце на трећу страну.

Окружен јаничарском стражом, Срђан је стајао у гомили и посматрао како пред очима свих секу главе војводи, значајнијој власти и грађанима. Хранислав, обучен у турско одело и с турбаном на глави, седео је по-носно на коњу у султановој близини и са задовољним смешком посматрао погубљења. Спазивши Срђана, који је мирно чекао свој ред, Хранислав му се гласно и заједљиво намејао, али он га и не погледа.

Међутим, у једном тренутку Срђана трже продорни женски крик. Спазио је како један јаничар вуче Светлану пред султана који је задивљено посматрао девојку.

Немоћан да ишта учини, Срђан у трену отрже сабљу једном од јаничара, затим притрча Храниславу и снажним ударцем сечи-ва обори га с коња. Узбуђени, Турци опколише цара. Срђан је искористио ову тренутну забуну и, винувши се у седло Хранислављевог коња, појурио низ падину. Затим се окренуо, завитлао сабљом и повикао тако гласно да су га сви чули:

– Збогом, Светлана! Осветићу те. Запамтићеш ме, Мехмеде ■

Ј. Р.

Илустровао
Горан Горски

TEENAGE TV PEĐOLINO

subotom od 10:10

89168

ЛЕПШИ И ПАМЕТНИЈИ

- Према неким испитивањима, деца која уносе довољне количине јода касније неће имати муке с каријесом. Да би то доказали, научници су групи деце од 12 до 19 месеци давали намирнице и воду богате јодом. Резултат: 91 одсто ове деце касније није имало каријес ■

- Недостатак јода умањује коефицијент интелигенције 10 до 15 одсто што је граница између способне особе и оне која се упућује на трајну негу и помоћ ■

- Око 80 одсто јода присутног у нашем телу налази се у штитној жлезди и он је саставни део њених хормона. Недостатак јода у исхрани најчешћи је појединачни узрок тешке душевне и телесне заосталости ■

- Одраслом човеку потребно је 150-200 μg јода на дан, деци 120 μg на дан. Трудницама и женама које доје потребна је највећа количина јода – 200-300 μg дневно. Највећи извори јода су морска риба и морски плодови, а природно растворен јод може се наћи и у минералној води доступној и на нашем тржишту ■

OSVEŽI SE I POBEDI!

Trči brže!

Ako želiš da pobediš,
da budeš brži,
jači, bolji...
uzmi Aqua Viva Junior.
Dva SUUPER ukusa -
šumsko voće i jabuka
uz pravu meru
vitamina i minerala
pomoći će ti da uvek
budeš bolji od drugih.

Uz AQUA VIVA JUNIOR
ti uvek MOŽEŠ VIŠE!

aqua viva JUNIOR

NOVO

BOGAĆENO
MINERALIMA

108309

РЕЧНА РУГОБА

На слици је алигаторска корњача *Macrochelys temminckii* која је зграбила плен својим снажним чељустима. Ово примитивно главато биће избразданог оклопа највећа је слатководна корњача у Северној Америци. Углавном је има у рекама, језерима и мочварама јужних америчких држава. Може да остане под водом до 50 минута лежећи непокретно, широм разјапљене вилице кад лови храну. Унутрашњост њених уста је закамуфлирана, а врх језика има црволики додатак који се уврће да би привукао плен наомак чврстих чељустима. Сем риба, ове корњаче једу и змије, жабе, подводно биље, шкољке, па чак и друге корњаче. Верује се да могу поживети и до 100 година. Највећа која је забележена била је дуга један метар и тешка 107 килограма ■

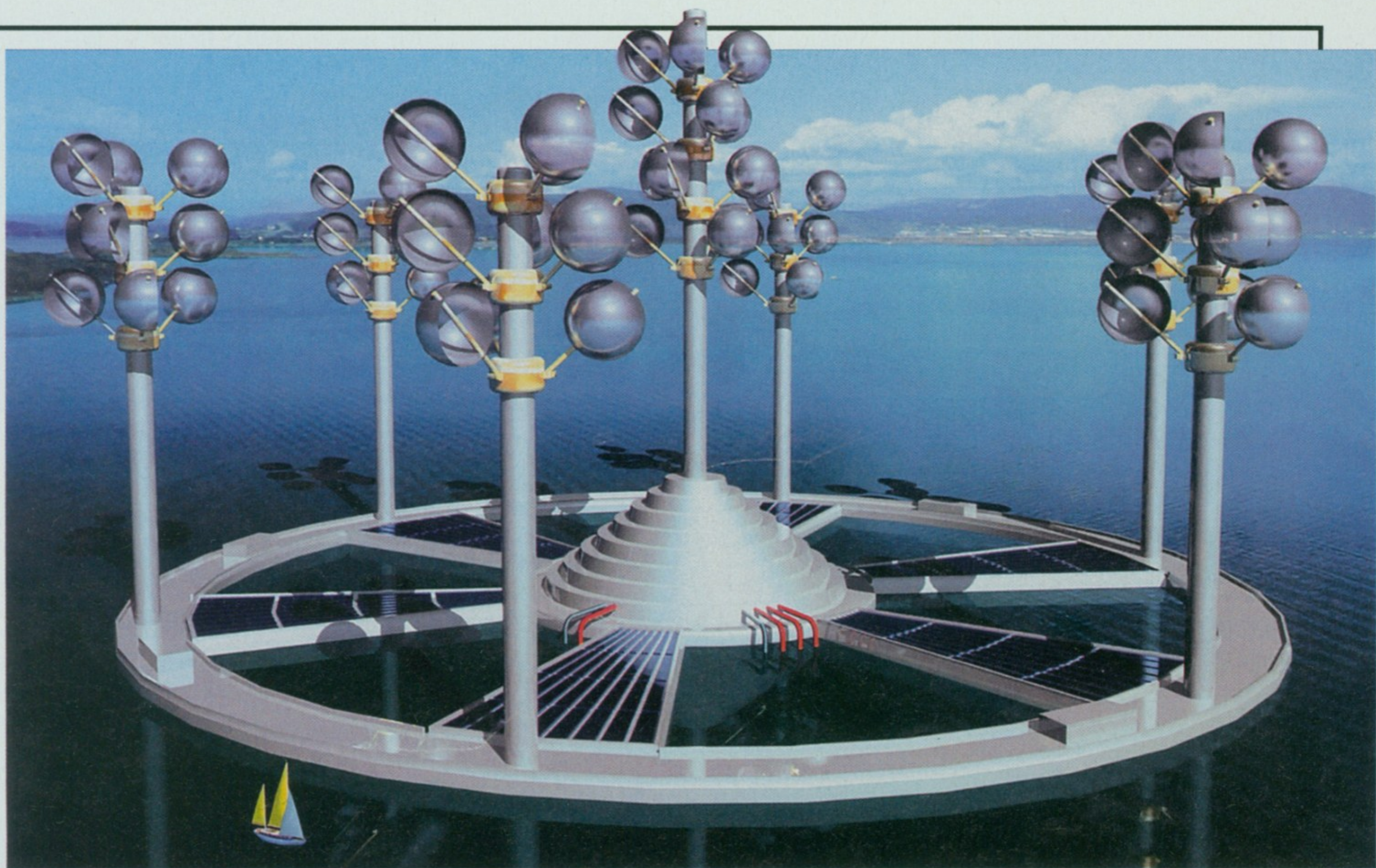
ГУЖВА ЗБОГ ГЕНЕРАТОРА

Генератор од 700 мегавата изазвао је гужву у саобраћају прошле године у октобру док је превожен кроз улице Ченгдуа, у југозападној кинеској провинцији Сечуан. Џиновска машинерија тешка 622 тоне само је један од 12 генератора који се постављају на јужној страни бра-

не „Три ждрела“ на реци Јангце. Кад брана буде завршена, 26 генератора даваће 18.000 мегавата снаге, 40 одсто више него највећа брана на свету која данас ради у Бразилу. Четрнаест турбо-генератора већ је стављено у погон на северној страни бране. Брана се гради

већ 15 година, а подухват би требало да се заврши 2008. Биће то највећа хидроцентрала на свету, а задовољаваће једну десетину потреба целе Кине. Међутим, изградња бране допринела је изумирању ретке врсте речног делфина у Јангцеу, а подизање нивоа воде приморало је 1,9 милиона људи да напусте своје домове ■

ПЛОВЕЋЕ ЕЛЕКТРАНЕ

Невоље са снабдевањем електричном струјом за многе острвске земље или оне с дугачком и разуђеном обалом најзад би могле да буду решене захваљујући изуму немачког инжењера Хериберта Бауерманса.

Он је осмислио „пловеће електране“ које из ветра и Сунчеве енергије могу да стварају електричну струју. То су округле платформе промера 450 метара, усидрене недалеко од обале. Њихова палуба прекривена је соларним панелима који упијају Сунчеве зраке, а 200 метара високи јарболи који штрче у небо окићени пропелерима налик на издубљене полулопте зауздавају ваздушне струје. Из два ова природна извора може да се добије око 250 мегавата струје за електрификацију градова и насеља.

Ове необичне електране могу да се користе и за прераду морске воде у пијаћу. Струјом коју произведу дневно могу да прочисте око 10 милиона литара морске воде и претворе је у воду за пиће.

Иако за израду и опремање једне платформе треба издвојити око 1,5 милијарди евра, већ је поручено око хиљаду пловећих електрана. Сви су изгледи да ће се ускоро појавити око обала Аустралије, у Средоземном мору, али и у Сибиру ■

ПАДАЈ, ПАДАЈ, КИШИЦЕ!

Кад се небо отвори и почне да пада киша, заиста никоме није пријатно да буде на улици и, рецимо, чека превоз. Свесни тога, Шо Хашимото и Такаши Матсумото, јапански стручњаци високе технологије, изумели су необичан кишобран који и највећи плусак може да претвори у праву разоноду.

Назван „Pileus“, кишобран је прави мултимедијални уређај који у себи има видео, камеру, радио и приступ Интернету. Кад почне да пада киша, на пластифицираном, непромочивом платну – екрану може да се гледа филм, омиљена емисија, претражују подаци с Мреже, прегледају фотографије или снимци начињени камером или да се нађе жељена радио-станица и слуша музика.

За сада само Јапанци имају разлога да се радују киши. „Pileus“ још није стигао на европско тржиште ■

OSVEŽI SE
I POBEDI!

Šutiraj jače!

Ako želiš da pobediš,
da budeš brži,
jači, bolji...
uzmi Aqua Viva Junior.
Dva SUUPER ukusa -
šumsko voće i jabuka
uz pravu meru
vitamina i minerala
pomoći će ti da uvek
budeš bolji od drugih.

Uz AQUA VIVA
JUNIOR ti uvek
MOŽEŠ VIŠE!

NOVO

aqua
viva
JUNIOR

+Mg

+Ca

„OBOGAĆENO“
MINERALIMA

108312

ШАКИРА НЕ ЛАЖЕ!

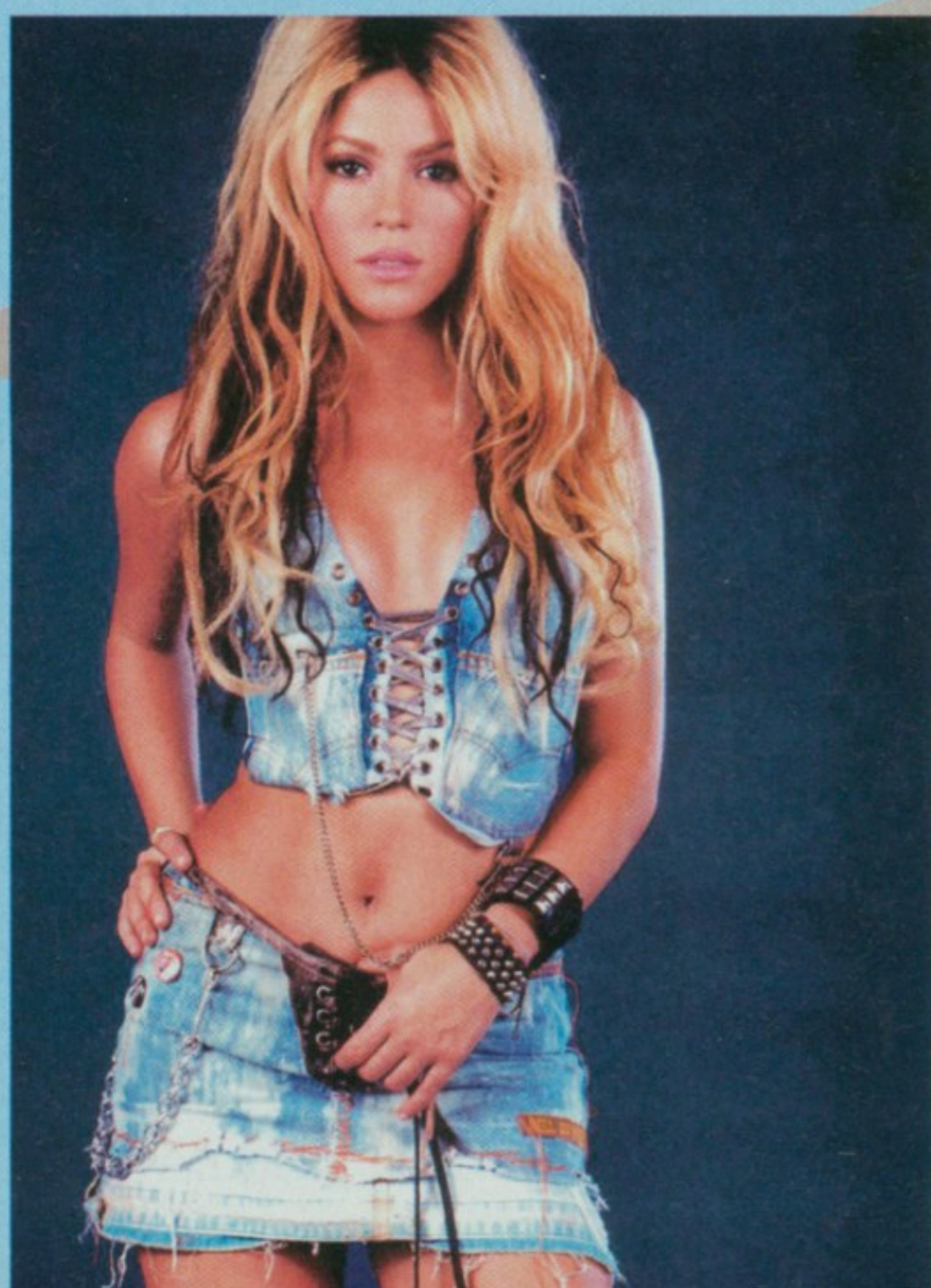

Зовемо се Јелена и
Милица и јављамо
се из Требиња. С
осмијехом на лицу
читамо „Забавник“

већ неколико година. Иако знамо
да вам стиже много писама
препуних жеља, биле бисмо
пресрећне да објавите и наше.
Наиме, веома волимо музику и
жељеле бисмо да објавите текст
Шакирине пјесме „Hips don't lie“.
**МИЛИЦА ЂУКИЋ
И ЈЕЛЕНА ВУКАНОВИЋ
Требиње**

HIPS DON'T LIE

*Ladies up in here tonight
No fighting, no fighting
We got the refugees up in here
No fighting, no fighting*

Shakira, Shakira

*I never really knew that she could
dance like this
She makes a man wants to speak
Spanish
Como se llama (si), bonita (si), mi
casa (si, Shakira Shakira), su casa
Shakira, Shakira*

*Oh baby when you talk like that
You make a woman go mad
So be wise and keep on
Reading the signs of my body*

*And I'm on tonight
You know my hips don't lie
And I'm starting to feel it's right
All the attraction, the tension
Don't you see baby, this is perfection*

*Hey girl, I can see your body moving
And it's driving me crazy
And I didn't have the slightest idea
Until I saw you dancing*

*And when you walk up on the dance
floor
Nobody cannot ignore the way you
move your body, girl
And everything so unexpected – the
way you right and left it
So you can keep on shaking it*

*I never really knew that she could
dance like this
She makes a man want to speak
Spanish
Como se llama (si), bonita (si), mi
casa (si, Shakira Shakira), su casa
Shakira, Shakira*

*Oh baby when you talk like that
You make a woman go mad
So be wise and keep on
Reading the signs of my body*

*And I'm on tonight
You know my hips don't lie
And I am starting to feel you boy
Come on lets go, real slow
Don't you see baby asi es perfecto*

*Oh I know I am on tonight my hips
don't lie
And I am starting to feel it's right
All the attraction, the tension
Don't you see baby, this is perfection
Shakira, Shakira*

*Oh boy, I can see your body moving
Half animal, half man
I don't, don't really know what I'm
doing
But you seem to have a plan*

*My will and self restraint
Have come to fail now, fail now
See, I am doing what I can, but I
can't so you know
That's a bit too hard to explain*

*Baila en la calle de noche
Baila en la calle de dia*

*Baila en la calle de noche
Baila en la calle de dia*

*I never really knew that she could
dance like this
She makes a man want to speak
Spanish
Como se llama (si), bonita (si), mi
casa (si, Shakira Shakira), su casa
Shakira, Shakira*

*Oh baby when you talk like that
You know you got me hypnotized
So be wise and keep on
Reading the signs of my body*

*Senorita, feel the conga, let me see
you move like you come from
Colombia*

*Mira en Barranquilla se baila asi, say
it!
Mira en Barranquilla se baila asi*

*Yeah
She's so sexy every man's fantasy a
refugee like me back with the Fugees
from a 3rd world country
I go back like when 'pac carried
crates for Humpty Humpty
I need a whole club dizzy
Why the CIA wanna watch us?
Colombians and Haitians
I ain't guilty, it's a musical
transaction
No more do we snatch ropes
Refugees run the seas 'cause we own
our own boats*

*I'm on tonight, my hips don't lie
And I'm starting to feel you boy
Come on let's go, real slow
Baby, like this is perfecto*

*Oh, you know I am on tonight and
my hips don't lie
And I am starting to feel it's right
The attraction, the tension
Baby, like this is perfection*

*No fighting
No fighting...*

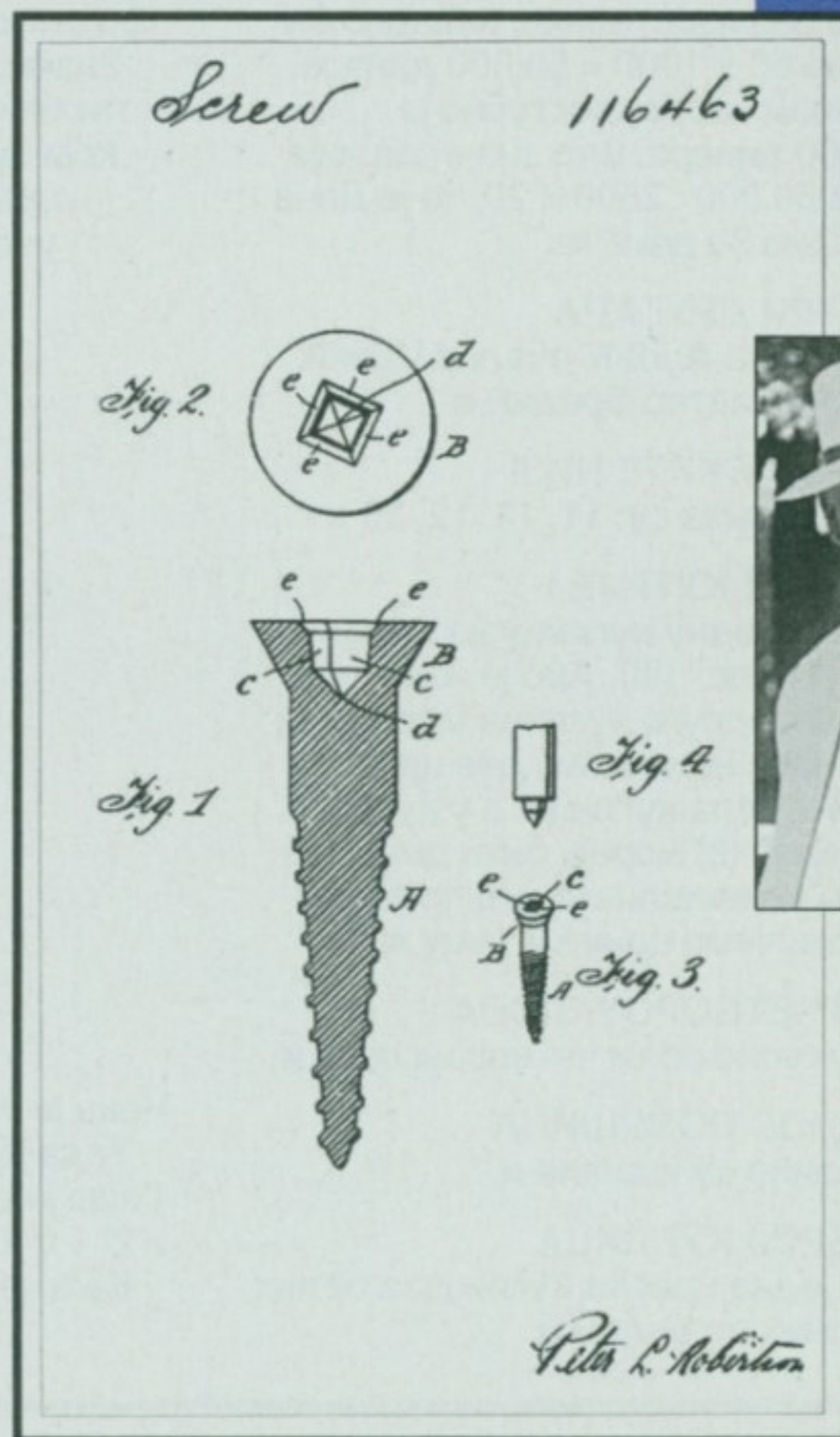
КАДА ЈЕ ЕКСЕР ДОБИО НАВОЈЕ

Занима ме када су људи почели да употребљавају завртањ. АЛЕКСА Богатић

Данас свако, уз неколико окрета руком, може да учврсти завртањ на жељену подлогу. Треба само имати одговарајућу алатку. Сада то заиста изгледа крајње једноставно и лако, а некада је било прави подухват. Човек је, у ствари, некада давно прво открио ексер, као и могућност да га чврстим предметом, касније чекићем, укуца у одређену површину. Међутим, муке су настајале

кад је тај ексер требало извадити. Први ексери прављени су од дрвета, а метални су се појавили тек у 15. веку. Требало је да прође још један век да би се на ексеру направили навоји. Ти први завртњи коришћени су за израду пушака, оклопа и сатова.

П. Л. Робертсон и његови изуми

они могли прилично једноставно да се изваде. Око 700 шrafoва које је он изумео употребљено је за израду возила у аутомобилској индустрији „Форд“. Тридесетих година 20.

века Хенри Филипс усавршио је облик завртња и почео индустријски да га производи. Откриће шrafoва с једним равномерним удубљењем на врху, или звездастим улегнућем на глави овог својеврсног ексера, захтевало је и одговарајући алат помоћу кога ће они бити углављени у одређену површину или извађени из ње.

Зато су, с временом, и шрафцигери усавршавани. Тако су створене и универзалне направе којима се може одврнути сваки завртањ, али и оне које у свом ширем делу имају металне додатке за најразличитије величине и облике шrafoва ■

Једном углављен завртањ било је тешко, готово немогуће, извадити без одговарајуће алатке. Зато је, око 1770. године, енглески мајстор за израду алата Џејмс Рамсден изумео нараву која је подсећала на данашње шрафцигере (правилно се каже одвртке!). Ти први шрафцигери нису били дугог века јер су израђивани од дрвета које се лако ломило. Почетком прошлог века, тачније 1908. године, Канађанин П. Л. Робертсон осмислио је нове завртње и алат којим су

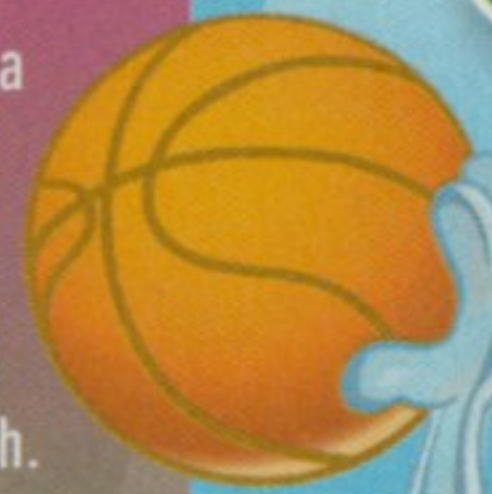
OSVEŽI SE I POBEDI!

Skoči više!

Ako želiš da pobediš, da budeš brži, jači, bolji... uzmi Aqua Viva Junior. Dva SUUPER ukusa - šumsko voće i jabuka uz pravu meru vitamina i minerala pomoći će ti da uvek budeš bolji od drugih.

Uz AQUA VIVA JUNIOR ti uvek MOŽEŠ VIŠE!

aqua viva JUNIOR

NOVO

„OBOGAĆENO“ MINERALIMA

108313

FUDBALSKI DRESOVI

licencna izdanja svih veličina

Ronaldinho Kaka David Villa Cresspo Ibrahimović Robinho Cannavaro Puyol Messi Vidić Stanković Henry v. Nistelrooy C. Ronaldo Shevchenko Totti Toni Adriano Raul...

MANCHESTER INTER MILAN PSV VALENCIA REAL MADRID BARCELONA JUVENTUS

RASPRODAJA -50% zatvaranje radnje

NAJLEPŠI POKLON ZA RASPUST

plaćanje pouzećem narudžbe: CATAPULT 011/ 2893-588 063/ 308-142 NON STOP

dostavljamo CG i RS

НАВИЈАЧКА ПЕСМА

Већ дуго навијам
за „Ливерпул“, па те
молим да објавиш
речи њихове химне
„You'll Never Walk Alone“.

Хвала!

СТЕФАН

YOU'LL NEVER
WALK ALONE...

When you walk
through a storm
Hold your head up
high

And don't be afraid
of the dark.

At the end of the storm
Is a golden sky,

And the sweet silver song of a lark...

Walk on through the wind
Walk on through the rain,

Tho' your dreams be tossed and
blown

Walk on, walk on...

With hope in your heart,

And you'll never walk alone

You'll never walk alone...

РЕШЕЊА

ЗАБАВНИКОВЕ ЛОГИЧКЕ ЗАГОНЕТКЕ

1. ГОДИНА РОЂЕЊА

Миланов отац рођен је 1951. године ■

2. НЕОДГОВОРНИ ДАЧА

Да је Дача радио без изостанака, зарадио би
за 50 дана укупно $50 \times 1000 = 50.000$ динара.
Сваким даном изостанка губио је
 $1500 + 1000 = 2500$ динара, што значи да није
долазио на посао $50.000 : 2500 = 20$, те је Дача
радио 30 дана ■

3. ТРИ ДРУГАРА

Професор се презива Арсић, пчелар Цанић,
а водоинсталатер Брадић ■

4. ПРОДУЖИТЕ НИЗ!

Следећи чланови низа су: 11, 14, 12, 15 ■

5. ТРИ КУТИЈЕ

Извучите насумице једну куглицу из кутије с
натписом „црна и бела“ (III). Ако је извучена
куглица бела, онда и друга куглица мора бити
бела. Тада у кутији с натписом „две црне“ (I)
морају бити црна и бела куглица, а у кутији с
натписом „две беле“ (II) морају бити две црне
куглице. Слично размишљамо ако први пут
насумице извучемо црну куглицу ■

6. БРОЈ ЧЕТВОРОУГЛОВА

Можемо уочити укупно осам четвороуглова ■

7. ОДНОС ПОВРШИНА

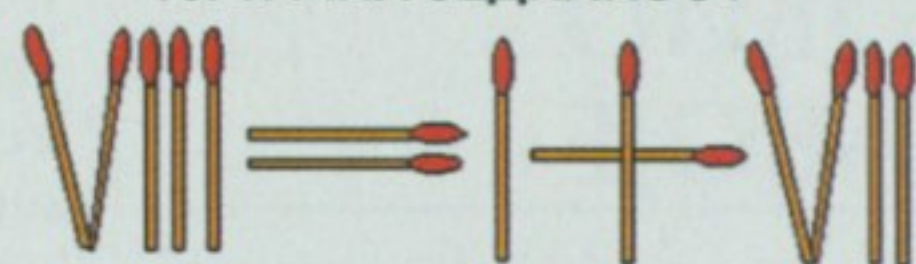
Површине су једнаке ■

8. БРОЈ КУГЛИЦА

У кутији има само једна црвена куглица, а белих
и црних по седам ■

9. ДЕШИФРУЈТЕ САБИРАЊЕ!
 $A = 1, B = 5, C = 4, D = 2, E = 0$ ■

10. ТАЧНА ЈЕДНАКОСТ

11. НАПОРНИ МАРАТОН

Такмичари који су стигли на циљ представљају
 $2/3$ оних који су прошли тридесети километар.
Значи, на тридесетом километру било је 12
такмичара који, опет, представљају $2/3$ оних
који су прешли петнаести километар. Тако
израчунавамо да је у маратонској трци
учествовало укупно 27 такмичара ■

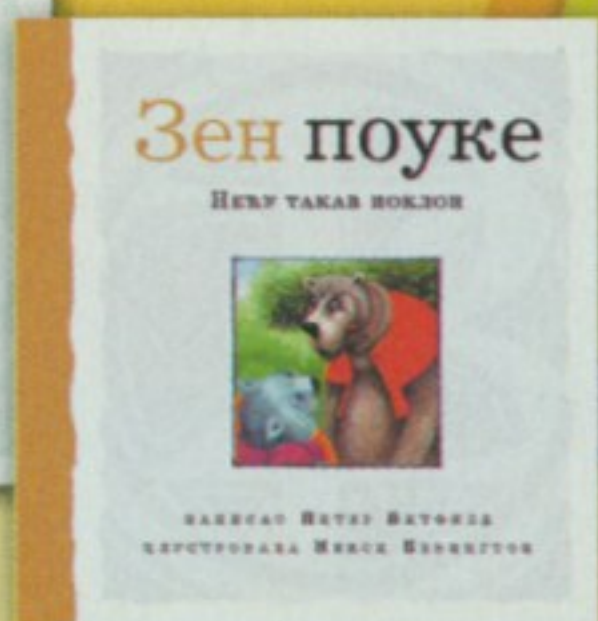
12. ПРАЗНА ПОЉА

8	+	4	-	6	=	6
+		-		+		+
7	-	3	+	5	=	9
-		+		-		-
9	+	5	-	7	=	7
=		=		=		=
6	+	6	-	4	=	8

13. ДВА ПЕШАКА

Нека је Раша прешао пут од А до В за $2t$ часова.
Тада је растојање s од А до В: $s = 5t + 4t = 9t$.
Гаша је онда исти пут прешао $(9t/2) : 5 + (9t/2) : 4$
 $= 2t + t/40$. Дакле, Гаша је спорији за $t/40$ часова.
Како је растојање између А и В 18 km, други
пешак заостаје је 200 метара ■

Долази Лето

Ова књига нам сликовито
и духовито открива КАКО
настају ствари које нас
окружују: од фармерица
до плишаних меда, од
брода у боци до даске за
сурфовање, од гуме за
жвакање преко чипса до
сладоледа... и још много
чудесних трансформација!

Читајте оно што вољите!

Свака од ових кратких филозофских прича садржи
оригиналну зен приповетку и моралну поуку. Главни
ликови су животиње које носе људске особине. Уче нас
како да победимо досаду, остваримо своје циљеве, у
свему препознајемо добре стране и уживамо у животу!

Beli Put
Izdavačka kuća
www.beliput.co.yu

ПОСЕТИТЕ НАШУ КЊИЖАРУ!

Zeleni venac, Jug Bogdanova 8a, 11 000 Beograd
Radno vreme: 09 - 22h, radnim danom i vikendom

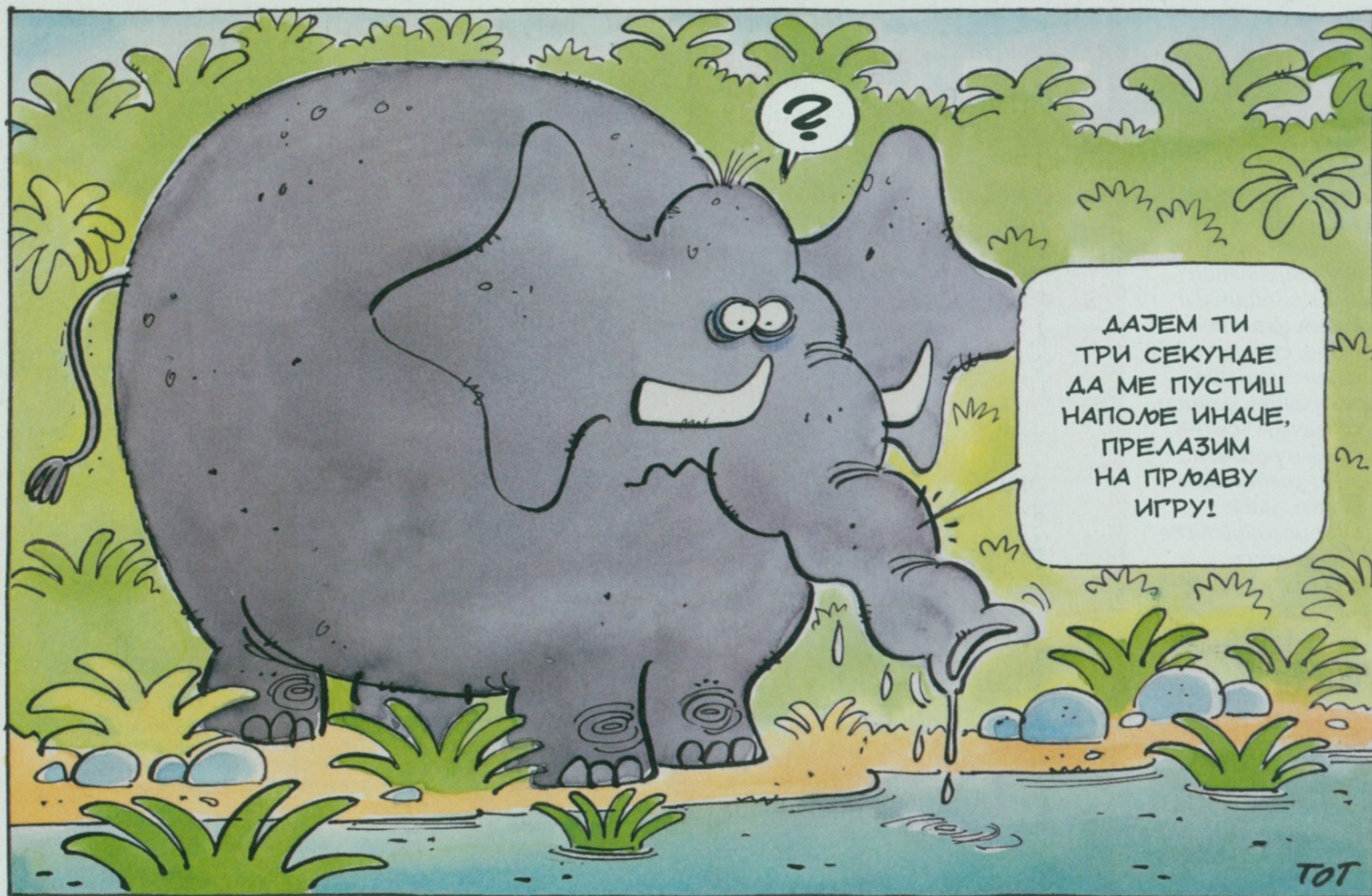
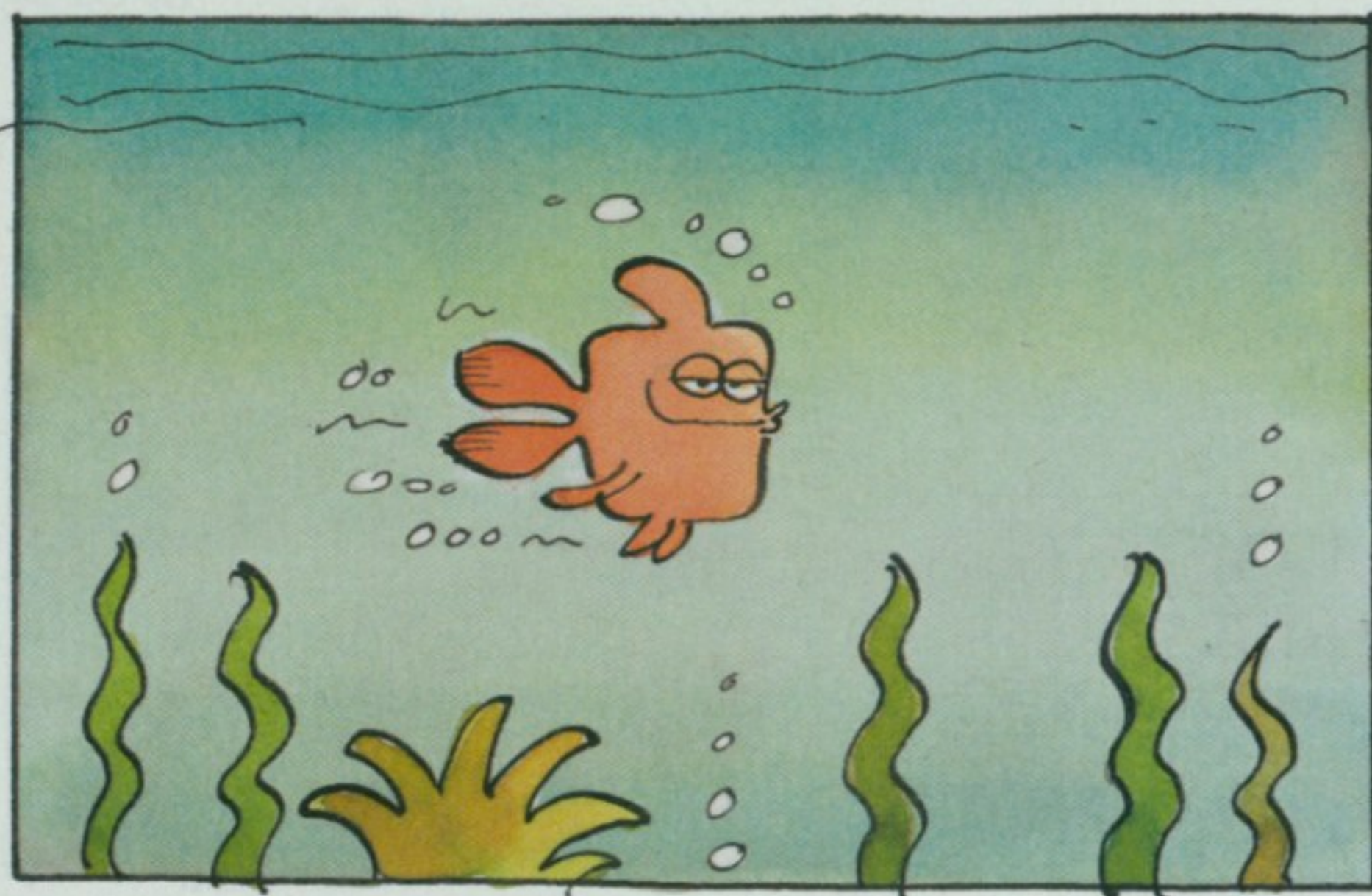
planet
multimedia center

110444

РЕКЛИСУ КРИТИЦИ

Нељубазна критика је мач који наизглед сакати другог, а у ствари сакати господара.

Кристијан Моргенстерн
немачки песник
(1871–1914)

Могу да поднесем кад неки моји пријатељи неки мој рад осуде на огањ, да буде спаљен, само нека ми не дирају речи и не мењају слова.

Јохан Волфганг фон Гете
немачки књижевник
(1749–1832)

Критика често нема везе с науком; то је занат за који је потребно више здравља него духа, више рада него способности, више навике него дара.

Жан де Лабрујер
француски писац
(1645–1696)

Људи од вас траже критику, а заправо очекују похвалу.

Сомерсет Мом
енглески писац
(1874–1965)

ПОДНАКНИ
ЗАБАВНИК
29. 6. 2007.

Пародије и карикатуре најстрашније су критике.

Олдос Хаксли
енглески књижевник
(1894–1963)

Критика уметничког дела исто је тако глупа као и есперанто.

Блез Сендрар
француски писац
(1887–1961)

Кад човек не може да буде уметник, постаје критичар, исто као што постаје ухода кад не може да буде војник.

Гистав Флобер
француски писац
(1821–1880)

Критиковати – то значи доказати аутору да не ради онако како бих ја радио кад бих знао.

Карел Чапек
чешки књижевник
(1890–1938)

Од свих злоба чини ми се да је најгора кад некога ко је у потпуности упућен у своју уметност критикују и исмевају они који о њој немају ни најосновнијег појма.

Гаспаро Гоци
италијански писац
(1713–1786)

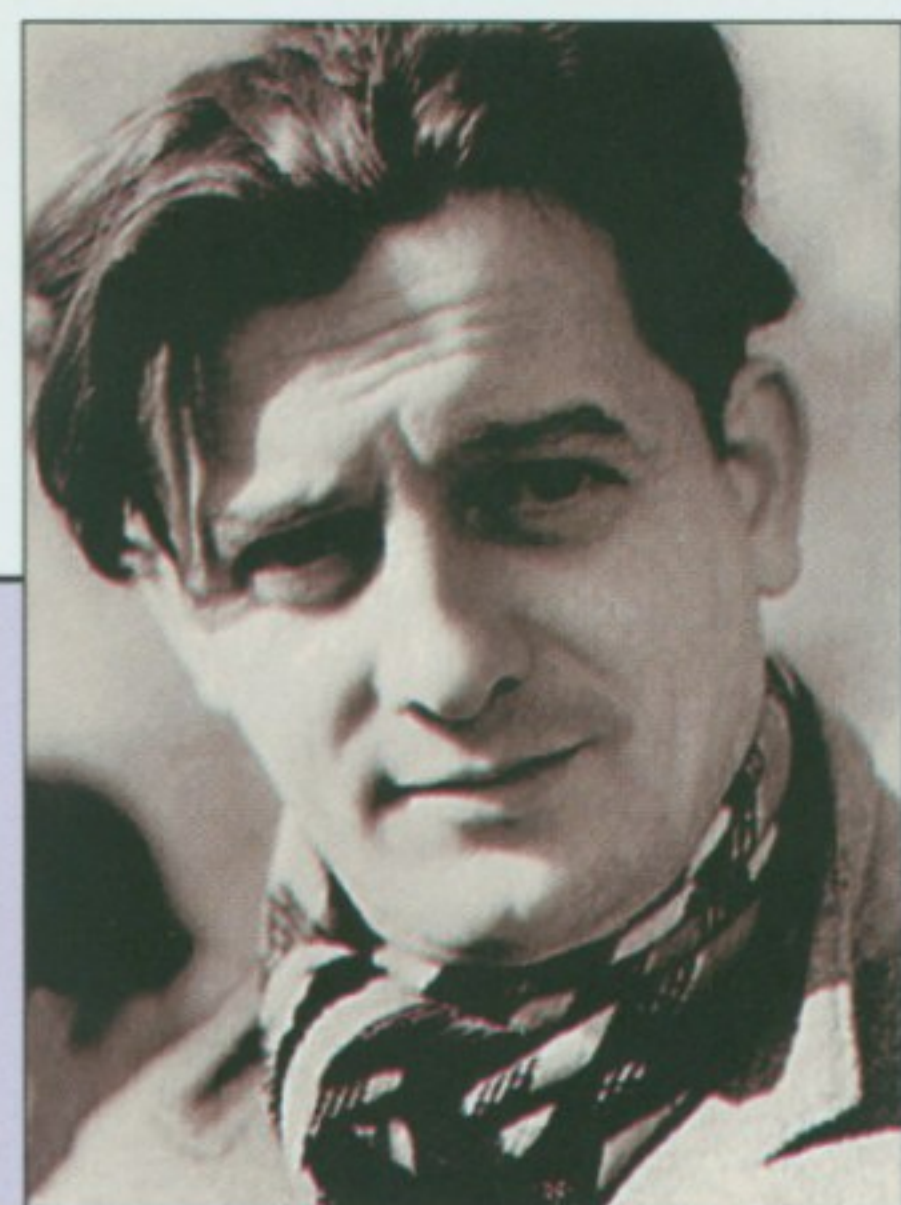
На брусу бесмислица брусе се ножеви критике.

Херберт Хекман
немачки писац
(1930–1999)

Дело живи без критике, а критика не живи ни са делом ни без њега.

Исидора Секулић
наша књижевница
(1877–1958)

Марсел Пањол
француски писац
(1895–1974)

Професија критичара сигурно је једна од најстаријих на свету. Увек је било људи који нису били способни да раде и да стварају, па су се сасвим озбиљно прихватили задатка да оцењују рад и дела других људи.

Бенедето Кроче
италијански филозоф и критичар
(1866–1952)

Хтео бих да вас питам: да ли су критичари били ти који су учврстили величину Дантеа, Шекспира или Микеланђела или су то, заправо, биле легије читалаца?

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД

GARFIELD

GARFIELD

GARFIELD

